Drs. P. Salz

Ir. J.G.P. Smit

Med. No. 348

VERKENNING VAN DE MARKT VOOR VISPRODUKTEN IN SPANJE

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT DEN HAAG BIBLIOTHEEK

SIGN: L 27-348
EX. NO: C
MLV:

Augustus 1986

Landbouw-Economisch Instituut

Afdeling Visserij en Bosbouw

REFERAAT

VERKENNING VAN DE MARKT VOOR VISPRODUKTEN IN SPANJE
Salz, P. en J.C.P. Smit
Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1986
115 p., 25 tab, 4 fig., 16 bijl.

Onderzoek, uitgevoerd in het kader van de toetreding van Spanje tot de EG met als doel de gevolgen voor het Nederlandse visserijbedrijfsleven te analyseren. Gegevens zijn verzameld in de loop van een studiereis door Spanje. De studie gaat eerst in op de macroeconomische factoren die relevant zijn voor de vraag naar vis en visprodukten en de huidige ontwikkelingen in de distributie van levensmiddelen in het algemeen. Het tweede gedeelte behandelt uitgebreid de Spaanse zeevisserij, de aquacultuur en de structuur en organisatie van de Spaanse bedrijven aan de wal. Aparte hoofdstukken zijn gewijd aan de Spaanse markt voor verse, diepvries- en conservenprodukten, met speciale aandacht voor de concurrentiepositie van het door Nederland geleverde assortiment. Ook de gevolgen van de Spaanse toetreding voor het EG-visserijbeleid en de toekomstige verdeling van vangstrechten worden belicht.

Het Spaanse en het Nederlandse visserijbedrijfsleven zullen elkaar voorlopig niet sterk beconcurreren. Evenmin zijn er echter duidelijke mogelijkheden om de export van Nederlandse visprodukten naar Spanje op korte termijn belangrijk te vergroten.

Marktonderzoek/Exportmarketing/Afzet/Spanje/Nederland/Vis/
Visprodukten/Zeevisserij/Aquacultuur/EG-visserijpolitiek

Overname van de inhoud is toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

		Blz.
WOORD VOORAF		5
SAMENVATTING		7
1.	INLEIDING	11
2.	MARKTOMGEVING	12
	2.1 Bevolking en toerisme	12
	2.2 De nationale economische situatie	13
	2.3 De buitenlandse handel (algemeen)	14
	2.4 De finale vraag	15
	2.5 De distributie van levensmiddelen	17
	2.5.1 Overzicht	17
	2.5.2 De centrale markten	18
	2.5.3 Overdekte verbruikersmarkten	19
	2.6 De algemene levensmiddelenmarkt	19
	2.6.1 Aantallen verkooppunten per winkeltype	19
	2.6.2 Winkelorganisaties; eigendomsvormen	22
	2.6.3 Aankoopverenigingen en vrijwillige filialen	23
	2.6.4 De inkoop van visprodukten	24
	2.7 Grootverbruikers	25
	2.7.1 Overzicht	25
	2.7.2 De horeca	25
	2.7.3 Institutionele grootverbruikers	26
3.	DE VISSERIJSECTOR	28
	3.1 Overzicht van de produktiekolom	28
	3.2 De primaire produktie	29
	3.2.1 Achtergrond van de zeevisserij	29
	3.2.2 De huidige situatie van de vers-vloot	31
	3.2.3 De huidige situatie van de verre vloot	34
	3.2.4 Het management van de visserij-bedrijven	35
	3.2.5 Het visserijbeleid	37
	3.2.6 Aquacultures	44
	3.3 De buitenlandse handel in vis en visprodukten	47
	3.4 De markt voor verse produkten	50
	3.4.1 Overzicht	50
	3.4.2 Infrastructuur	50
	3.4.3 Handelsstructuur	52
	3.5 De markt voor diepgevroren produkten	55
	3.5.1 Algemeen	55
	3.5.2 Handelsstructuur	56
	3.6 De markt voor gerookte/gezouten produkten	60
	3.7 Visconserven	61
	3.8 De finale vraag naar visprodukten	66
	3.9 Effecten van de toetreding tot de EG	67

INHOUD (vervolg)

		Blz.
4.	CONCLUSIES	75
	4.1 Perspectieven van de Nederlandse visserij-sector	75
	4.1.1 Algemene situatie	75
	4.1.2 De markt voor verse vis	75
	4.1.3 De markt voor diepvriesprodukten	77
	4.1.4 Diepgevroren halfprodukten t.b.v. de conservenindustrie	78
	4.1.5 Conservenprodukten	79
	4.1.6 Gezouten en gerookte produkten	79
	4.1.7 Vis als aas voor longliners	79
	4.2 Te verwachten Spaanse concurrentie in de Euromarkt	80
	4.2.1 De aanvoersector	80
	4.2.2 Spaanse produkten	80
LITERATUUR		81
BIJLAGEN		86

Woord vooraf

In het kader van het onderzoek naar de mogelijkheden tot bevordering van de export van agrarische produkten bevat dit concept-rapport de resultaten van een verkenning van de afzet van visprodukten in Spanje. In overleg met het bedrijfsleven is zowel aandacht geschonken aan Spanje als potentiële markt voor Nederlandse produkten als aan Spanje als potentiële concurrent op Europese markten.

Het rapport is getoetst aan het oordeel van een commissie bestaande uit:

Drs. D.J. Langstraat (Visserijcentrum)
Drs. H.J. Aalders (Directie VAAP)
Mw. Lic, C.J.N. van Aeken (Directie van de Visserijen)
Drs. H.W. van de Doel (Directie van de Visserijen)
P.J. de Niet (visserijcentrum)
A. Tielrooy (bedrijfsleven)

Een woord van dank aan Dr. Ir. Th. P.M. de Wit Landbouwraad te Madrid en zijn staf is op zijn plaats. Hun medewerking bestond onder meer uit het vorm geven aan een reisprogramma in Spanje en het verstrekken van bruikbare informatie.

De Directeur

J. de Veer

Den Haag, augustus 1986

Samenvatting

Spanje heeft een bevolking van 38,5 miljoen inwoners, die vrij sterk is geconcentreerd in de kustgebieden en in enkele grote steden in centraal Spanje. Madrid telt ongeveer 4,5 miljoen inwoners. Het aantal buitenlandse bezoekers bedraagt jaarlijks ruim 42,9 miljoen.

Het welvaartsniveau ligt in Spanje aanzienlijk lager dan in Noord-West Europa. Als gevolg van de algemene recessie is de koopkracht gedurende een aantal jaren verder gedaald. Voor de komende jaren wordt echter enig herstel voorzien onder meer op grond van een verwachte reële economische groei van 3 procent.

Het visverbruik is in Spanje zeer hoog. Gerekend naar vangstgewicht wordt jaarlijks ongeveer 1,4 miljoen ton visprodukten geconsumeerd. Ongeveer 11 procent van de gezinsuitgaven voor levensmiddelen wordt besteed aan visprodukten; in Nederland is dit minder dan 3 procent. Een deel van deze visprodukten wordt buitenshuis geconsumeerd. Een gebruiksmogelijkheid voor met name schelpdieren bestaat in de vorm van de tapasgerechten.

De distributie van verse vis door grootwinkelbedrijven is in ontwikkeling. De levensmiddelensector bestaat nog voor een groot deel uit traditionele ambachtelijke bedrijven en winkels. Mede in samenhang met de toetreding tot de EG heeft zich in snel tempo een verandering ingezet. Met name door Franse winkelbedrijven is op grote schaal geïnvesteerd in o.a. hypermarkten, discounters en supermarkten. De bestaande Spaanse winkelketens hebben hun inkoop ten dele reeds geconcentreerd in vrijwillige ketens en inkoopverenigingen. Hierdoor loopt het aantal inkoopcentrales voor visconserven verder terug.

Een belangrijke markt voor levensmiddelen wordt gevormd door de grootverbruikers. Naast de hotels en restaurants in toeristische gebieden bestaat in Spanje een omvangrijke horecasector waaronder veel kleine café's, cafetarias en restaurants. Als regel zijn hier ook visprodukten verkrijgbaar. Bovendien worden jaarlijks circa 650 miljoen maaltijden bereid door institutionele grootverbruikers waaronder scholen en kazerne's.

De visserij is in Spanje een belangrijke sector. Ongeveer 17.500 schepen voeren jaarlijks tussen 1 en 1,5 miljoen ton vis aan met een waarde van bijna 200 miljard Ptas. Rond 100.000 personen zijn werkzaam in de visserij. De kustvisserij is zeer kleinschalig maar daarnaast bestaan industriële verticaal geïntegreerde bedrijven die diepgevroren produkten produceren en distribueren.

De Spaanse visserij heeft een lange traditie. De moderne ontwikkeling van de (diepvries)vloot begon echter pas in 1960/1961. Daarna werd de capaciteit van de totale vloot uitgebreid van 425.000 tot 658.000 BRT in 1971 en bijna 700.000 BRT in

1983. Door de uitbreiding van de vloot werden verderweg gelegen visgronden belangrijker. Vóór de toetreding tot de EG waren de vangsten voor 25 procent afkomstig uit de Spaanse EEZ. De rest werd gevangen in EG-wateren en in verschillende vangstgebieden bij Afrika, Zuid-Amerika, ten Oosten van de Verenigde Staten en in de Indische Oceaan.

De vloot die zorgt voor de aanvoer van verse vis kan voor een groot deel worden gerekend tot de artisanale kustvisserij en bestaat uit longliners (16.600 schepen), ringnetters (2.000 schepen) en trawlers (1.400 schepen).

De verre visserijvloot wordt geleid door moderne industriële bedrijven die zeer goed geïnformeerd zijn met betrekking tot visgronden en afzetmarkten. De vloot bestaat uit 475 vrieshektrawlers, 84 kabeljauwschepen (voor de produktie van klipvis) en 62 vries-purseseiners ten behoeve van de tonijnvisserij.

Vóór de toetreding tot de EG was het overheidsbeleid gericht op het behoud van vangstrechten bij derde landen, sanering van de vloot in de Spaanse kustwateren en een adequate voorziening van de binnenlandse markt. Voor het handhaven van de vangstrechten speelt naast bi- en multilaterale accoorden ook de ontwikkeling van joint ventures een rol van betekenis. Een gevolg van deze accoorden is dat Spaanse visserijinstanties zowel op overheids- als bedrijfsniveau beschikken over nauwe contacten met Afrikaanse, Zuid-Amerikaanse en ook West-Europese landen.

Het visserijbeleid van de Spaanse overheid wordt uitgevoerd door het Secretaria General de Pesca (Ministerie van Landbouw) dat verantwoordelijk is voor brandstofsubsidies en andere overheidsbijdragen aan de vloot, wetenschappelijk onderzoek, experimentele visserij, technische hulp, onderwijs en internationale samenwerking; het Credito Social Pesquero (onlangs geïntegreerd in Banco de Credito Industrial) verantwoordelijk voor credietverstrekking voor nieuwbouw of voor modernisering van schepen, en ook voor de financiering van vangstlicenties bij derde landen; de FROM (Ministerie van verkeer) is verantwoordelijk voor marktordeningsvraagstukken, steun aan de visserij en aquacultuur en afzetbevordering.

Spanje heeft op het gebied van de aquacultuur naast een lange historie een belangrijk toekomstig potentieel. De overheid streeft er naar de huidige produktie van 270.000 ton te verdubbelen tot ruim 600.000 ton in 1990. Het kweken van duurdere vissoorten als zalmachtigen, tarbot, zeebaars en tong is in ontwikkeling maar biedt pas op lange termijn perspectief. Forel wordt reeds gekweekt. Het belangrijkste is momenteel nog de mosselcultuur in Galicië waar 1500 kwekers 240.000 ton per jaar produceren. De Spaanse mosselsector is vrij goed georganiseerd maar kleinschalig. Kenmerkend zijn de kweek op touwen (hangend aan de vlotten) en de noodzakelijke en verplichtgestelde bacteriologische zuivering in daartoe ingerichte stations.

Spanje kent sinds een kleine tien jaar tekorten op haar handelsbalans in vis en visprodukten. De exporten bedragen 180.000 tot 200.000 ton; de importen liggen tussen 300.000 en 350.000

ton. Leveringen van joint-ventures zijn hierbij inbegrepen. De importen uit EG-landen betreffen voornamelijk verse vis afkomstig uit Frankrijk. Het aandeel van Nederland in deze import is beperkt en betreft voornamelijk diepgevroren tong, makreel en kokkels en conserven van kokkels.

De distributie van vis is goed georganiseerd en staat op een hoog niveau. Ook stellen de consument en de handel hoge eisen aan de kwaliteit van het produkt uit oogpunt van onder andere versheid, formaat, vangstmethode en het gebied van herkomst. Belangrijke concentratiepunten in de distributie van verse vis en diepgevroren produkten zijn (behalve de afslagen), de centrale groothandelsmarkten bij de grootste steden, en de overdekte verbruikersmarkten waarvan er in vrijwel elke stad meerdere zijn gevestigd. De goede organisatie van met name de verse-vismarkt hangt voor een deel samen met de ondersteuning die de overheid geeft aan de modernisering en uitbouw van de afslagen, de centrale markten en verbruikersmarkten.

Ook de vishandel en -industrie bestaat nog hoofdzakelijk uit ambachtelijke kleine bedrijven (ca. 1.000 groothandelaren, 200 conservenfabrieken, 15.000 detaillisten). Vooral op groothandelsniveau en bij de conservenindustrie wordt echter een groot deel van de omzet gerealiseerd door enkele tientallen grotere bedrijven. De belangrijkste figuren in de distributie van verse vis zijn de exportadores (op de afslagen), asentadores (op de centrale markten), mayoristas (vrij gevestigde binnenlandse groothandel) en de visdetaillisten (meestal in overdekte markten). Ongeveer 30 procent van de aangevoerde vis wordt niet gedistribueerd door exportadores en asentadores maar via de zogenaamde parallelmarkt.

Het marktaandeel van de gespecialiseerde visdetaillisten is nog hoog. In enkele tientallen supermarkten vooral in grote steden, is een visafdeling ingericht. Dit aantal neemt toe. Het assortiment verse visprodukten wijkt vrijwel geheel af van dat in de meeste andere West-Europese landen. De belangrijkste soorten zijn heek, schartong, sardines, ansjovis, blauwe wijting, horsmakreel, zeebaars, zeeduivel, tongachtigen en schaal- en schelpdieren. Gerookte produkten zijn niet van betekenis; haringprodukten ontbreken vrijwel geheel; gebakken vis wordt niet verkocht.

De Spaanse markt voor diepvriesprodukten wordt in veel opzichten gedomineerd door enkele rederij/handelsorganisaties. Slechts een beperkt maar groeiend deel van het diepgevroren produkt wordt gedistribueerd via supermarkten. De rest wordt (via de centrale markten) verkocht door gespecialiseerde diepvries-viswinkels en door de traditionele viswinkels. De meeste diepvriesprodukten worden "a granel" d.w.z. diepgevroren gestripte en ontkopte vis, verhandeld. De produkten worden reeds aan boord in deze vorm ingevroren. De diepvriesindustrie aan de wal komt pas de laatste jaren in ontwikkeling. Belangrijke soorten zijn heek, garnaal, diverse soorten inktvis, tong. De uit Nederland geïmporteerde tong is vrijwel geheel bestemd voor de horeca in de toeristencentra.

Voor een groot deel van de 200 bedrijven in de conservenindustrie ziet de situatie er weinig rooskleurig uit. Markten in de EG, Nigeria en Libië zijn verloren gegaan. Pas over ongeveer vijf jaar als de onderlinge invoertarieven goeddeels zijn afgebouwd, zullen de bedrijven kunnen profiteren van de toetreding tot de EG. De belangrijkste produkten zijn sardines, tonijn, makreel, bonito, mosselen en ansjovis. Nederland is de belangrijkste leverancier van kokkels voor de conservenindustrie en van kokkelconserven.

Het "blauwe Europa" zal door de betreding van Spanje en Portugal een heel ander gezicht krijgen. Het aantal vaartuigen is met 45 procent toegenomen, het aanvoervolume met 40 procent en de waarde met 65 procent. Gedurende de aanpassingsperiode van 7 à 10 jaar zullen in elk geval de volgende onderwerpen ter discussie staan: de herstructurering van de Spaanse vloot; de uiteindelijke toegang van Spaanse schepen tot EG-wateren; de mogelijkheden van joint ventures; de overname van Spaanse accoorden met derde landen door de Europese Commissie; de brandstofsubsidie van ca. 25 procent die tot nu toe aan de Spaanse visserij werd verstrekt; de inpassing in het Europese marktordeningsbeleid; het afbouwen van de wederzijdse invoerrechten en de positie van de Canarische eilanden.

Geconcludeerd wordt dat Spanje een in verschillende opzichten aantrekkelijke markt is voor producenten van visprodukten (o.a. de goed georganiseerde handel, de kwaliteit van de gepresenteerde produkten, het consumentenprijsniveau, de omvang van de markt zowel qua aantal consumenten als wat betreft het verbruik per hoofd). De mogelijkheden voor Nederlandse producenten zijn vooralsnog beperkt omdat de produkten die uit Nederland kunnen worden geleverd niet aansluiten bij de in Spanje gevraagde soorten (met uitzondering van kokkelprodukten, tong, tarbot en makreel). Wellicht kunnen op langere termijn mogelijkheden binnen deze omvangrijke markt worden benut zodra daarvoor de juiste produkten zijn ontwikkeld. Omgekeerd zijn de activiteiten van de Spaanse visserijsector primair gericht op de binnenlandse markt. Een toenemende export naar de andere EG-landen mag worden verwacht van mosselprodukten, diepgevroren (inktvis)produkten en op langere termijn van volconserven.

Op korte termijn mogen eerder veranderingen worden verwacht van de aanwezigheid van de Spaanse vloot in de Europese wateren en van de invloed die Spaanse vertegenwoordigers zullen hebben op het EG-visserijbeleid.

1. Inleiding

Per 1 januari 1986 is Spanje toegetreden tot de Europese Gemeenschap. Dit betekent dat het land met de meest omvangrijke markt voor visprodukten en met de grootste visserijvloot aan de Euromarkt wordt toegevoegd. De toetreding zal gevolgen kunnen hebben voor de afzetmogelijkheden van de oude tien lidstaten waaronder Nederland. Omgekeerd zullen vermoedelijk meer Spaanse produkten op de Europese markten verschijnen. In dit rapport zullen naast een beschouwing over de Spaanse visserijsector, de perspectieven voor beide handelsstromen worden belicht.

De aanvoersector, met name die in Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk is er altijd beducht voor geweest de zeer grote Spaanse vloot (17.500 schepen) in de Eurozee te moeten toelaten. Daarbij komen nog de Spaanse joint-ventures - ook binnen Europa - waar de Europese visserij-organisaties tot voor kort niet goed raad mee wisten.

De Spaanse markt voor visprodukten is over het algemeen vrij onbekend bij het Nederlandse bedrijfsleven. Uit de exportcijfers blijkt dat er tot nu toe geen intensief handelsverkeer is geweest tussen Spanje en Nederland, afgezien van de schelpdiersector. Hetzelfde geldt voor de overige landen van de Europese Gemeenschap. Een terugblik in de historie toont echter aan dat ook het ontstaan van de vrije Euromarkt en later de toetreding van het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Denemarken ingrijpende gevolgen hebben gehad voor de onderlinge handel tussen deze landen. Zeer snelle veranderingen zijn in dit geval overigens niet te verwachten juist omdat de belangen en interesses van de visserijsector in de Noordelijke EG-landen en de Spaanse markt vrij ver uiteenlopen en omdat in een ruime aanpassingsperiode is voorzien. Tijdens het onderzoek bleek dat de Spaanse visserij- en handelsbedrijven over het algemeen beter zijn geïnformeerd over de Europese markten dan in omgekeerde richting het geval is.

Het rapport bestaat uit 3 delen. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op macroeconomische factoren die van belang zijn voor de vraag naar levensmiddelen en de plaats van visprodukten in het voedselpakket. Daartoe is de algemene distributie van levensmiddelen beschreven en de aangrijpingspunten die hier liggen voor de afzet van vis. In hoofdstuk 3 volgt een beschrijving van de specifieke markt voor visprodukten. Daarbij is in het bijzonder aandacht gegeven aan mogelijke kansen die er zijn in deze markt voor produkten van Nederlandse herkomst. Tenslotte is eveneens in hoofdstuk 3 een overzicht gegeven van de consequenties die de toetreding van Spanje zal hebben op de toegang tot de Europese visgronden en op de Europese markten.

2. Marktomgeving

2.1 Bevolking en toerisme

Spanje behoort tot de grotere landen van Europa, met een oppervlakte van 504.750 km2 en een bevolking van ongeveer 38,5 miljoen mensen. De bevolking is vrij sterk geconcentreerd. Madrid telt ongeveer 4,5 miljoen inwoners en de volgende vier grootste steden - Barcelona, Valencia, Sevilla en Bilbao - nogmaals 10 miljoen. Met andere woorden, 38 procent van de totale bevolking woont in de vijf grootste steden. Het overgrote deel van de rest woont in de kuststroken en een paar grotere steden in het binnenland. De drie centrale provincies - Castilla Leõn, Castilla la Mancha en Extremadura - hebben een oppervlakte van 215.000 km2 (42 procent van het totaal), met een bevolking van slechts 5,3 miljoen mensen (14 procent van het totaal). De oorzaak van dit patroon is met name het klimaat, dat zowel het leven als het verbouwen van de gewassen in het binnenland moeilijk maakt. De bevolkingsgroei is geleidelijk aan het afnemen. Tussen 1974 en 1979 bedroeg de toename nog 1,7 procent per jaar; tussen 1979 en 1984 was dit slechts 0,7 procent per jaar en tussen 1983 en 1984 0,6 procent.

Vanuit Nederland is de dichtstbijzijnde Spaanse grensovergang Irũn op 1.250 km. Daarvandaan is de afstand naar Madrid nog 500 km. De verbinding via Perpignan en Barcelona naar Madrid bedraagt 2.160 km. De betrekkelijke concentratie van de bevolking, de grote afstanden en het relatief lage inkomensniveau hebben de ontwikkeling van een goed net van autosnelwegen tot nog toe verhinderd. De reistijden in Spanje zijn daardoor langer dan men in Noord-West Europa gewend is.

Het aantrekkelijke klimaat van de Middellandse-Zeekust en de Canarische Eilanden heeft in de jaren vóór 1980 tot een sterke ontwikkeling van het toerisme geleid. Sindsdien is een zekere stabilisatie opgetreden. In 1984 werden officieel ruim 835.000 bedden geregistreerd (Ministerio de Transporte, 1984). Het aantal buitenlandse bezoekers lag in dat jaar op 42,9 miljoen (Madrid Chamber of Commerce and Industry, 1984). Gemiddeld blijven de bezoekers 6,8 dagen in Spanje (Bureau van de Landbouwraad Madrid, 1982). Het buitenlandse bezoek is dus vergelijkbaar met 1 miljoen permanente inwoners. Dit is 2 procent van de bevolking. Overigens vindt ongeveer een derde deel van de overnachtingen plaats op de Canarische Eilanden en de Baleares (Mallorca, Menorca en Ibiza). De invloed van het toerisme op de totale visconsumptie zal daarom misschien alleen in speciale deelmarkten merkbaar zijn.

2.2 De nationale economische situatie

Nadat tussen 1961 en 1974 de Spaanse economie een snelle groei van gemiddeld 7,3 procent per jaar doormaakte is er een recessie ingezet die heeft geduurd tot 1982. In de loop van die periode nam het bruto binnenlands produkt (BBP) jaarlijks slechts met gemiddeld 1,6 procent toe. Sindsdien is de situatie weer wat verbeterd met reële groeicijfers tussen 2 en 3 procent. In 1984 bedroeg het BBP (factor kosten, lopende prijzen) bijna 24.400 miljard Ptas ofwel ongeveer f 480 miljard. Het aandeel van de dienstensector hierin was 58 procent; de industrie en bouwnijverheid droeg er 35 procent toe bij, de primaire sector 7 procent. De visserij alleen nam ongeveer 0,8 procent voor haar rekening. Het aandeel van de visserij in de primaire sector bedroeg 11,3 procent.

De regionale spreiding van de welvaart loopt in grote lijnen parallel met die van de bevolking. Madrid en het Noord-oosten (Barcelona) kennen de hoogste inkomensniveaus, gevolgd door een smalle toeristische kuststrook in het Zuidoosten (tussen Valencia en Marbella) en een aantal gebieden aan de Noordelijke en de Noordwestelijke kust.

Tussen 1975 en 1983 vertoonde de lopende rekening van de betalingsbalans belangrijke tekorten van 1,6 á 3,3 procent van het BBP. Ook de inflatie was naar Europese maatstaven hoog, al daalde deze van 16,9 naar 12,1 procent. Het begrotingstekort steeg van 1,8 naar 6.0 procent van het BBP. Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat de Spaanse peseta ten opzichte van andere valuta's sterk daalde; de US $-koers ging terug van 57,4 Ptas in 1975 naar 143,4 in 1983 en de koers ten opzichte van de gulden van 22,7 naar 50,2 Ptas in diezelfde periode. Eind 1985 kostte een gulden ongeveer 54 Ptas.

De boven beschreven recessie ging gepaard met stagnerende investeringen. In 1984 werd 4,6 miljard Ptas (lopende prijzen) geïnvesteerd. Het grootste probleem is echter de werkgelegenheid. De beroepsbevolking in 1984 werd geraamd op 13,2 miljoen personen, waarvan bijna 20 procent werkloos is. De werkloosheid is zeer snel gestegen. In 1980 bedroeg het percentage nog 11,5 procent. Van de werkende bevolking is 49 procent werkzaam in de dienstensector, 33 procent in de secundaire sector en 18 procent in de primaire sector. De visserij geeft direct werk aan ongeveer 100.000 mensen. Dit is 0,8 procent van de beroepsbevolking.

De vooruitzichten voor de komende jaren wijzen op een gematigde economische groei. De politiek van de socialistische regering is er op gericht het groeicijfer in reële termen op 3 procent per jaar te brengen. De inflatie zou tot 4 procent in 1986 teruggebracht moeten worden, maar dit is vooralsnog niet te verwachten.

2.3 De buitenlandse handel (algemeen)

De Spaanse buitenlandse handel wordt gekarakteriseerd door een tekort op de handelsbalans, dat deels goedgemaakt wordt door een positief saldo van de dienstenbalans. Toerisme en inkomensoverdrachten uit het buitenland spelen hierbij een belangrijke rol. Nadat in 1980 en 1981 de tekorten op de lopende rekeningen ongeveer 460 miljard Ptas bedroegen is de situatie in de daaropvolgende jaren geleidelijk verbeterd. Het jaar 1984 werd met een positief saldo van 300 miljard Ptas afgesloten.

Spanje heeft in 1984 voor 4.250 miljard Ptas aan goederen geïmporteerd, waarvan bijna 38 procent energiedragers en 11 procent aan machines e.d. (Madrid Chamber of Commerce, 1984). De exporten bedroegen 3.550 miljard Ptas waarvan 12 procent werd gerealiseerd door de auto- en 10 procent door de staalindustrie. Het toerisme heeft netto 600 miljard Ptas opgebracht.

Tabel 2.1 De belangrijke handelsstromen van en naar Spanje in 1984 (miljard Ptas)

Handelspartner	Import	Export
West-Duitsland	458	362
Frankrijk	398	567
Nederland	93	198
Totaal EG	1.548	1.853
USA	519	361
Totaal	4.629	3.778

Bron: Madrid Chamber of Commerce and Industry, 1984.

Spanje heeft sinds vele jaren te maken met een tekort op de handelsbalans voor wat betreft vis en visprodukten. De exporten schommelen sinds 1970 tussen 180.000 en 230.000 ton, waarvan een groot deel uit diepgevroren octopus en tonijn bestaat. In 1984 heeft Spanje 200.000 ton vis geëxporteerd ter waarde van bijna 49 miljard Ptas. De importen zijn gestegen van 128.000 in 1977 tot 328.000 ton in 1982. In 1984 werd 318.000 ton ingevoerd met een waarde van ongeveer 61 miljard Ptas (SFIA, 1985). De soorten die het meest worden ingevoerd zijn schaaldieren, heek, kabeljauw en pijlinktvis. Daarbij moet worden opgemerkt dat 140.000 tot 150.000 ton afkomstig was uit joint-ventures.

2.4 Finale vraag

Het Instituto Nacional Estadistica (INE) heeft in 1980/1981 een zeer gedetailleerd budgetonderzoek uitgevoerd. De voornaamste algemene resultaten worden in deze pargraaf behandeld. Details met betrekking tot de visconsumptie zullen in paragraaf 3.8 aan de orde komen. Alle genoemde cijfers hebben betrekking op de periode 1980/1981, tenzij anders vermeld.

Het inkomen per capita bedroeg in 1980 ongeveer 360.000 Ptas (f 12.500,-). Het budgetonderzoek heeft uitgewezen dat de totale uitgaven per persoon 237.694 Ptas bedroegen. De gemiddelde gezinsgrootte is in Spanje 3,7 personen, zodat de jaarlijkse gezinsuitgaven op 879.467 Ptas geraamd kunnen worden. De relatieve verdeling van deze uitgaven is vermeld in tabel 2.2 en 2.3.

Tabel 2.2 Relatieve verdeling van huishoudelijke uitgaven in Spanje en in Nederland, 1980

Winkelcategorie	Spanje 1)	Nederland 2)
1. Voeding, drank, tabak	35%	23%
2. Kleding en schoeisel	8%	9%
3. Huur, verwarming, licht	14%	22%
4. Meubels, huishoudart. e.d.	7%	7%
5. Medische verzorging	6%	13%
6. Transport	12%	12%
7. Recreatie	4%	10%
8. Onderwijs	9%	3%
9. Overige	5%	1%

1) In constante prijzen van 1970
2) Economisch actieve bevolking

Bronnen: Aral 5-12/11/1985.
CBS, Statistical Yearbook of the Netherlands, 1984.

Hierbij moet worden opgemerkt dat het aandeel van groep 1 voeding, etc., in het totale Spaanse consumptiepakket uitgedrukt in prijzen van 1970, sinds 1971 nauwelijks is veranderd. In lopende prijzen wordt naar verhouding steeds minder uitgegeven aan levensmiddelen (38 procent in 1973/1974 en 30,7 procent in 1980/1981).

De relatieve verdeling van de 72.726 Ptas die per persoon aan voeding en drank worden uitgegeven is vermeld in tabel 2.3. Hieruit blijkt dat vis in Spanje de vierde belangrijkste produktgroep is, vóór groente en fruit. Er werd gemiddeld 7.737 Ptas per persoon (f 154,-) uitgegeven aan visprodukten. Gerekend met een bevolking van 37,3 miljoen mensen, kan geconcludeerd worden dat de nationale uitgaven aan visprodukten in 1981 287,5 miljard Ptas

bedroegen (f 10 miljard). Het aandeel van vis in de uitgaven aan levensmiddelen is gestegen. In 1968 was het aandeel slechts 7,8 procent. De groei is in de steden sterker geweest dan daarbuiten.

De hoeveelheid visprodukten die wordt geconsumeerd bedroeg in 1980 1.290.000 ton waarvan 239.000 ton werd geïmporteerd.

Tabel 2.3 Relatieve verdeling van de uitgaven aan voeding en drank in Spanje en in Nederland, 1980

Produktgroep	Spanje	Nederland 1)
Vlees	28,7	19,4
Melkprodukten	11,8	13,3
Graanprodukten	10,8	13,3
Vis	10,6	2,8
Fruit	8,5	6,6
Aardappelen en groente	8,6	7,1
Overige	21,0	37,5
Totaal	100,0	100,0
Aandeel in totale uitgaven	30,7	21,1

1) Economisch actieve bevolking
Bronnen: als tabel 2.2

De consumptie buitenshuis is in Spanje vrij hoog. Deze uitgaven werden in 1980/1981 geschat op 14 procent van de uitgaven aan "voeding, drank en tabak". Dat wil zeggen 10.618 Ptas per persoon. Hiervoor kunnen twee directe oorzaken aangehaald worden. Men gebruikt twee warme maaltijden per dag, waarop veel restaurants inspelen door tussen de middag goedkope menus aan te bieden. (in 1985 voor 400 à 500 Ptas). Bovendien speelt het leven zich ook 's avonds veelal buitenshuis af. Rond half negen 's avonds gebruikt men 'tapas'- hartige hapjes van vlees, vis of groente - en de avondmaaltijd begint pas om ongeveer half tien.

Volgens ruwe schattingen worden jaarlijks een 2 miljard maaltijden buitenshuis genoten, waarvan 1.150 in de horeca (Lopes Diaz, 1985) (zie par. 2.6). Als de bevolking (incl. de buitenlandse bezoekers) op 39,5 miljoen wordt getaxeerd dan zal het totaal aantal maaltijden liggen tussen 10 en 20 miljard per jaar. Ongeveer 10 à 15 procent wordt dus buitenshuis gegeten. Dit zou betekenen dat er een markt van aanzienlijke omvang bestaat buiten de levensmiddelendetailhandel.

2.5 De distributie van levensmiddelen

2.5.1 Overzicht

In 1984 werd ca. 4.500 miljard Ptas besteed aan levenmiddelen en dranken waarvan ca. 500 miljard Ptas aan visprodukten. De omvang van de Spaanse levensmiddelenmarkt bedraagt dus ongeveer 90 miljard gulden, waarin vis een aandeel heeft van ca. 10 miljard gulden.

Belangrijke concentratiepunten in de distributie van verse produkten zijn de afslagen, de centrale groothandelsmarkten en de overdekte verbruikersmarkten die te vinden zijn in alle grote steden.

In dit hoofdstuk zal de distributie van levensmiddelen in het algemeen worden beschreven. Dit betekent dat de gespecialiseerde groot- en detailhandel slechts zijdelings aan de orde worden gesteld; de handel in groente, vlees, kip, e.d. omdat die geen rol speelt in de visafzet; de visgroot- en detailhandel zal in par. 3.4 worden uitgewerkt. De levensmiddelensector bestaat nog voor een groot deel uit traditionele ambachtelijke bedrijven. Dit blijkt ook uit de grote aantallen bedrijven die geregistreerd staan. Het aantal groothandelsbedrijven bedraagt 47.000 waarvan er 18.000 actief zijn in de levensmiddelensector, waaronder ongeveer 4.200 visgroothandelaren. Het officiële aantal detailhandelaren bedraagt 632.000 waarvan 255.000 levensmiddelenwinkels. Hiertoe behoren 15.000 visdetailhandelaren.

Mede in samenhang met de toetreding tot de EG heeft zich een verandering ingezet die de handel in verse produkten hoegenaamd niet raakt, maar die van ingrijpende invloed is op de algemene levensmiddelenmarkt in de grote bevolkingsagglomeraties. Het aantal hypermarkten is de laatste jaren bijvoorbeeld zeer snel uitgebreid. Men houdt er rekening mee dat de komende jaren zeer veel kleine winkels zullen verdwijnen. De investeringen in moderne winkels en winkelcentra zijn voor een belangrijk deel geïnitieerd door buitenlandse, vooral Franse ondernemingen. Daardoor kon gebruik worden gemaakt van de ervaring en kennis die binnen deze concerns aanwezig is. Dit leidt tot de wat bizarre situatie dat in Spanje naast de nog talloze zeer eenvoudige winkeltjes de meest moderne winkelcentra van Europa zijn gebouwd. Een voorbeeld is het centrum "Madrid-2". Na de winkelorganisaties hebben ook internationale produktiebedrijven gedurende de laatste jaren veel geïnvesteerd in Spanje. De verwachting is dat de levensmiddelensector in de komende jaren in het teken zal staan van de confrontatie tussen respectievelijk buitenlandse produktie- en winkelorganisaties.

2.5.2 Centale markten

De "mercados centrales", waarvan er 18 zijn in Spanje, zijn de regionale knooppunten voor de distributie van bederfelijke levensmiddelen. Ook diepvriesprodukten worden ten dele verhandeld via de centrale markten, met name cartons zeegevroren vis.

De centrale markten worden gefinancierd door het staatsbedrijf Mercasa (48,63 procent), de plaatselijke overheid (51,13 procent) en door de handel (0,24 procent). Mercasa beschikt in heel Spanje over een oppervlakte van 355 ha waarop verkoophallen zijn gebouwd voor de belangrijkste produktgroepen waaronder vis. In de kleinere steden worden de groothandelsmarkten beheerd door locale overheden.

Tabel 2.4 De belangrijkste produktgroepen op de centrale markten

Categorie	Verkoopoppervlakte 1000 m2	Omzet	
		mln. kg.	mrd. Ptas
Groente/fruit	355	2901	158
Vis	88	356	143
Vlees	71	59	21
Overige, niet gescheiden	106		13
Totaal	620	3316	335

Bron: Mercasa, Memoria del Ejercicio 1984.

Ongeveer alle grotere steden beschikken over een centrale groothandelsmarkt. De hoeveelheden die per produktgroep per markt worden omgezet zijn opgenomen in bijlage 1. Voor visprodukten zijn de markten in Madrid en Barcelona de belangrijkste met een gezamenlijk aandeel van ongeveer twee derde. Ongeveer 30 procent van alle geconsumeerde vis wordt verhandeld via de centrale markten.

De activiteiten van Mercasa gaan verder dan het net van centrale markten. De algemene doelstelling is verbetering van de distributie-structuur van voedselprodukten. In dit kader passen Mercorsa (het beheer van 17 veilingen voor agrarische produkten), de deelname in moderne winkelcentra en activiteiten in de promotionele sfeer. Mercasa wordt gefinancierd door Iresco 43,57 procent en Forppa 56,43 procent. Iresco 1) is een instituut van het Ministerie van Economische Zaken dat (markt)onderzoek uitvoert en coördineert. Forppa 2) is een ministeriële stichting die verantwoordelijk is voor de ordening van de markten voor agrarische produkten.

1) Instituto de Reforma de las Estructuras Comerciales
2) Fondo de Ordenación y Regulación de Producciones y Precios Agrarios

2.5.3 Overdekte verbruikersmarkten

Voor de finale verkoop van bederfelijke produkten, waaronder verse en diepgevroren vis, zijn de overdekte markten een zeer belangrijke schakel. Deze "mercados municipales" bestaan in alle steden van enige omvang; meestal zijn er verschillende per stad. Alleen al in Madrid zijn ca. 15 van deze markten gevestigd.

Ongetwijfeld hebben de detailhandelaren in de overdekte markten te maken gekregen met de concurrentie van hypermarkten en grote supermarkten. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar op markten in verouderde wijken, waar niet alle plaatsen meer bezet zijn. Dit wil echter niet zeggen dat de overdekte markt waarschijnlijk zal verdwijnen. Wel mag een verlaging van het aantal bedrijven worden verwacht. Een vrij recente ontwikkeling is de vestiging van gespecialiseerde verkooppunten voor diepgevroren vis in de markten (o.a. van Pescanova). In het hypermoderne winkelcentrum Madrid-2 is een verbruikersmarkt-nieuwe stijl opgenomen.

De eerder genoemde Mercasa is (met gemeenten) medefinancierder en ontwerper van moderne winkelcentra in gebieden met een lage winkelbezetting. In 1983 en 1984 is in 9 projecten een gezamenlijk bedrag geïnvesteerd van 2,2 miljard Ptas (44 miljoen gld). Andere plannen zijn nog in ontwikkeling.

2.6 De algemene levensmiddelenmarkt

2.6.1 Aantallen verkooppunten per winkeltype

De gespecialiseerde vakhandel niet meegeteld, zijn er ongeveer 118.000 levensmiddelenwinkels (Nielsen, 1984 b).

Tabel 2.5 Aantallen winkels per winkeltype

Winkeltype	Aantal winkels	Markt aandeel in %	Proc. toename aant. winkels tussen'76 en'83
Kl. zelfst./zonder dv	61.263	25	- 2
Kl. zelfst./met dv	35.361	15	
Zelfbed.winkels/zonder dv	1.676	3	+ 3
Zelfbed.winkels/met dv	12.404	21	
Supermarkten	13.333	22	+17
Hypermarkten	62	14	+24
Totaal	117.744	100	- 1

Bron: Nielsen 1984 (b)

In de praktijk komen meer winkelformules voor dan in tabel 2.5 staan vermeld. De belangrijkste types zullen hier kort worden gekarakteriseerd en hun betekenis voor de visafzet zal worden toegelicht.

Kleine zelfstandige winkeliers (excl. de gespecialiseerde vakhandel):

- het aandeel in de markt voor levensmiddelen bedraagt nog 40 procent (CFCE, 1984). De zelfstandige zb-winkels die zijn aangesloten bij "vrijwillige" ketens meegerekend, zou het marktaandeel 50 procent bedragen (Salén, 1985);
- 61% van de kleine winkels is gevestigd in steden en dorpen met minder dan 30.000 inwoners. In deze gebieden woont 45 procent van de bevolking die zorgt voor 31 procent van de koopkracht;
- slechts 37 procent beschikt over een diepvriesmeubel;
- voor hun inkoop zijn de kleine zelfstanidigen vooral aangewezen op de groothandels C&C's;
- volgens sommigen moet voor de eerstkomende jaren met een daling van het aantal kleinere winkels in de grote steden worden gerekend van 10 procent per jaar.

Tabel 2.6 De penetratiegraad van visprodukten bij kleine zelfstandigen

Produkttype	Penetratie-graad percentages	Inkoop
Verse vis	0	-
Diepgevroren vis	37	C&C, Makro
Gerookte/gezouten vis	?	zelfst.groothandel, ketens
Volconserven	100	

Bron: Nielsen, 1984 (b); LEI.

Zelfbedieningswinkels/supermarkten:

- meest zelfstandig of behorend tot een van talloze regionale organisaties;
- het aandeel (inclusief discounters en bedrijfswinkels) in lm-markt bedraagt 46 procent;
- 88 procent van de zb-winkels en 99 procent van de supermarkten beschikt over diepvriesfaciliteiten (Nielsen, 1984 (b);
- de meeste zb-winkels en supermarktbedrijven zijn aangesloten bij een "vrijwillige" keten of een inkoop-organisatie; ruim honderd supermarkten zijn onderdeel van een warenhuis of een hypermarkt;
- vermoedelijk zal het marktaandeel van supermarkten nog verder toenemen.

Tabel 2.7 De verkoop van visprodukten door zb-winkels en supermarkten

Produkttype	Penetratiegraad percentages	Inkoop
Verse vis	alleen sm in warenhuizen	locale groothandel
Diepgevroren vis	zb 88; sm 99	regionale centrale
Gerookte/gez. vis	100	keten/inkooporganisaties
Volconserven	100	

Bron: Nielsen, 1984 (b); LEI.

Discount-winkels:
- in Spanje een winkelformule die na 1980 is geïntroduceerd;
- een beperkt assortiment per produktgroep;
- de discounters behoren tot diverse typen winkelbedrijven en zijn aangesloten bij ketens of inkoopcentrales;
- de groepen die het meest hebben geïnvesteerd in discountzaken zijn o.a. Simago en Digsa.

Tabel 2.8 De verkoop van visprodukten door discounters

Produkttype	Penetratiegraad percentages	Inkoop
Verse vis	0	-
Diepgevroren vis	?	-
Gerookte/gezouten vis	?	keten/inkooporganisaties
Volconserven	100	

Bron: Nielsen, 1984 (b); LEI

Bedrijfswinkels ("economatos"):
- een Spaanse bijzonderheid; sommige grote bedrijven waaronder Renfe (de Spaanse Spoorwegen) bieden hun werknemers in eigen winkels produkten aan tegen verlaagde prijzen;
- het marktaandeel in levensmiddelen is 16 procent;
- het voortbestaan van de "economatos" wordt permanent bedreigd door klachten over oneerlijke concurrentie;
- het is niet bekend of visprodukten worden verkocht.

Hypermarkten:
- het marktaandeel (levensmiddelen) bedraagt 14 procent;
- naar verwachting zal het door Nielsen genoemde aantal van 62 in 1983 nog verder stijgen met 25 procent vóór 1995 (Banesto, 1985);

- veel buitenlands (Frans) kapitaal;
- de verkoopoppervlakte (ca. 10.000 m2) is gemiddeld twee maal zo groot als in Frankrijk of Duitsland.

Tabel 2.9 De verkoop van visprodukten in hypermarkten

Produkttype	Penetratiegr. percentages	Inkoop
Verse vis	100?	locale groothandel
Diepgevroren vis	100	eigen centrale of
Gerookte/gezouten vis	100	keten/inkoop-
Volconserven	100	vereniging

Bron: Nielsen, 1984 (b); LEI.

Groothandels-C&C's:

Hoewel ze in feite niet tot de detailhandel behoren kunnen in deze samenhang ook de Cash & Carries worden genoemd. De ongeveer 700 groothandels-cash & carries zijn een erg belangijke schakel in de Spaanse levensmiddelendistributie met een marktaandeel van ca. 50 procent (Alimarket, 1984);
- de meeste C&C's behoren tot een van de vele grootwinkelorganisaties die supermarkten exploiteren;
- de gebruikelijke Spaanse C&C's zijn van beperkte omvang met een verkoopoppervlakte van 1.000 m2. Een uitzondering zijn de C&C's, of "zb-groothandels", van de Nederlandse organisatie Makro met een ruimte van 10.000 m2;
- als regel (met uitzondering van Makro) zullen de C&C's alleen diepgevroren, gerookte/gezouten vis en visconserven distribueren. Makro is in 1985 gestart met verse vis in de vestiging in Valencia;
- de C&C's zijn voor een groot deel afhankelijk van de verkoop aan kleine zelfstandige winkeliers, de bedrijfswinkels en aan de horeca. Omdat verwacht en geconstateerd wordt dat kleine winkels met grote aantallen tegelijk verdwijnen komt de omzet van de C&C's onder druk te staan.

2.6.2. Winkelorganisaties; eigendomsvormen 1)

Het belangrijkste deel van de hiervoor genoemde winkels opereert niet (volledig) zelfstandig maar is eigendom van winkelorganisaties van uiteenlopende vorm. Adressen zijn vermeld in bijlage 2.

1) Een groot deel van de informatie in deze paragraaf is ontleend aan Spitters (1985).

Consumentencoöperaties:
- in 1983 waren er 500 coöps met 500.000 leden, voornamelijk in Baskenland;
- de grootsten b.v. EROSKI blijven ononderbroken uitbreiden;
- de belangrijkste: EROSKI (40.000 leden), COEBA, ECOVOL (34.000), BIDE/OVERA VASCHA, NUSICO (21.000 leden);
- de meeste coöperaties zijn aangesloten bij een inkooporganisatie (par. 2.5.6.).

Winkelfiliaalbedrijven:
- hiervan zijn er talloze, meest regionaal georganiseerd en verspreid over heel Spanje;
- de meeste filiaalbedrijven zijn aangesloten bij een "vrijwillige" keten of een inkooporganisatie (par. 2.5.6.).

Warenhuisbedrijven:
- de warenhuisorganisaties beschikken over eigen inkoopcentrales; de verse produkten worden ten dele lokaal ingekocht;
- de belangrijkste: EL CORTE INGLES de grootste Spaanse grootwinkelorganisatie (14 vestigingen), GALERIAS PRECIADOS (25), SEARS (3).

Exploitatie van hypermarkten:
- een aantal hypermarkten vormt onderdeel van filiaalbedrijven, warenhuisbedrijven, e.d.;
- veel buitenlands (Frans) kapitaal;
- de belangrijkste hypermarktorganisaties pur sang: PROMOTORA DE HIPERMERCADOS (50% Carrefour en 50% Simago) (16 bedrijven), SAUDISA (5), ALCAMPO (3), MAXOR (3), JUMBO (3).

Franchising:
- een organisatievorm die in Spanje al vrij sterk is ontwikkeld en waarin de komende tien jaar nog verdere uitbreiding met 14 procent wordt verwacht (Banesta, 1985).

2.6.3 Aankoopverenigingen en vrijwillige filialen

De meeste van de hiervoor genoemde zelfstandige winkels en winkelorganisaties zijn aangesloten bij zgn. vrijwillige winkelketens of bij inkoopverenigingen. Adressen zijn vermeld in bijlage 2.

"Vrijwillige" ketens:
- de belangrijkste zijn: IFA (omzet 58 miljard Ptas), VIVO (55 miljard Ptas), Spar (36 miljard Ptas), UNION VEGE (34 miljard Ptas), CENTRA (34 miljard Ptas) en IGA (6 miljard Ptas).

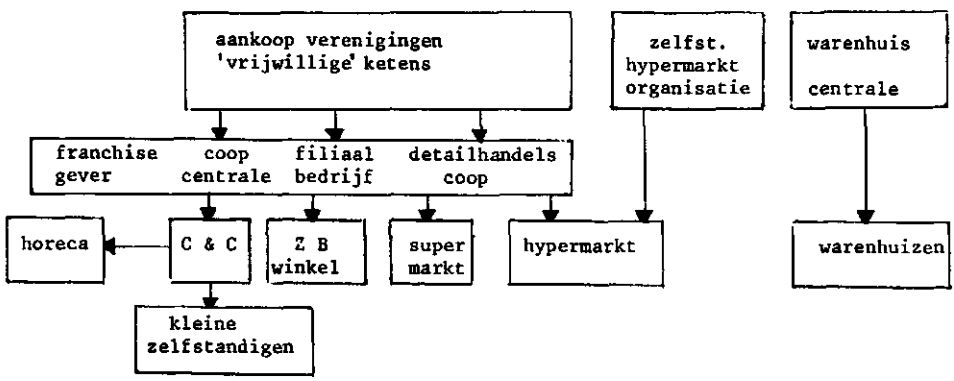
Inkooporganisaties van detaillisten:

- belangrijk zijn: MAESA (omzet 1983 98 miljard Ptas), PENTA IBERIA, SELEX IBERICA, SOGECO (85 miljard Ptas), UNAGRAS (40 miljard Ptas), UNION DETAILLISTAS DE ALIMENTACION (UDA).

2.6.4. De inkoop van visprodukten

De complexe structuur die ontstaat door de verschillen naar winkeltype, eigendomsvorm en de organisatie van de inkoop, is geschetst in figuur 2.1.

Figuur 2.1 Schematisch overzicht van de levensmiddelenmarkt

Tegen de achtergrond van deze marktstructuur kan globaal worden afgeleid op welke plaatsen beslist wordt over de directe inkoop van visprodukten door grootwinkelorganisaties.

- verse vis wordt alleen lokaal ingekocht door warenhuizen en hypermarkten (ca. 25 adressen);
- diepgevroren visprodukten worden ingekocht door centrales van coöperaties, filiaalbedrijven, warenhuizen en hypermarkten (300 á 500 adressen); hetzelfde geldt voor gerookte vis en voor stokvis;

- volconserven worden ingekocht door de centrales van aankoopverenigingen, "vrijwillige" ketens, warenhuizen en hypermarkten (ca. 80 adressen).

2.7. Grootverbruikers

2.7.1. Overzicht

Het aantal eetgelegenheden met een centrale keuken is groot, zowel door het belang van de toeristensector als door het grote aantal institutionele grootverbruikers. Geschat wordt dat 2 miljard maaltijden per jaar worden geserveerd. In tabel 2.10 is globaal aangegeven hoe de bestedingen aan maaltijden (en dranken) zijn verdeeld over enkele soorten eetgelegenheden.

Tabel 2.10 Procentuele verdeling van de Spaanse bestedingen aan eten buitenshuis

Soort eetgelegenheid	Aandeel (in procenten)
Hotels/restaurants	60
Institutioneel	30
Bedrijfskantines	7
Treinen/vliegtuigen/schepen	3

Bron: Lopez Diaz, 1985.

2.7.2. De horeca

Restaurants

Het officiele aantal horecagelegenheden is vermeld in tabel 2.11. Geraamd wordt dat in deze eetgelegenheden gezamenlijk 1.150 miljoen maaltijden per jaar worden verkocht.

Tabel 2.11. Aantallen hotels, restaurants, cafetaria's

Bedrijfstype	Aantal
Hotels	3.584
Pensions	6.150
Kamerverhuur	13.550
Restaurants/cafetaria's	33.500
Cafe's, bars	86.000
Totaal	142.784

Bron: Lopez Diaz, 1985.

Restaurants/hotels

Spanje heeft een lange en rijke historie op het gebied van bars, cafe's en restaurants. De grote hotels in de toeristencentra zijn van betrekkelijk recente datum (de jaren zestig en zeventig). Er is overigens een zeer groot aantal niet geregistreerde overnachtings-gelegenheden; vermoedelijk is het totale aantal bedden vier maal zo hoog als het aantal dat is geregistreerd.

Een derde van het totale aantal overnachtingen en tweederde van het aantal hotelovernachtingen vindt plaats op de Balearen en de Canarische Eilanden.

De horecawereld bestaat uit veel kleine zelfstandige bedrijven en is als sector niet sterk georganiseerd. Wel bestaan enkele coöperaties van hotels die genoemd zijn in bijlage 3. De inbreng van buitenlands kapitaal in hotel- en restaurantswezen zou beperkt zijn (Bureau van Landbouwraad, 1982). Wel is door buitenlanders veel geïnvesteerd in appartementen.

In samenhang met de kleinschaligheid is ook de bevoorrading van de restaurants over het algemeen primitief geregeld. Weinig produkten worden bezorgd. De meeste verse en diepgevroren produkten worden verkocht en gehaald op de centrale markten, bij C&C's of bij gespecialiseerde groothandelaren. De coöperaties beschikken over een centraal inkoopbureau dat vooral bewerkte produkten direct betrekt van fabrikanten in binnen- en buitenland. In de vissfeer zijn een aantal groothandelaren gespecialiseerd in de bevoorrading van horeca bedrijven en andere grootverbruikers.

"Fastfood" restaurants

Enige restaurant-ketens hebben zich sinds enkele jaren gevestigd; de groep is nog niet groot. Tot nu toe bevinden de fastfood-zaken zich alleen nog in de grootste steden. In 1982 waren de belangrijkste ketens: Burger King (10 vestigingen), Kentucky Fried Chicken (8) en Wendy Restaurants (4). Andere internationale bedrijven zijn ook wel vertegenwoordigd maar tot nu toe slechts met één vestiging (Bureau Landbouwraad, 1982).

2.7.3. Institutionele grootverbruikers

Per jaar worden ongeveer 650 miljoen maaltijden bereid in keukens van overheidsinstellingen of bedrijven (Lopez Diaz, 1985). Uit tabel 2.12 blijkt dat vooral onderwijsinstellingen (colegios) en het militaire apparaat belangrijke afnemers zijn van levensmiddelen. Andere bronnen (Landbouwraad, 1982) noemen in deze reeks ook nog de religieuze instellingen en bejaardentehuizen die in totaal nog eens 100 miljoen maaltijden per jaar nodig hebben.

Tabel 2.12 Institutionele grootverbruikers

Categorie	Aantal	Aantal maaltijden (x miljoen)
Scholen	10.100	290
Ziekenhuizen	1.195	90
Gevangenissen	78	11
Militairen		110
Bedrijven	1.690	150
Totaal		651

Bron: Lopez Diaz, 1985.

De belangrijkste bedrijven die collectieve maaltijden verzorgen respectievelijk actief zijn op gebied van catering in treinen, vliegtuigen en op schepen, zijn vermeld in bijlage 4.

De bereiding van collectieve maaltijden was tot voor kort een aangelegenheid van familiebedrijven. Sinds enkele jaren treden internationale bedrijven meer op de voorgrond.

In verband met de scholenconcentratie wordt in die richting nog uitbreiding van de markt verwacht.

3. De visserijsector

3.1 Overzicht van de produktiekolom

De visserij is in de Spaanse economie een belangrijke sector. Ongeveer 17.500 schepen landen jaarlijks 1,15 á 1,40 mln. ton vis aan met een waarde van 195 miljard Ptas. De sector geeft werk aan 100.000 personen. Vooral in sommige kustgebieden vormen de visserij en de daarvan afgeleide activiteiten de voornaamste bronnen van inkomsten.

De visserijsector (produktie, verwerking en handel) wordt gekenmerkt door enerzijds kleinschaligheid en anderzijds het bestaan van grote verticaal geïntegreerde bedrijven.

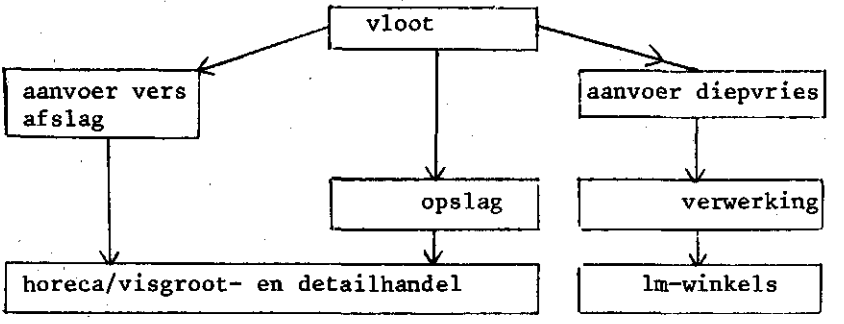
Van de totale vloot bestaat 75 procent uit schepen tot 25 BRT en bijna 14 procent uit schepen tussen 25 en 100 BRT. Ook de aantallen kopers actief op afslagen en groothandelsmarkten zijn groot. Er zijn bijvoorbeeld meer dan 3.000 inkopers op de afslag van Vigo bij een omzet van 65.000 ton in 1984. Ruim 5.000 kopers bezoeken regelmatig de groothandelsmarkt in Madrid waar ongeveer 150.000 ton vis per jaar wordt verkocht. Ook de conservenindustrie bestaat nog altijd uit ruim 200 bedrijven. Het aantal groothandelaren is hoog. De meesten zijn slechts van lokaal belang op een van de 290 afslagen en 18 centrale markten. Bovendien opereren nog een aantal onafhankelijke groothandelaren op de parallelmarkten (par. 3.4.3).

De diepvriesvisserij is in principe na 1960 tot ontwikkeling gekomen. Produktie van diepgevroren vis vereiste hoge investeringen in schepen, waartoe alleen grotere bedrijven in staat waren. Deze bedrijven waren dan ook voldoende sterk om zelf de investeringen aan de wal te dragen. Daarom is het juist de "diepvrieswereld" waar de verticale intergratie het sterkst is. Daar zijn bedrijven vertegenwoordigd van visserij tot opslag en groothandel (b.v. Pescanova, Alvarez Entrena, Molares s.a.) en zelfs tot de detailhandel zoals Delfin en Frio Condal. Er is natuurlijk ook een levendige handel tussen deze bedrijven onderling, zodat duidelijke goederenstromen moeilijk te traceren zijn. Deze bedrijven zijn ook zeer actief op het gebied van import en export.

Uit fig. 3.1 blijkt dat alle verse vis in eerste instantie via een afslag verhandeld wordt. De meeste vis wordt ook vers bij de consument gebracht. Sommige soorten vers aangevoerde vis worden aan de wal ingevroren, als er geen directe vraag naar is. Dit geldt met name voor bonito en palometa waarvoor opslagsubsidies beschikbaar zijn. De diepgevroren aanvoer bestaat vooral uit heek, inktvis en octopus. Een groot deel van de laatste twee soorten wordt geëxporteerd en de rest wordt verwerkt tot conserven of diepgevroren produkten en al dan niet omgepakt, aan de consument verkocht.

Diepgevroren heek wordt veelal in los gevroren blokken aan de handel doorverkocht en slechts ten dele verder verwerkt.

Figuur 3.1 Globaal marktoverzicht

De mosselkwekers nemen een aparte positie in. Door bemiddeling van FROM 1)bestaan er sinds twee jaar intersectoriele accoorden, waarin prijzen vastgesteld worden. Tegen deze prijzen leveren de kwekers aan de verwateringsstations (voor verse consumptie) of aan de conservenindustrie.

3.2 Primaire produktie

3.2.1 De achtergrond van de zeevisserij

Spanje heeft een kustlijn van ongeveer 2.800 km maar de rijkdom aan vis is relatief beperkt. De totale oppervlakte van het continentale plat is een kleine 75.000 km2 en dat betekent dat men de isobath van 200 m gemiddeld op nog geen 30 km van de kust overschrijdt. Bovendien ligt meer dan de helft van de kust langs de relatief arme Middellandse Zee. De belangrijkste visserijgebieden liggen dan ook langs de Noord en Noord-westelijke kust waarvandaan zowel de Golf van Biscaye als de banken ten Zuiden en Westen van Ierland (Great Sole) gemakkelijk bereikbaar zijn.

De Spaanse visserij heeft een lange traditie. De "Cofradias de Pescadores", de huidige publiek-rechterlijke organisaties waarin vissers verenigd zijn - en die waarschijnlijk de basis zullen vormen voor Spaanse producenten-organisaties na de toetreding tot de E.G. - dateren van vóór de elfde eeuw. In de vroege

1) Fondo de Regulación y Organización de Mercados de Productos de la Pesca y Cultivos Marinos: een ministeriële stichting die verantwoordelijk is voor de marktordening.

middeleeuwen exploiteerden de Spanjaarden kabeljauw, haring en zalm ten westen van Ierland, terwijl in het midden van de vijftiende eeuw de walvis- en kabeljauwvisserij bij het Canadese Labrador (Strait of Belle Isle) tot bloei kwam. In de bloeiperiode waren er 6.000 man met tweehonderd schepen actief, waarvan sommige van 600 à 700 BRT. Door dalende vangsten maar met name door economische en politieke ontwikkelingen werd deze kabeljauwvisserij geleidelijk beperkt totdat er in 1754 een volledig einde aan kwam. De overvloedige rijkdom afkomstig uit Zuid-Amerika heeft ook de Spaanse visserij parten gespeeld. De vroegere noordelijke vissershavens veranderden in kabeljauwcentra waar grote hoeveelheden (o.a. Noorse) gezouten kabeljauw aangevoerd werden. Pas in 1927 werd er opnieuw een rederij opgericht (Pybsa) die de Spaanse hoogzeevisserij een nieuwe impuls zou geven, (Hoxley 1985, Unibaso 1985).

De moderne ontwikkeling van de Spaanse visserij begon in 1960/1961. De Spaanse industriële vloot bestond toen uit 21 trawlers en 57 spannen, met een totaal aantal BRT's van 47.000. Daarnaast was er een kustvloot van ongeveer 13.200 eenheden, met een gemiddelde van 28,5 BRT. Pescanova S.A. werd in 1960 opgericht en in 1961 heeft de Spaanse regering een wet aangenomen ten behoeven van de uitbreiding en de modernisering van de vloot. 75 Procent van de kredieten die in dit kader beschikbaar werden gesteld was bestemd voor schepen boven 150 BRT. Hierbij gold de verplichting, dat 60 procent van het nieuw te bouwen tonnage aan oude schepen vernietigd moest worden. Deze maatregel aangevuld met faciliteiten voor scheepswerven e.d. heeft in de tien jaar waarvoor ze ontworpen was en daarna tot belangrijke resultaten geleid.

Er werden 236 trawlers en 25 tonijnschepen gebouwd met 72.000 BRT. De produktie was tussen 1961 en 1971 met 33 procent gestegen. De exporten groeiden tussen 1965 en 1971 met 232 procent. Daarentegen is de werkgelegenheid in de visserij nauwelijks gestegen (Cogeca, 1984).

In de eerste helft van de jaren zeventig werd de Spaanse visserij met twee problemen geconfronteerd: de oliecrisis en de instelling van exclusieve economische zones van 200 mijl. De vangsten daalden daardoor van ongeveer 1,5 miljoen ton naar 1,1-1,2 mln. ton. Teneinde de nieuwe situatie het hoofd te bieden werd in 1976 een nieuwe overheidspolitiek gepresenteerd die tot doel had: a. de toegang van de Spaanse verre vloot tot de EEZ's van derde landen open te houden door joint-ventures, bilaterale en multilaterale akkoorden; en b. de sanering van de vloot in de nationale wateren. Op deze wijze moest de visserij een economisch gezonde sector blijven en konden bovendien de behoeften van de binnenlandse markt door eigen vangsten gedekt worden. De nieuwe politiek heeft de situatie niet alleen gestabiliseerd maar zelfs een nieuwe ontwikkeling tot stand gebracht.

Tabel 3.1 Ontwikkeling van vloot en vangsten, 1961-1983

Jaar	Aantal schepen	BRT	Motorverm. pk's	Bemanning	Vangsten ton
1961	13.328	424.874	592.506	105.965	1.058.794
1971	15.556	658.664	1.844.326	108.914	1.586.034
1976	17.148	817.365	2.666.303	113.241	1.535.176
1983	17.740	698.813	2.661.521	103.494	1.236.230

Bronnen: Iresco, 1977
Anuario De Pesca Maritima, 1983.

3.2.2 De huidige situatie van de vers-vloot

Bijlage 5 geeft de globale statistische gegevens over de huidige situatie (1979-1983) en de recente trends met betrekking tot de vloot. In 1983 waren er in totaal 17.740 schepen actief die gezamenlijk ruim 1 miljoen ton vis aan de wal brachten met een waarde van ongeveer 162 miljard Ptas. Terwijl de totale aangelande hoeveelheid sinds 1979 niet veel is veranderd is de waarde ervan in diezelfde periode met 70 procent gestegen.

In termen van volume waren de belangrijkste vissoorten in 1983 sardien (241.700 ton), heek (148.000 ton), ansjovis (64.600 ton), verschillende soorten tonijn en bonito (83.000 ton) en horsmakreel (53.600 ton). Met name de vangsten van sardien zijn sinds 1979 nogal wisselvallig geweest. Maar bij de meeste overige soorten was de ontwikkeling betrekkelijk regelmatig. De vangsten van horsmakreel, makreel, kabeljauw en blauwe wijting zijn gedaald terwijl die van tonijn, grote heek (merluza) 1) en zwaardvis zijn gestegen. In termen van waarde is heek verreweg de belangrijkste soort (41,4 miljard Ptas) gevolgd door tonijn (13 miljard Ptas), ansjovis (8 miljard), sardien (6 miljard) en zeeduivel (5,2 miljard). De nominale prijzen van vissoorten die schaarser zijn geworden (kabeljauw, makreel, horsmakreel, zeebrasem) en van ansjovis zijn tussen 1979 en 1983 verdubbeld (bijlage 5). Hierbij moet bedacht worden dat het prijsindexcijfer in deze periode met 70 procent is gestegen. Dit betekent dat de ontwikkeling van de gemiddelde prijs van vis ongeveer gelijke tred hield met de algemene inflatie. Een aantal soorten (sardien, tongschar en grote heek) zijn relatief goedkoper geworden.

De aangevoerde vis kan worden verdeeld naar type visserij, vangstgebied, of naar de thuishavens. Zoals reeds werd vermeld, is de Spaanse EEZ niet bijzonder rijk aan vis. Naar schatting wordt 25 procent ofwel 250 á 300.000 ton in Spaanse wateren gevangen. De rest is afkomstig uit de EEZ's van naburige EG-landen en uit de wateren van derde landen (Morselli, 1984).

1) In Spanje wordt onderscheid gemaakt tussen kleine heek, tot ± 40 cm (Pescadilla) en grote heek (Merluza). Biologisch is het echter dezelfde soort (Merlucius sp.).

In totaal wordt ongeveer 750.000 ton verse vis aangevoerd, waarvan statistisch niet bepaald kan worden welk deel uit Spaanse dan wel uit andere wateren (EG, Noord Afrika) afkomstig is. Daarnaast voert de Spaanse vloot 240.000 á 300.000 ton diepgevroren vis aan, dit is vooral heek uit vangstgebieden bij Namibië, Zuid-Afrika en Zuid-Amerika en tenslotte ongeveer 10.000 ton gezouten kabeljauw uit het NAFO 1) gebied. Overeenkomstig met de samenstelling van de aanvoer kan ook de vloot verdeeld worden in schepen voor verse, diepvriesvis en gezouten vis.

- "Longliners"

Van de gehele vloot brengen ruim 16.600 schepen verse vis aan wal. Hiervan kunnen bijna 12.000 schepen tot de artisanale kustvisserij worden gerekend die werk geeft aan 34.600 mensen. Deze schepen hebben een gemiddeld tonnage van ongeveer 5 BRT, een motorvermogen van 36 pk. De meesten werken met lijnen zowel voor bodemvis als pelagische vis. In 1981 werden liefst 110 miljoen vishaken gebruikt ter waarde van bijna 300 miljoen Ptas. Jaarlijks (1980/1981) wordt 16.800 ton sardien als aas gebruikt. Dit is een belangrijke markt voor sardien uit Tarragona en Castellón aan de Middelllandse Zee die op deze wijze gebruikt wordt aan de Noord- en Noord-Westkust. In het Noord(west)en is 50 procent van de artisanale vloot geconcentreerd.

De artisanale vloot is vrij oud. Slechts 10 procent van deze schepen is minder dan 5 jaar oud, terwijl 66 procent ouder is dan 15 jaar.

- "Ringnetters"

Een tweede groep die de kustwateren exploiteert zijn de ringnetschepen die zich op kleine pelagische soorten richten: sardien, ansjovis, horsmakreel en makreel. Dit onderdeel van de vloot bestaat uit 2.048 eenheden van gemiddeld 46 BRT/221 pk. Er zijn in totaal bijna 26.000 vissers aan boord. Tweederde van deze schepen hebben een tonnemaat tussen 150 en 250 BRT, en enkele zijn nog iets groter. De totale produktie was in 1983 ruim 350.000 ton met een waarde van ongeveer 16,4 miljard Ptas.

De leeftijdsopbouw van de vloot is even ongunstig als in het geval van de longliners. 65 Procent is ouder dan vijftien jaar. Slechts 7 procent is minder dan vijf jaar in de vaart.

Ook deze visserij is voor 50 procent geconcentreerd aan de Noord en Noord-Westkust waarvandaan met name de Golf van Biscaye geëxploiteerd wordt. De thuishavens van alle grote schepen van deze categorie liggen ook in dit gebied.

1) Northwest Atlantic Fishery Organisation.

Tabel 3.2 Globale samenstelling van de vangsten van de verse visvloot, 1983 (bedragen afgerond op 100 ton en 100 miljoen Ptas.)

Vissoort	Hoeveelheid ton	Waarde (mln. Ptas)
Bodemvis totaal	213.400	58.100
waarvan kleine heek	61.700	20.900
grote heek	15.500	9.000
zeeduivel	19.500	5.200
scharretong	17.600	3.800
blauwe wijting	16.400	1.600
Pelagische vis totaal	491.900	35.400
waarvan sardien	241.300	5.900
ansjovis	64.600	8.000
horsmakreel	53.600	2.400
tonijnachtigen	38.000	8.000
zwaardvis	7.500	3.000
Schaaldieren totaal	20.500	14.100
waarvan "gamba"	8.800	6.200
noorse kreeft	6.000	4.400
Weekdieren totaal	32.800	7.200
waarvan inktvis	10.000	3.400
octopus	14.600	2.200
Totaal	758.600	114.800

Bron: Mapa, Anuario de Pesca Maritima, 1983.

- "Vers-trawlers"

Een derde groep die verse vis aanvoert vormen 2.608 trawlers, met een gemiddelde van 93 BRT/364 pk. 1.400 Kleine trawlers van 40 á 50 BRT werken langs de oostkust van de Middellandse zee. Ruim 600 schepen van 200 BRT/600 pk vissen vanuit de havens aan de Noord en Noordwestkust: Ondarra (86), La Coruña (134) Vigo (75).

Ook in deze groep zitten veel kleinere schepen van een ouder bouwjaar. 1.806 schepen zijn ouder dan vijftien jaar en hiervan zijn er 930 kleiner dan 50 BRT. Slechts 97 zijn minder dan vijf jaar geleden gebouwd.

Evenals de grote zeevisserij, zijn de grotere schepen binnen dit onderdeel van de vloot sterk afhankelijk van buitenlandse wateren; in dit geval de EG-zone en de kust van Noord-West Africa 1). Portugal heeft namelijk per 1-1-'83 toegang tot al haar wateren aan de Spaanse vloot verboden, ofschoon er medio '85 een

nieuw akkoord bereikt is. Een definitieve regeling zal pas na de toetreding van beide staten tot de EG worden uitgewerkt.

3.2.3 De huidige situatie van de verre vloot

- "Diepvries-trawlers"

Het grootste deel van de verre zeevisserij bestaat uit 475 vrieshektrawlers. De totale produktie kan geschat worden op 196.000 ton met een waarde van 41,8 miljard Ptas. De vangsten bestaan vooral uit heek, schaaldieren en inktvis (tabel 3.3).

225 kleinere schepen (288 BRT/873 pk werken vanuit de Canarische Eilanden en 110 (358 BRT/1.020 pk) vanuit de Zuid-Atlantische havens, 119 grotere schepen (618 BRT/1.498 pk) vanuit Vigo, (85) Marin (17) en La Coruña (15).

431 van deze schepen zijn gebouwd in de periode 1961-1971, zodat er slechts 44 ouder zijn dan twintig jaar. Daarentegen zijn 207 vaartuigen minder dan tien jaar oud.

- "Bacaladeros"

Behalve deze diepvries-trawlers zijn er nog 84 kabeljauw-schepen, waarvan er 77 in spannen werken. Hun gemiddelde afmetingen zijn 521 BRT/1.023 pk, maar de schepen varieren van 250 tot 900 BRT en enkele zijn nog groter. Hun produktie bedroeg in 1983 10.000 ton gezouten kabeljauw met een waarde van 3,9 miljard Ptas.

De meeste eenheden (78) hebben hun thuishaven langs de Noord en Noord-Westkust.

Als gevolg van de verminderde vangstmogelijkheden van kabeljauw, is deze activiteit duidelijk aan het afnemen.

- "Purseseiners"

De laatste groep van de grotezeevloot bestaat uit 62 vries-purseseiners. Zij hebben in 1983 49.000 ton tonijn gevangen met een waarde van 5,3 miljard Ptas. Het is een moderne vloot waarvan 40 schepen minder dan tien jaar oud zijn.

De tonijn-visserij hoort bij het Baskenland. De schepen werken vanuit de noordelijke havens; 25 vaartuigen hebben hun basis bij de Canarische Eilanden.

De afmetingen van de individuele schepen lopen sterk uiteen tussen 150 en 1.800 BRT.

1) Officieel hebben iets meer dan 100 vers-trawlers toegang tot EG-wateren om daar op heek te vissen. 400 Schepen mogen vissen in de wateren van Marocco, waar tong, octopus, schartong en inktvis gevangen wordt.

Tabel 3.3 Globale samenstelling van de vangsten van de diepvriesvloot, 1983 (bedragen afgerond op 100 ton en 100 miljoen Ptas)

Vissoort	Hoeveelheid (ton)	Waarde milj. Ptas
Bodemvis totaal	110.300	20.000
waarvan heek	71.500	11.600
kabeljauw	10.800	3.900
Pelagische vis totaal	48.900	5.300
waarvan tonijn	46.000	5.100
Schaaldieren totaal	3.700	1.400
Weekdieren	82.000	20.300
waarvan octopus	41.000	11.700
inktvis	41.000	8.600
Totaal	244.900	47.000

Bron: Mapa, Anuario de Pesca Maritima, 1983.

3.2.4 Het management van de visserij-bedrijven

De verre visserij onderscheidt zich essentieel van de kustvisserij in termen van organisatie en management. In de regel is bij de kleinere vaartuigen de schipper tevens (mede-)eigenaar van zijn schip. In uitzonderingsgevallen is hij tevens (mede-)eigenaar van één, hoogstens twee andere schepen. Hierbij spelen familiebanden een sterke rol.

De verre-visserijeenheden zijn meestal eigendom van een rederij, die bijna altijd een naamloze vennootschap is. Vandaar het uiteinde S.A. (Sociedad Anonima) van veel bedrijfsnamen. Ook vele van deze rederijen zijn in principe grote familiebedrijven waar de grootste aandeelhouder ook de manager is. Verreweg de grootste rederij is Pescanova met een vloot van 80 schepen (waarvan een deel in joint-ventures), met jaarlijkse vangsten van 150.000 ton en een omzet van 20 miljard Ptas in 1984. Andere grote namen zijn Mar S.A. (20 schepen), Molares S.A. (12-15 schepen), Vieirasa (11 schepen), Frio Condal/Armadores de Buques Marisqueros (18 schepen).

In bijna alle opzichten zijn dit moderne, sterke bedrijven met veel kennis en een beleid gericht op groei. Hun sterke punten kunnen als volgt worden samengevat:

- De vloot is modern waardoor produkten van hoge kwaliteit aangevoerd kunnen worden voor veeleisende markten als Spanje en Japan.
- Het zijn vaak geïntegreerde bedrijven met uitgebreide faciliteiten aan de wal, zoals vrieshuizen, transportmiddelen, verwerkingsbedrijven, groot- en soms zelfs kleinhandelsvestigingen. De volledige bevoorrading van hun verre vloten gebeurt door eigen transportschepen.
- Er is grondige kennis aanwezig over de visgronden in een zeer groot gebied, o.a. doordat experimentele reizen worden gesubsidieerd.
- Er is grote, meer dan tienjarige ervaring in het onderhandelen met vooral Afrikaanse en Zuid-Amerikaanse overheden en met het opzetten van rederijen in het buitenland, al dan niet in samenwerking met buitenlandse partners.
- Er is de nodige flexibiliteit in de organisatie van de afzet van de vis die in binnen- en buitenland wordt aangevoerd. Een voorbeeld hiervan is dat verse vis bij Ierland gevangen in het kader van joint-ventures, door een Spaans groothandelsbedrijf over de weg rechtstreeks naar Madrid wordt getransporteerd waardoor winst zowel in tijd als in kwaliteit en prijs gerealiseerd wordt.
- Men is zeer goed op de hoogte van de situatie op de buitenlandse markten, inclusief de Nederlandse.
- De rederijen zijn per produktgroep en per haven georganiseerd waardoor zij hun belangen goed kunnen behartigen. Naast de overkoepelende "Confederación Española de Asociaciones Pesqueras", zijn de belangrijkste de "Asociación Nacional de Armadores de Buques Congeladores de Merluza" en de "Cooperativa de Armadores de Pesca del Puerto de Vigo".
- Mogelijk kan als een zwak punt worden genoemd dat de vangst voor een groot deel rond wordt ingevroren; er zijn vrij weinig schepen uitgerust met fileermachines. De aangevoerde produkten zijn daardoor minder geschikt voor de meeste Europese en de Noord-Amerikaanse markten.

Uit het voorgaande blijkt dat de Spaanse visserij sterk geconcentreerd is aan de Noord-Westkust, waar naar hoeveelheid 50 procent en naar waarde 40 procent wordt aangevoerd. De Noordkust en de Zuid-Atlantische kust nemen gezamenlijk ongeveer 30 procent voor hun rekening en de Canarische Eilanden 12 procent. De lange Middellandse Zeekust draagt dan ook slechts 8 procent van de hoeveelheid en 18 procent van de waarde bij. De aanvoer is in feite geconcentreerd in een aantal grote havens. In Vigo, La Corûna, Santa Eugenia de Riveira aan de Noord-Westkust kwam in 1983 in totaal ruim 300.000 ton (44 miljard Ptas) aan de wal. In Las Palmas en Lanzaro op de Canarische Eilanden was dit 160.000 ton (19 miljard Ptas). Het aandeel van deze vijf havens in de totale Spaanse produktie bedraagt dus bijna 40 procent zowel naar volume als naar waarde.

3.2.5 Het visserijbeleid

Omdat slechts zo'n 25 procent van de totale vangsten uit de Spaanse EEZ gehaald kan worden, is de Spaanse visserij sterk afhankelijk van overeenkomsten met andere landen. Dit beleid is zoals in paragraaf 3.2.1 is vermeld in drie richtingen uitgewerkt: bilaterale en multilaterale akkoorden en de joint-ventures.

Dit zijn Spaanse oplossingen voor Spaanse problemen, die echter om twee redenen in de toekomst ook voor het Nederlandse visserijbedrijfsleven van belang zullen zijn. Ten eerste, de Spaanse vangsten in buitenlandse wateren bepalen mede de marktsituatie voor visprodukten en de Spaanse importbehoeften. Ten tweede, de EG-visserijpolitiek wordt na 1-1-1986 geconfronteerd met een volkomen nieuwe situatie, waarin veel meer aandacht gegeven zal moeten worden aan de betrekkingen met derde landen.

Bilaterale akkoorden

Dit zijn akkoorden tussen de Spaanse en een buitenlandse overheid. Een overzicht van de situatie eind 1983/begin 1984 met beknopte inhoud en voorwaarden is gegeven in bijlage 7. Drie soorten akkoorden kunnen onderscheiden worden: 1. akkoorden met naburige landen (Frankrijk, EG en Portugal); 2. samenwerkingsakkoorden (Mauretanië, Senegal, Kaap Verdië, Guinee Conakry, Marokko, Angola, Equatoriaal Guinee, Mozambique en Seychelles); 3. akkoorden gebaseerd op de UNCLOS III-conferentie, die de toegang regelt tot visstapels binnen EEZ's die anders niet geëxploiteerd zouden worden (USA, Zuid-Afrika, Noorwegen, EG).

Bijlage 7 laat zien dat de akkoorden een vaste looptijd hebben en het aantal toegestane schepen per type specificeren. De scheepseigenaren dragen canons af per schip en/of volgens het aantal BRT's. In sommige gevallen wordt ook een bedrag berekend naar vangstvolume of er vindt een betaling plaats in natura, d.w.z. vis. Soms zijn ook TAC's van kracht. In het geval van de samenwerkingsakkoorden geeft de Spaanse regering speciale faciliteiten zoals studiebeurzen of goedkope kredieten (Meseguer, 1984 a, b)

Het is duidelijk dat deze akkoorden van enorm belang zijn voor de Spaanse visserij. Er zijn bijna 2.000 schepen mee gemoeid, waarbij bedacht moet worden dat in 1983 in totaal 4.429 vissersschepen in Spanje meer dan 20 BRT hadden en 1.815 vaartuigen meer dan 100 BRT. Dit betekent dat een groot deel van deze vloot alleen kan blijven vissen bij de gratie van de bilaterale akkoorden. Spanje voert dan ook een zeer aktief beleid in dit opzicht. Nieuwe kontakten worden gezocht, met name met Latijns-Amerikaanse landen. Oceanografisch onderzoek en experimentele reizen worden sterk gestimuleerd. Alleen in 1984 heeft de Spaanse regering ongeveer f 8,5 miljoen bestemd voor onderzoek in buitenlandse wateren en f 30 miljoen voor technische samenwerking met ontwikkelingslanden (OECD, 1984).

Multilaterale akkoorden

Spanje is lid van een groot aantal internationale visserijcommissies. Een deel hiervan wordt beheerd door de FAO (CGPM, CECAF, WECAF, IOFC) en houdt zich bezig met meer algemene evaluaties van de visserij in een bepaald gebied, binnen en buiten de 200 mijls zones. Deze commissies doen hoogstens aanbevelingen aan de nationale overheden met betrekking tot beheersmaatregelen, maar zij hebben geen visrechten "te verdelen".

Ten tweede is er een aantal commissies (NAFO, NEAFC, ICSEAF, ICCAT en IWC) die zich uitsluitend richten op beheer van visstapels buiten de 200 mi zones in bepaalde gebieden (eerste drie) of van bepaalde soorten (ICCAT, IWG). Deze commissies trachten tot afspraken te komen met hun leden teneinde de vangsten te verdelen en te intensieve bevissing te voorkomen. De afspraken worden soms uitgewerkt door beperking van het aantal schepen of d.m.v. TAC's. In 1984 mocht Spanje binnen ICSEAF 107.000 ton heek vangen. In het NAFO-gebied waren in dat jaar 24 spannen en een aantal vriestrawlers aktief en de vangsten waren "goed" (Credito Social Pesquero, 1984).

Joint-ventures

De joint-ventures zijn kapitaalvennootschappen tussen een Spaanse reder en een buitenlandse investeerder (particulier of overheid). Zij hebben enkele speciale kenmerken (Morselli, 1984):

1. Minimaal 40 procent van het totale kapitaal moet in Spaanse handen blijven.
2. De oorspronkelijk Spaanse schepen, die een deel vormen van de Spaanse inbreng, worden onder de lokale vlag geregistreerd. Hiervoor zijn export-kredieten ten behoeve van de koper beschikbaar.
3. De Spaanse bemanning blijft meestal aan boord.
4. De joint-ventures hebben het recht een jaarlijks vastgestelde hoeveelheid vis (contingent) tegen 0-tarief naar Spanje te exporteren.

Het Koninklijk Besluit 2517/76 waarmee de mogelijkheid van joint-ventures geopend werd, bleek een succesvolle formule te zijn om een aantal doelstellingen te bereiken:

1. Handhaving van de toegang tot wateren waar bilaterale akkoorden niet voldoende of geen ruimte boden (Argentinië, Marokko, EG).
2. Het zeker stellen van de werkgelegenheid van de bemanning en het bestaan van traditionele visserijbedrijven als zodanig.
3. Verkleining van de omvang van de Spaanse vloot; herstructurering.
4. Beperking van het tekort op de Spaanse markt.

Het kwalitatieve en kwantitatieve belang van joint-ventures is voor Spanje vrij groot (Esnaola, 1984). Sinds 1976 werden er 221 schepen met een totaal van 116.026 BRT in joint-ventures

ondergebracht. Per 31-12-1984 waren er 182 schepen in de wateren van 16 landen aktief. Het toetredingsverdrag met de EG zal dit aantal op 204 eenheden bevriezen.

Tabel 3.4 Overzicht van joint-ventures (31-12-1984)

Land	Situatie 31-12-1984		volgens toetred.verdr.	
	Aantal schepen	BRT	Aantal schepen	BRT
Argentinië	30	40.717	32	40.348
Australië	2	272	2	272
Chili	3	5.533	4	6.200
Equator	2	1.647	2	1.646
Equatoriaal Guinee	3	725	3	725
Verenigd Koninkrijk	450	11.276	49	11.540
Ierland	9	2.288	9	2.288
Marokko	36	7.771	51	11.316
Mauretanië	9	2.743	11	3.529
Mexico	10	9.858	9	9.191
Mozambique	10	4.194	12	4.690
Namibië	1	741	1	741
Peru	2	2.660	2	2.660
Senegal	9	2.502	10	2.768
Uruguay	3	2.936	3	2.936
Zuid-Afrika	4	4.273	4	4.273
Totaal van 16 landen	181	100.137	204	105.123

Bron: Credito Social Pesquero, 1984; Europese Commissie, 1985.

De grotere schepen bevinden zich bij Zuid-Amerika en Zuidelijk Afrika. Deze vloot bestond per ultimo 1984 uit 109 vriesschepen waarvan er 34 voornamelijk werden ingezet op heek en inktvis, 2 op tonijn, 25 op schaaldieren en 48 schepen vingen zowel vis, inktvis als schaaldieren. De groep van 58 schepen die verse vis aanvoerde bestond uit 48 trawlers, 5 longliners en er waren er 2 gespecialiseerd in de vangst van levende schaaldieren. Tenslotte beoefenden 14 trawlers de visserij op kabeljauw die meest in gezouten staat wordt aangevoerd.

Deze vloot geeft werk aan ongeveer 2.200 Spaanse bemanningsleden en aan 1.600 vissers van de lokale bevolking. De logistieke steun (onderdelen, onderhoud, enz.) is vanuit Spanje geregeld zodat de joint-ventures ook nog een indirekt positief effekt hebben op de Spaanse betalingsbalans, (Morselli, 1984).

Zoals reeds eerder vermeld, hadden de bij joint-ventures betrokken rederijen vóór 1986 het recht om tariefvrij bepaalde hoeveelheden vis naar Spanje te exporteren. De totale hoeveelheid

werd halfjaarlijks vastgesteld door het Ministerie van Financiën. De ANASCO 1) de nationale associatie van de reders van joint-ventures, is voor de verdeling verantwoordelijk. De importlicentie staat op naam van de Spaanse reder en niet op die van de joint-venture zelf. Dit geeft de Spaanse medeeigenaars een belangrijk "machtsmiddel" binnen de joint-venture met betrekking tot de afzet.

Tabel 3.5 Tariefvrije contingenten naar produkt en oorsprong in tonnen (1983).

Herkomst	Vis	Inktvis (dv)	Schaald. (dv)	Overig	Totaal
1. Argentinië Uruguay, Namibië Chili Zuid Afrika	54.500[a]	21.000	6.900	10.000	92.400
2. Groot Britanië, Ierland	29.490[b]			645[c]	30.135
3. Marokko		13.200	720		13.920
4. Mauretanië		3.020			3.020
5. Senegal			2.730		2.730
6. Equatoriaal Guinee			1.080		1.080
7. Mozambique			3.800		3.800
8. Ecuador				3.600[e]	3.600
9. Mexico, Chili				4.750[f]	4.750
10. Australië			250		250
Totaal	83.990	35.710[g]	16.990[g]	18.995	155.685

Bron: Esnaola, 1984.
a. Heek, heel, filet, diepvries; b. vers en dv; c. levende schaaldieren; d. incl. bijvangst; e. tonijn dv; f. gezouten kabeljauw; g. incl. 50% Mauretanië.
1) Asociacion Nacional de Sociedades Conjuntas

Spanje importeerde in 1983 in totaal bijna 250.000 ton vis (Cred. Soc. Pesc., 1984), zodat ongeveer tweederde van de importbehoefte gedekt werd door de joint-ventures. De opzet en de voorkeursbehandeling van de joint-ventures vormden een van de grotere problemen bij de Spaanse toetreding tot de EG. Dit zal in paragraaf 3.9 verder worden uitgewerkt.

Het interne visserijbeleid

De Spaanse buitenlandse visserijpolitiek zoals hierboven beschreven, heeft tot doel het in de vaart houden van de vloot, het handhaven van de werkgelegenheid en de voorziening van de nationale markt. De grote zeevisserij profiteert hier het meest van. De binnenlandse visserijpolitiek is gericht op modernisering, herstructurering, marktordening en onderzoek. De belangrijkste instrumenten zijn subsidie op brandsof, investeringskredieten, minimumprijzen voor zeven soorten vis en steun aan onderzoek en aan experimentele visserij. Drie instellingen zijn met de uitvoering van het beleid belast. Dit zijn de Secretaria General de Pesca, de FROM en de Credito Social Pesquero. Sociale voorzieningen zoals de gezondheidszorg, pensioenen, e.d., zijn ondergebracht bij de Instituto Social de la Marina.

De Secretaria General de Pesca - de Direktie van de Visserijen binnen het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening (M.A.P.A.) - heeft in 1983 en 1984 11,3 miljard Ptas resp. 12,6 miljard Ptas (= 250 miljoen gulden) uitgegeven aan verschillende vormen van steun aan het visserijbedrijfsleven. Het grootste deel hiervan (7 miljard Ptas) werd uitgegeven aan brandstofsubsidie. Deze bedraagt 21,25 procent van de prijs. De Spaanse vissers betaalden eind 1985 32,85 Ptas per liter gasolie van de z.g. b-kwaliteit. Het resterende bedrag wordt besteed aan een groot aantal verschillende activiteiten. In 1984 waren dit:

- steun aan schepen waarvoor geen licenties beschikbaar zijn (750 miljoen Ptas);
- wetenschappelijk onderzoek (1.660 miljoen Ptas);
- experimentele visserij (546 miljoen Ptas);
- technische hulp, onderwijs, investeringsregelingen enz.

Het valt op dat tussen 1983 en 1984 het bedrag dat is uitgetrokken voor Internationale Samenwerking, d.w.z. activiteiten in ontwikkelingslanden, is gestegen van 451 miljoen Ptas naar 1.475 miljoen Ptas.

Het Credito Social Pesquero, (CSP) dat begin 1985 geïntegreerd werd binnen de Banco de Credito Industrial, kan als de financiële motor achter de ontwikkeling van de Spaanse visserij worden gezien. Het verstrekt krediet zowel voor bouw van nieuwe schepen als voor modernisering voor koelinstallaties, voor vistuig en en voor de korte termijn financiering van licenties met name voor de Marokkaanse wateren. In 1984 zijn 796 kredieten toegekend met een totale waarde van 10,3 miljard Ptas; 6,7

miljard werd uitbetaald. De in totaal uitstaande kredieten zijn hierdoor gekomen op bijna 15,5 miljard Ptas.

Het beleid ten aanzien van investeringen is gedifferentieerd naar de grootte van het te bouwen schip en de thuishaven respectievelijk het gebied waar het schip zal worden ingezet. In de eerste plaats eist de wet dat een deel van de oude vloot uit de vaart genomen wordt alvorens de nieuwbouw kan aanvangen. Per te bouwen BRT dient 1,5 BRT te worden afgebouwd voor schepen kleiner dan 150 BRT; 1,3 BRT voor schepen tussen 150 en 500 BRT en 1,1 BRT voor grotere eenheden. Het oude schip moet of naar het buitenland verkocht worden (maar niet in het kader van een jointventure), of het moet gesloopt worden. Er is blijkbaar een grote vraag naar te slopen schepen aangezien er 70.000 Ptas per ton "schroot" betaalt wordt. De nieuwbouw wordt gesubsidieerd met 22.000, 26.000 of 30.000 Ptas/BRT afhankelijk van de grootte van het schip. De voorwaarden van de kredieten van de Credito Social Pequero lopen uiteen waarbij tal van faktoren een rol spelen. In geval van nieuwbouw kan 70-85 procent van het investeringsbedrag geleend worden met een looptijd van 12 jaar en een interestvoet van 11 procent. Indien het schip echter een thuishaven heeft op de Canarische Eilanden, zijn de voorwaarden anders. Voor transformatie, modernisering, installaties van koelapparatuur, e.d. kan doorlopend 70 procent van de kosten met krediet van CSP gefinancierd worden. De aflossingstermijnm is 3-5 jaar en het rentepercentage ligt tussen 11 en 17 procent. Er zijn bovendien kredieten beschikbaar voor "aanverwante" industrieën en voor aquacultuur.

FROM is een zelfstandige instelling binnen het "Ministerio de Transportes y Comunicaciones", die zich met name bezig houdt met vraagstukken op het gebied van marktordening, steun aan kustvisserij en aquacultuur en de bevordering van de consumptie van goedkope soorten vis zoals sardien, horsmakreel, makreel, etc. Voor zover het de marktordeningstaak betreft is FROM vergelijkbaar met de Franse FIOM. FROM beschikt over een aanzienlijk budget. Onder andere is ongeveer 200 miljoen Ptas beschikbaar voor aquacultuurprojekten, 500 miljoen Ptas voor publiciteit, 500 miljoen Ptas voor prijs- en opslagsubsidies en 150 miljoen Ptas voor korte-termijnleningen (6-18 maanden). FROM verleent verder technische en materiële steun aan de 225 cofradias, onder meer voor automatisering, voor faciliteiten aan de wal (ijsmachines) en voor de organisatie van afslagen. Tenslotte bemiddelt FROM bij handelsafspraken tussen de mosselkwekers en hun afnemers.

Het prijsbeleid, uitgevoerd door FROM is in 1983 in werking getreden, enerzijds om de economische positie van de kustvisserij te bevorderen en anderzijds als voorloper op de toetreding tot de EG. Er wordt dan ook geheel volgens het EG-systeem gewerkt met richtprijzen, ophoudprijzen en een overheids-bijdrage die 45-80 procent van de ophoudprijzen bedraagt. Sinds 1984 vallen zeven

vissoorten onder deze regeling (tabel 3.6). In 1984 werd met name de markt voor bonito en ansjovis door de overheid ondersteund met 70 respectievelijk 45 miljoen Ptas. De vangsten van de zeven soorten bedragen ongeveer 400.000 ton per jaar en zij vormen 90 procent van de vangsten van de kustvisserij. Voor 1985 beschikte de FROM over 160 miljoen Ptas voor de ophoudregeling en 270 miljoen Ptas voor rentesubsidies in het kader van de financiering van de overbruggingsfondsen van de visserijorganisaties. Daarnaast subsidieert FROM 50 procent van de diepvries- en opslagkosten (met name bonito en palometa). Hier was in 1985 een bedrag van 50 miljoen Ptas voor gereserveerd.

Tabel 3.6 Overzicht van orientatie- en ophoudprijzen (Ptas/kg)

Vissoort	Orientatie-prijs	Ophoud-prijs
Sardien 1	25	22,50
Sardien 2	58	52
Blauwe wijting	96	76
Ansjovis 1	142	127
Ansjovis 2	91	82
Horsmakreel	42	88
Makreel	37	33
Palometa	209	188
Bonito: tot 4 kg/stuk	250	225
boven 4 kg/stuk	190	171

Bron: Hoja del Mar no. 232, p. 17, 1985.

De partijen die de minimumprijs niet halen worden op verschillende manieren uit de markt genomen:

- door middel van een diepvries-opslagregeling. Geïnteresseerden kunnen de onverkocht gebleven partij kopen tegen de minimumprijs, invriezen en opslaan waarbij 50 procent van de transportkosten (naar het vrieshuis), de invries- en de opslagkosten worden gecompenseerd uit de opvangfondsen;
- door middel van denaturering. De vis wordt gedenatureerd en verkocht voor vismeeldoeleinden. De rederij ontvangt de minimumprijs die is opgebouwd uit de vismeelwaarde en een overbrugging uit de opvangfondsen;
- door middel van voedselhulp aan behoeftigen.

Uit gesprekken met handelaren bleek dat men er tot nu toe nog niet geheel in is geslaagd te vermijden dat doorgedraaide partijen alsnog elders werden verkocht.

De handelsstructuur is zodanig dat het voor de hand ligt dat voor een aantal soorten ook in de toekomst gebruik zal worden gemaakt van de diepvries-opslagregeling waarin ook het EG-beleid

voorziet. Het is in Spanje gebruikelijk dat een deel van de vangst tijdelijk wordt opgeslagen om seizoenmatige overschotten en tekorten te compenseren.

3.2.6 Aquacultures

Spanje heeft op het gebied van aquacultuur zowel een lang verleden als een belangrijk toekomstig potentieel. De eerste experimentele oestercultures werden al in 1874 opgezet. Grote gebieden zullen in de toekomst voor viscultures in aanmerking komen. Naast de lange kustlijn beschikt Spanje over 75.000 km rivieren (ongeveer 50.000 ha) en 250.000 ha aan binnenmeren (Industrias Pesqueras, 1984). De ontwikkeling van viscultures wordt van groot belang geacht omdat men verwacht dat de produktie van de zeevisserij zich op 1,3 miljoen ton zal stabiliseren terwijl de vraag tussen 1990 en 1995 tot 2 miljoen ton zal oplopen. De huidige direkte en indirekte werkgelegenheid in visteelt bedraagt ongeveer 100.000 manjaren. De overheid streeft er naar de huidige produktie van ongeveer 270.000 ton tegen 1990 te verdubbelen tot ruim 600.000 ton. Hierdoor zouden nogmaals 25.000 banen gecreëerd kunnen worden. Dit streven wordt weerspiegeld in de groei van de overheidsuitgaven van 773 miljoen Ptas in 1984 tot 2,8 miljard Ptas in 1986.

In 1984 bestond de produktie uit ongeveer 240.000 ton mosselen, een kleine 18.000 ton zoetwatervis en ruwweg 10.000 ton van verschillende soorten zeevis en schaal- en schelpdieren. Van de zoetwatervis bestaat meer dan 80 procent uit regenboogforel (14.500 ton). De tweede belangrijkste soort is de rivierkrab (Procambarus clarckii), waarvan 2.000 ton werd geproduceerd. Verder worden kleinere hoeveelheden karper (600 ton), zalmachtigen (300 ton), zeelt (Tinca tinca, 200 ton) en aal (50 ton) gekweekt. Er zijn ongeveer 150 zoetwaterkwekerijen waarvan de meeste in het Noorden en Noordwesten van Spanje zijn gevestigd. De waarde van hun produktie bedroeg 6,5 miljard Ptas. De maricultures bestaan vooral uit het kweken van tapijtschelp, St. Jacobschelp, tarbot, zeer kleine hoeveelheden oesters en nog enkele andere vissoorten. De 10 miljoen oesters die jaarlijks worden geconsumeerd moeten bijna alle worden geïmporteerd. In de dertiger jaren bedroeg de Spaanse produktie 50 miljoen stuks.

De mosselcultuur

Nog sterker dan de zeevisserij is de mosselcultuur geconcentreerd in Galicië. De zeer grillige kustlijn met brede riviermondingen (rías) biedt daarvoor uitstekende natuurlijke omstandigheden. Bovendien is in dit gebied nauwelijks zware industrie gevestigd zodat de waterverontreiniging voorlopig geen problemen geeft. Van de in totaal 1.500 mosselkwekers is dan ook 90 procent

gevestigd in Galicië. Zij zijn georganiseerd in 22 associaties die op hun beurt gebundeld zijn in FEPMEGA 1).

De mosselen groeien op touwen die opgehangen zijn aan vlotten (bateas) van ongeveer 15 x 15 meter. Het aantal bateas is sinds 1976 vrijwel konstant op 3.300 gebleven. Sindsdien worden er geen nieuwe vergunningen meer afgegeven. Er zijn zelfs aanwijzingen dat dit aantal met ongeveer 500 zou moeten worden verlaagd. De constructiekosten van een complete batea bedragen ruim f 120.000. Elke kweker beschikt, naast een of meerdere bateas eveneens over een vaartuig van gemiddeld 15 m, waarvan de nieuwwaarde ongeveer f 200.000 bedraagt. De jaarlijkse produktie varieert van 40 ton grote mosselen voor verse consumptie tot 100 à 150 ton kleine mosselen ten behoeve van de conservenindustrie.

In 1984 werden er ongeveer 240.000 ton mosselen geproduceerd met een waarde van ruim 9 miljard Ptas. Daarvan werd 130.000 ton verwerkt door de conservenindustrie en 110.000 ton verkocht aan de zuiveringsstations (depuradoras). Deze verwateren alleen mosselen die bestemd zijn voor de versmarkt.

De associaties spelen een centrale rol in de gehele bedrijfsvoering van individuele kwekers en 95 procent van hen is dan ook aangesloten. Zij organiseren de gezamenlijke inkoop van materiaal en houden de administratie van hun leden bij. Bovendien voeren zij ook de onderhandelingen over de prijzen en reguleren het aanbod zodanig dat het in de pas blijft met de vraag. Dit systeem doet sterk denken aan het vóór 1968 in Yerseke toegepaste systeem op basis van "standaard capaciteitscijfers".

De prijzen worden sinds 1981 binnen een intersectoraal akkoord vastgesteld. De onderhandelingen tussen de kwekers enerzijds en de zuiveringsstations en de conservenindustrie anderzijds worden gevoerd binnen het raamwerk van de bevoegdheden van FROM, dat de overheid vertegenwoordigt. Sinds augustus 1984 gelden de volgende prijzen per kg; mosselen voor verse consumptie groot 63 Ptas, middel 54 Ptas, klein 45 Ptas; mosselen voor de conservenindustrie middel 38 Ptas, klein 25 Ptas.

Het systeem voor de aanbodsbeperking werkt als volgt:

- aan het begin van elk seizoen schat elke kweker zijn te verwachten produktie, zodat de totale produktie van de associatie kan worden berekend;
- afhankelijk van de grootte van zijn bedrijf (aantal bateas en hun produktiviteit), krijgt elke kweker het recht om per "ronde" een bepaalde hoeveelheid mosselen te leveren eventueel gespecificeerd naar hun maat (kwaliteit);
- elke kweker krijft eenvoudigheidshalve een vast rangnummer;
- de kopers (de zuiveringsstations en de conservenindustrie) laten dagelijks weten welke hoeveelheden en kwaliteiten zij de volgende dag willen ontvangen;
- de associatie laat dan de kwekers die volgens de vaste nummervolgorde aan de beurt zijn, weten of en wat zij de volgende dag moeten leveren;

1) Federación de Productores Mejilloneros de Galicia

- de dagelijkse produktiecapaciteit van de individuele kweker is beperkt doordat hij fysiek niet meer dan een bepaalde hoeveelheid kan oogsten. Dit leidt er toe dat de kleine kwekers de aan hun toegekende hoeveeheid in een dag kunnen leveren, terwijl de grotere daar enkele dagen over doen;
- uit de praktijk blijkt dat een ronde ongeveer een week duurt zodat elke kweker een keer per week kan leveren;
- de mosselen die aan het einde van een seizoen niet verkocht zijn, laat men naar de bodem zinken;
- de kopers betalen aan associaties.

Ofschoon ontduiking op beperkte schaal zal plaatsvinden, lijkt dit systeem betrekkelijk goed te functioneren. De bezochte associatie "Amegrove" beschikt over een nieuw gebouw van twee verdiepingen met o.a. moderne apparatuur voor geautomatiseerde administratie en een grote vergaderzaal.

Middels de intersectorale akkoorden proberen de kwekers zich af te schermen tegen ongewenste prijsschommelingen in de markt. Men heeft enige jaren geleden wel geprobeerd zelf te verwateren, maar dit bleek niet erg aantrekkelijk te zijn, met name uit kostenoverwegingen en door problemen met de organisatie van de verdere distributie. Het is ook niet waarschijnlijk dat in de naaste toekomst dit opnieuw geprobeerd zal worden want de capaciteit van de 43 bestaande zuiveringsstations wordt slechts voor een derde benut. Bovendien eist de wetgeving dat nieuwe zuiveringsstations een capaciteit van meer dan 10 ton per dag dienen te hebben.

De organisatie van de distributie en de marktrisico's worden dus door de zuiveringsstations gedragen. De wet eist dat de zuivering 48 uur duurt. De meest gangbare en goedkoopste methode is die met gechloreed water. Bij verwatering van 40 ton mosselen per dag wordt ruim 1.000 m3 water per uur gebruikt. De zuiveringsstations zijn verplicht een veterinair in dienst te hebben. De stations leveren zowel aan de binnenlandse als aan de buitenlandse markt. Sommige stations importeren andere schelpdieren, vooral venusschelpen uit Italië en oesters uit Griekenland en Engeland. Zij verkopen zowel aan groothandelaren als aan detaillisten.

Zowel de Nederlandse als de Spaanse mosselkwekers zijn van mening dat de Nederlandse respektievelijk de Spaanse mossel zo sterk verschillen qua grootte, kleur en smaak dat het eigenlijk om verschillende produkten gaat die elkaar niet zullen beconcurreren. De Spaanse mossel is groter, met een schelp tot 10 cm. De kleur van het vlees is licht oranje-geel en de mossel is sterker van smaak. De Nederlandse mossel daarentegen is gemiddeld 5-7 cm, met witachtig of geel vlees dat milder is van smaak.

De vooruitzichten van de Spaanse aquacultuur

Spanje heeft een gedetailleerd plan voor de ontwikkeling van viscultures opgesteld (MAPA, 1981). De doelstellingen van dit plan zijn vervat in bijlage 17. Dit ontwikkelingsplan zal in

Brussel in het kader van de verordening 355/77 worden ingediend teneinde hiervoor financiële steun te verkrijgen. De Spaanse overheid is ook zelf bezig potentiële kwekers te stimuleren. Er zijn beperkte subsidies beschikbaar. Bovendien kan men 70 procent van de investeringskosten financieren met krediet over acht jaar tegen een rente van 11-17 procent.

Uit bijlage 17 blijkt dat men zich vooral op duurdere vissoorten wil gaan richten: zalmachtigen, tarbot, zeebaars en tong. De eerder genoemde sterke stijging van de overheidsuitgaven ten behoeve van de aquacultuur weerspiegelt het besef dat er nog veel experimenteel onderzoek gedaan moet worden en dat men eerst zal moeten beschikken over voldoende produktiecapaciteit voor pootvis en voer voor de te kweken vis, met name artemia.

Indien deze plannen commerciëel zullen slagen, zou de behoefte aan import van verse dure vis verder kunnen afnemen.

3.3 De buitenlandse handel in vis en visprodukten

Het bleek betrekkelijk moeilijk onderling consistente cijfers over de Spaanse buitenlandse handel in vis en visprodukten te vinden. De verschillen, waarvan de oorzaak niet altijd even duidelijk is, kunnen zowel worden geweten aan mogelijke onvolkomenheden in het registratie-systeem als aan de variërende interpretaties van de rol van handel van de Canarische Eilanden en van de joint-ventures. Wat het laatste betreft moet worden benadrukt dat het hier inderdaad om importen gaat.

Spanje kent sinds een kleine tien jaar tekorten op haar handelsbalans in vis en visprodukten. De exporten varieerden van 180.000 tot 220.000 ton terwijl de importen tussen 300.000 en 350.000 ton schommelen. De invoerwaarde bedroeg in 1984 61,3 en de uitvoerwaarde 48,7 miljard Ptas. Het negatieve saldo van 12,6 miljard Ptas betekende enige verbetering ten opzichte van 1983 toen dit 15,3 miljard Ptas was. De globale samenstelling van de buitenlandse handel is weergegeven in tabel 3.7.

De importen van verse vis bedragen ongeveer 40.000 ton, waarvan rond 70 procent uit de EG wordt betrokken en 20 procent uit Marokko. De exporten van verse vis zijn zeer gering en komen vooral neer op de aanvoer van Spaanse schepen in met name Franse en Portugese havens. De importen van diepgevroren vis en weekdieren komen vooral van de joint-ventures in Zuid-Amerika, Zuidelijk Afrika en in mindere mate in de EG. De exporten van weekdieren daarentegen zijn sterk op Japan gericht; 90 procent in 1980. De EG, de Verenigde Staten en Portugal zijn de belangrijkste afnemers van diepvriesvis. De sardienconserven van de Canarische Eilanden zijn vooral bestemd voor (West-)Afrikaanse landen. De visconserven, geproduceerd op het Spaanse schiereiland, vinden afzet in de VS (20 procent van de totale waarde in 1984) en in Zwitserland (10 procent). Het aandeel van de EG is gedurende de laatste jaren gedaald van 19 procent in 1980 (FROM, 1982) tot ongeveer 7 procent in 1984 (Massó, 1984).

Tabel 3.7 De Spaanse buitenlandse handel in vis en visprodukten (1984)

Produkt	Import			Export	
	miljard Ptas	1000 ton		miljard Ptas	1000 ton
Vis vers en diepvries					
Totaal	22,4	111	Totaal	9,4	55
Waarvan:			Waarvan:		
- Heek	6,3	23	- Tonijn	5,5	26
- Tonijn	1,7	14	- Sardien	0,3	9
- Sardien	0,03	8	- Heek	1,0	7
- Kabeljauw	2,0	9			
- Makreel	0,8	5			
Gedroogd, gezouten of gerookt					
Totaal	5,9	20	Totaal	4,6	11
Waarvan:			Waarvan:		
- Kabeljauw	4,8	16	- Ansjovis	3,2	7
Schaal- en schelpdieren, vers en diepvries					
Totaal	30,3	178	Totaal	23,2	99
Waarvan:			Waarvan		
- Inktvis	11,1	56	- Octopus	15,8	61
- Garnalen	8,9	13	- Mosselen	1,7	23
- Octopus	1,5	7	- Inktvis	4,4	13
Conserven					
Totaal	2,7	9	Totaal	11,6	35
			Waarvan:		
			- Sardien	4,1	19
			- Ansjovis	2,4	3
			- Tonijn	1,7	4

Bron: European Supplies Bulletin, July 1985.

De EG exporteerde in 1984 ongeveer 95.000 ton naar Spanje ter waarde van 21,3 miljard Ptas. Dit betekent dat het aandeel van de EG in de Spaanse importen 30 á 35 procent was. De belangrijkste produkten en landen van oorsprong staan in tabel 3.8. Hieruit blijkt dat de meeste verse vis wordt geïmporteerd uit Frankrijk. Daarbij is nauwelijks een overheersende vissoort aan te wijzen. Dit is een direkte consequentie van het feit dat Spaanse groothandelaren intensieve kontakten met Franse havens

Tabel 3.8 Overzicht van de Spaanse importen uit de EG naar land en vissoort (1984)

Herkomst	Waarde miljoen Ptas	Hoeveelheid tonnen
Vis, vers of gekoeld; totaal	8.323	24.092
w.v.: Frankrijk	3.911	8.844
Engeland	1.541	5.461
- Heek	384	1.066
Denemarken	2.108	5.997
- Kabeljauwfilet	1.094	3.098
- Kabeljauw	276	1.255
Nederland	201	278
Vis, diepgevroren; totaal	1.200	6.423
w.v.: Nederland	382	2.374
- Makreel	85	1.766
- Tong	291	563
Ierland	160	1.117
- Makreel	15	259
- Tong	60	295
- Heek	20	194
Denemarken	382	1.187
- Kuit, hom, vislever	251	902
Vis, gedroogd, gerookt, gezouten; totaal	1.109	4.037
w.v.: Denemarken	823	2.667
Schaal-, schelp- en weekdieren; totaal	8.594	52.595
w.v.: Italië	2.465	34.004
- Venusschelp (schatting)	1.800	30.000
Frankrijk	2.410	7.083
- Inktvissen	793	3.312
- Krabben en rivierkreeften	622	1.921
Engeland	2.405	6.410
- Pandalus garnalen	868	1.419
- Krabben en rivierkreeften	392	1.564
Nederland	397	2.284
Conserven; totaal	2.098	7.894
w.v.: Nederland	1.697	7.015
- Kokkels	1.611	6.490

Bron: Exmis
opm.: waarden omgerekend uit Gld met een koers van 1 Gld = 50,2 Ptas.

onderhouden en daar dagelijks inkopen. Een groothandelaar in Barcelona of Bilbao kan zijn vis evengoed betrekken uit Frankrijk als uit Vigo of Cadiz. Importen van verse vis uit andere EG-landen zijn meer beperkt tot die soorten welke in Spanje onvoldoende worden aangevoerd zoals heek en kabeljauw. Het aandeel van Nederland in deze subgroep is vrij beperkt.

Spanje importeert in totaal 6.423 ton aan diepvriesvis uit de EG. Twee soorten zijn hierbij nog van enige betekenis: makreel met 2.263 ton en tong met 882 ton. Het aandeel van Nederland in deze twee groepen is 78 respectievelijk 64 procent. Nederland heeft eveneens een hoog aandeel in de Spaanse importen van conserven uit de EG. Deze importen bestaan voor ongeveer 80 procent uit Nederlandse kokkels.

3.4 De markt voor verse visprodukten

3.4.1 Overzicht

Naar algemeen oordeel is de distributie van verse vis als een van de weinige sectoren in Spanje goed georganiseerd en van een kwalitatief hoog niveau. Het is opmerkelijk dat men er in slaagt zoveel verse vis, waaronder bovendien veel zeer bederfelijke schelpdieren, te verdelen met voor een deel vrij eenvoudige middelen.

Een belangrijk kwaliteitsaspekt is in Spanje de herkomst van het produkt. Als gevolg van de zeer grote aktieradius van de eigen vloot is de handel er aan gewend om naast soort, formaat, etc., ook het vangstgebied of de visserijmethode in te vullen. Daarbij ontstaan zeer grote prijsverschillen. De winkelprijs voor tong varieert bijvoorbeeld van 400 Ptas per kg voor bevroren kleine Senegalese tong tot meer dan 1.500 Ptas voor tong-middel uit Nederland of uit de Ierse zee.

De Spaanse consument heeft nog een duidelijke voorkeur voor verse produkten. De vissoorten die het meest worden gevraagd wijken bijna volledig af van het gebruikelijke assortiment in de meeste Noord-West Europese landen. Illustratief is dat de bijna in alle EG-landen gewaardeerde kabeljauw(filet) eigenlijk alleen als zwaargezouten stokvis echt bekend is. De belangrijkste soorten die worden gevraagd zijn opgesomd in bijlage 8. Een globale indruk van de betaalde prijzen op de diverse niveau's in de markt is te vinden in bijlage 10. Zoals eerder vermeld komen ook per vissoort zeer grote prijsverschillen voor. Over het algemeen is het verschil tussen de winkel- en de aanvoerprijs vrij groot. Als regel wordt gerekend met een faktor 2,5.

3.4.2 Infrastructuur

De goede organisatie van de verse-vissector hangt voor een groot deel samen met de aandacht en de financiële middelen die de

overheid beschikbaar stelt voor de verbetering van de afslagen, centrale markten en de overdekte verbruikersmarkten. De centrale markten en de overdekte markthallen zijn ook voor niet-visprodukten van betekenis en zijn in deze samenhang in paragraaf 2.5.2. al aan de orde geweest.

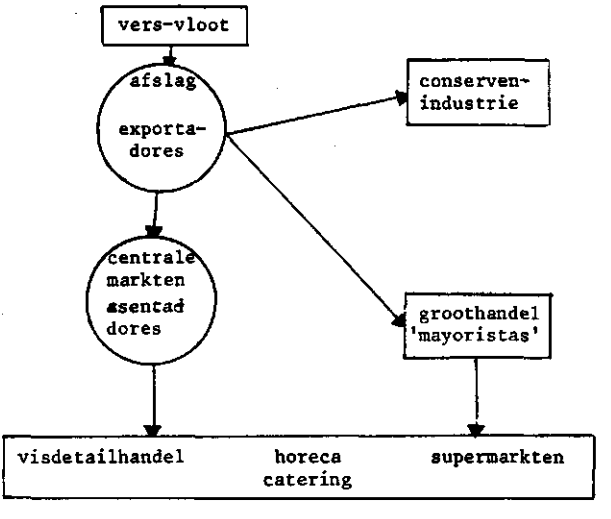
De 290 visafslagen die in bedrijf zijn verschillen aanzienlijk zowel wat betreft hun omzet als de faciliteiten waarover men kan beschikken. De afslag van Vigo is bijvoorbeeld verouderd; in La Coruña wordt gebouwd aan een nieuwe afslaghal en in Avilés zou de modernisering reeds voltooid zijn.

De meeste afslagen worden beheerd door de Cofradias die ook een belangrijke rol spelen bij de moderniseringsprojekten. Juist de beide belangrijkste afslagen voor verse vis (La Coruña en Vigo) zijn overigens niet van de Cofradias maar van de plaatselijke gemeente.

De faciliteiten waarover de afslagen beschikken (althans die in La Coruña en Vigo) zijn beperkt. Er is onder andere geen koelruimte, geen kistenwasautomaat (de vis wordt los of in houten kisten aangevoerd). Een algemeen probleem is ook dat de vis nog te vaak wordt overgeladen en omgepakt hetgeen ten koste gaat van de kwaliteit. FROM ondersteunt moderniseringsprojekten (paragraaf 3.2.5).

De afstand tussen de havens en de groothandel in het binnenland wordt zowel overbrugd door wegtransport (meer dan 50 procent) als per spoor. Als regel vertrekt het transport dagelijks om 16.00 uur vanaf de afslag om in de loop van de nacht aan te komen bij Madrid of een andere centrale markt. Barcelona kan vanaf de West-kust niet in één etmaal worden gehaald. Evenmin als de meeste steden ten Zuiden van Madrid.

Figuur 3.2 Schematisch overzicht van de handel in verse vis

De Spaanse markt voor verse visprodukten was tot nu toe minder sterk geordend door een overheidsbeleid dan de EG-markt. Bij veel soorten is daar ook geen reden toe gezien het tekort (40.000 ton) dat Spanje heeft aan kwaliteitsvis. Alleen de markten voor de kleine pelagische soorten worden periodiek verstoord als gevolg van de seizoenmatige en ook jaarlijks wisselende vangsten. Sinds enkele jaren is door FROM en de visserij-organisaties een opvangregeling opgezet volgens EG-model (zie par.3.2.5).

3.4.3 Handelsstructuur

Bij de distributie van verse vis zijn enkele typen groothandelsbedrijven betrokken: de groothandelaren op de afslag (exportadores), groothandelaren met een stand in een van de centrale markten (asentadores) en groothandelaren in het binnenland met een vrije vestiging die meestal eenvoudig met "mayoristas" worden aangeduid. De verse-vishandel is over het algemeen weinig vertikaal geïntegreerd. De meeste groothandelsbedrijven werken volledig zelfstandig. Niettemin zijn juist de belangrijkste bedrijven zoals ALVARES ENTRENA, zowel aan de kust als op de centrale markten vertegenwoordigd.

"Exportadores"

De naam "exportador" duidt niet op een exportgeörienteerd bedrijf; alle groothandelaren rond de afslag worden hiermee bedoeld. De funktie van de "exportadores" is dat ze de vis kopen op de afslag en gereed maken voor verzending naar het binnenland. Dit betekent als regel dat de vis, voor zover dat nog niet is gebeurd, wordt gestript of soms ontkopt (zoals bijvoorbeeld bij zeeduivel) en opgeijsd. De meeste bedrijven werken met eenvoudige faciliteiten.

De "exportadores" beschikken over bedrijven met een beperkte omvang. In bijvoorbeeld Vigo wordt de jaarlijkse aanvoer van 56.000 ton verse vis verdeeld door ongeveer 90 groothandelaren. Er zijn vermoedelijk weinig bedrijven die er qua omzet boven uit steken. De groothandel op de afslag ondervindt duidelijk hinder van de grote aantallen detaillisten die gerechtigd zijn daar te kopen. Op de afslag in Vigo zijn dagelijks zo'n 3.000 kopers aanwezig.

De meeste van de in totaal 700 "exportadores" zijn geheel geörienteerd op de binnenlandse markt. Opmerkelijk is dat er ook relatief weinig handelskontakten zijn tussen de verschillende visserijhavens. Slechts enkele bedrijven beschikken over buitenlandse handelskontakten. De interesse om meer produkten te gaan im- en exporteren is momenteel wel aanwezig. Deze interesse wordt gestimuleerd doordat men konstateert dat een aanzienlijke stroom visprodukten van buitenlandse herkomst of uit joint-ventures direkt op de centrale markten van Madrid en Barcelona wordt gebracht. Als importeur hebben de "exportadores" het voordeel dat

ze op een punt zitten in de markt waar de vis nog niet gegroepeerd is en van waaruit bovendien een groter deel van de Spaanse markt kan worden bereikt. Daardoor kunnen ze als regel grotere partijen, bijvoorbeeld ladingen van 10 tot 20 ton, importeren dan de "asentadores" in Madrid en Barcelona. Tengevolge van de ondoorzichtigheid van de markt en de scherpe concurrentie op de beide grootste centrale markten gebeurt het momenteel regelmatig dat sommige soorten in Vigo duurder zijn dan in Madrid.

Groothandels-vriesbedrijven bij visserijhavens

Behalve "exportadores" bevindt zich bij de visserijhavens een groep groothandelsbedrijven die met betrekking tot vers aangevoerde vis functioneren als intermediair tussen de afslag en de conservenindustrie. Samen met de commissionairs van conservenfabrieken zorgen ze bijvoorbeeld op de afslag te Vigo voor een groep van twintig tot dertig kopers die als regel hele scheepsladingen ineens inkopen ten behoeve van de verwerkende industrie (zie paragraaf 3.5). Hier gaat het echter vooral om kleine pelagische soorten.

De hier bedoelde groep bedrijven heeft ruimschoots ervaring met de in- en uitvoer van visprodukten uit diverse landen en bevat daarom ongetwijfeld potentiële handelspartners voor exporteurs op Spanje. De belangrijkste van deze bedrijven in Vigo zijn AUCOSA en BERBES (zie paragraaf 3.7).

"Asentadores"

Met "Asentadores" worden de groothandelaren bedoeld die een vaste standplaats hebben op de centrale groothandelsmarkten. Hun functie in de markt is het kopen van visprodukten bij de groothandel in de aanvoerhavens of in het buitenland en het verkopen van deze produkten aan de kopers in de centrale markt. De helft van de vis wordt in commissie verkocht. Bijna alle asentadores zijn tevens commissionair. Het zijn vrij kleine bedrijven die alle een beperkt aandeel hebben in de omzet van de centrale markt. Bij nadere beschouwing zijn er wel belangrijke verschillen wat betreft de achtergrond en wat betreft de mogelijkheden die de bedrijven hebben. In Mercamadrid zijn 150 groothandelsbedrijven gevestigd. Daarvan zijn er ongeveer vijftien gelieerd aan een rederijorganisatie. Ongeveer vijfentwintig "asentadores" zijn nu reeds aktief als importeur. Bij vele anderen bestaat in principe interesse voor invoer uit EG-landen. Een moeilijkheid bij direkte import door "asentadores" is dat bij ieder van hen de omzet te klein is voor een geregelde transportverbinding met Noordwest-Europese landen. Voor de soorten die momenteel uit landen als Nederland en Denemarken worden geïmporteerd is de markt zo beperkt dat een lading van 20 ton zelfs (te) veel zou zijn voor de totale centrale markt. Een transporteur die in staat is de verzendingen van diverse (Nederlandse) exporteurs en een aantal Spaanse afnemers te

groeperen zou hier verbetering in kunnen brengen. Dit gebeurt reeds met exporten uit Denemarken.

Wel bestaan al intensieve handelscontacten tussen enkele Spaanse "asentadores" en Franse aanvoerhavens. Enkele bedrijven o.a. in Barcelona hebben een commissionair op Franse afslagen zowel aan de Atlantische als aan de Middellandse Zeekust. De Franse visserij voert een aantal soorten aan zoals zeeduivel, heek en schartong waarnaar goede vraag is in Spanje. Vis uit Franse havens heeft in Spanje een goede naam voor zover ze gevangen is met kleinschalige visserijmethoden.

Parallelmarkt

Van naar schatting dertig procent van de vers aangevoerde vis verloopt de distributie niet via de lijn "exportador-asentador" maar via de z.g. parallelmarkt. Dit zijn enerzijds (ambulante) kleinhandelaren die op de afslagen inkopen en anderzijds groothandelaren in het binnenland die geen vaste standplaats hebben op een van de centrale markten.

Gemeentelijke centrale markten

Naast de achtien "MERCA's" die mede door MERCASA zijn opgezet zijn er in veel kleinere steden groothandelsmarkten die beheerd worden door de plaatselijke autoriteiten. Aangezien de MERCA's 350.000 ton vis per jaar distribueren en ongeveer 250.000 ton via de parallelmarkt loopt, zou geconcludeerd kunnen worden dat rond 150.000 ton verse vis op de gemeentelijke centrale markten wordt verhandeld. Het totale aantal groothandelaren wordt geschat op 2.000.

De visdetailhandel

De gespecialiseerde visdetailhandel is grotendeels gevestigd in de overdekte gebruikersmarkten. De viswinkeliers zijn qua aantal soms het sterkst vertegenwoordigd. Dit geldt zeker voor Vigo, waar op een overdekte markt meer dan zeventig visdetaillistes zijn geteld, maar ook voor verschillende markten van Madrid.

De bedrijfsopzet is als regel eenvoudig wat betreft het assortiment en de faciliteiten waar men over beschikt. Desondanks is de kwaliteit van de verkochte produkten van goed niveau. Verse vis wordt door de winkeliers vrijwel niet bewerkt en in hele staat verkocht. Alleen enkele soorten als schartong, zeeduivel en grote heek worden voor de klant gefileerd of geportioneerd. De meeste winkeliers verkopen naast verse ook ontdooide vis waaronder Senegalese tong en een aantal schaaldieren. Een lijst met het gebruikelijke assortiment is opgenomen in bijlage 9.

Over de mogelijkheid om nieuwe produkten te introduceren wordt wisselend geoordeeld. De gang van zaken en vooral het assortiment van de visdetailhandel is ook in Spanje voor een groot deel

traditioneel bepaald. Niettemin zijn sommige handelaren van mening dat het mogelijk is nieuwe produkten te brengen; het succes zal voornamelijk afhangen van het kwaliteits- en prijsniveau.

Ongetwijfeld zal een aantal viswinkeliers langzamerhand concurrentie worden aangedaan door de visafdelingen van grootwinkelbedrijven. Relatief gezien is het aantal van deze afdelingen dat eerder is getaxeerd op ongeveer 25 natuurlijk van beperkte betekenis in vergelijking met het totale aantal van 15.000 visdetailhandelaren.

Tabel 3.9 Overzicht van de marktsituatie m.b.t. produkten uit Nederland die (potentieel) van belang zijn voor de Spaanse verse vismarkt

Vissoort	Marktsituatie	Importeurs/belangstellenden
Reeds geëxporteerd uit NL:		
- tong - tarbot - oesters	- concurrentie van andere tongsoorten - hoofdzakelijk de horeca - prijsniveau bezwaarlijk	- grotere partijen: de exportadores bij de belangrijkste visafslagen zoals: Vigo, La Coruña, Pesajes (Santander)
Niet geëxporteerd uit NL:		
Wel uit andere EG-landen:		- kleinere partijen: asentadores op de centrale markten met name in Madrid en Barcelona
- paling - kabeljauw - koolvis - wijting - heek - bot, schartong - kabeljauwfilet - lobster - krab/rivierkreeften - langoustines (N.kreeft) - pandalus - crangon - andere garnalen - tapijtschelpen		

3.5 De markt voor diepgevroren visprodukten

3.5.1 Algemeen

De belangrijkste diepvriesprodukten die in Spanje worden verhandeld zijn opgesomd in bijlagen 9. Een indruk van de prijzen op de verschillende niveau's is vermeld in bijlage 10. Opmerkelijk

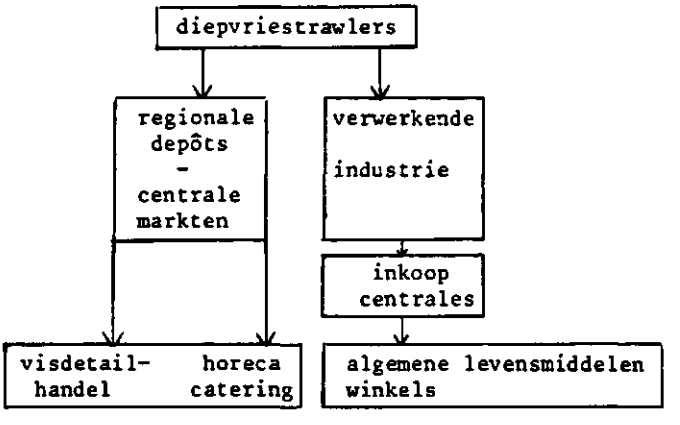
is dat ook in de diepvriessector de nadruk ligt op de herkenbare produkten. De filetmarkt is relatief beperkt; in het bijzonder filets van zeegevroren blokken worden weinig verhandeld.

De Spaanse markt voor diepgevroren visprodukten wordt in veel opzichten gedomineerd door enkele al eerder gememoreerde rederij/groothandelscomplexen. In wisselwerking met de groeiende vraag naar diepgevroren visprodukten wordt ook het nationale net van vrieshuizen, diepvriesvisfabrieken, transportmiddelen en verkooppunten momenteel uitgebreid en verbeterd. Enkele van de rederij/handelsorganisaties hebben hun afzetlijnen reeds doorgetrokken tot het Spaanse binnenland waar ze beschikken over regionale depôts en soms ook over winkels.

Naast de rederijgroepen zijn andere diepvriesorganisaties en groothandelsbedrijven niet onbelangrijk. De multinationale organisatie FINDUS heeft een belangrijk aandeel in de distributie van diepvriesvis in consumentenverpakking via winkels. Voorts zijn zowel aan de kust als in het binnenland zelfstandige diepvriesbedrijven gevestigd die gespecialiseerd zijn in levering aan cateringsbedrijven, horeca e.d. Een voorbeeld is SOTO te Vigo.

De Spaanse markt voor diepgevroren vis bestaat in feite uit twee delen met vrijwel geheel gescheiden distributielijnen. Typisch voor Spanje is de distributie van vrijwel onbewerkte zeegevroren visprodukten in cartons, voornamelijk via het circuit van de verse vishandel. Daarnaast bestaat uiteraard ook de distributie van de diepvriesprodukten in consumentenverpakking via grootwinkelbedrijven. Deze markt is in Spanje nog minder ver ontwikkeld dan in andere EG-landen.

Figuur 3.3. Globale struktuur van de diepvriesmarkt

3.5.2 Handelsstruktuur

Binnen de verticaal geïntegreerde organisaties zullen de volgende distributieschakels worden onderscheiden: de rederijen,

groothandels/vriesbedrijven aan de kust, de groothandel in het binnenland, verwerkingsbedrijven en de detailhandel.

Rederijen

Slechts een beperkt deel van de aangevoerde diepvriesprodukten is bestemd voor de Spaanse markt. Het deel van de vangst dat bestemd is voor de binnenlandse diepvriesmarkt (dit is voornamelijk heek) wordt aan boord gestript, ontkopt en soms gefileerd en verpakt in cartons. De blokken worden zodanig los ingevroren dat de vissen of filets aan de wal zonder volledig ontdooien van elkaar gehaald kunnen worden. Verder is een groot deel van de gevangen schaaldieren bestemd voor de Spaanse markt.

De belangrijkste rederijgroepen die over een uitgebreide afzetorganisatie beschikken zijn PESCANOVA, ALVAREZ ENTRENA, MOLARES, DELFIN, EDUARDO VIEIRA, FREIREMAR, PYCASA en FRIO CONDAL. De groep Molares heeft ten dele reeds gerealiseerde plannen tot het opbouwen van een net van vangst- en vrachtschepen en regionale depôts in Spanje. Het systeem is gebaseerd op transport van zeegevroren vis in geïsoleerde containers die kunnen worden aangesloten op centrale aggregaten zowel aan boord van de schepen als in de depôts. Het bedrijf heeft hiertoe ook een eigen containerterminal ingericht nabij Vigo.

Groothandels/vriesbedrijven bij de visserijhavens

Aan de kust, met name in het "diepvriescentrum" Vigo, is een groep groothandelsbedrijven gevestigd die functioneren als intermediar tussen bijvoorbeeld de sardien-vloot en de conservenindustrie, tussen reders van diepvries-trawlers en groothandelaren of verwerkende industrieën in het binnenland. De bedrijven beschikken meestal over invries- en opslagfaciliteiten. De belangrijkste bedrijven in Vigo zijn: PESCANOVA, VIEIRA, FRIGASA, PORTO PRADO, MAR en BERBES. Uit deze namen blijkt reeds dat een aantal van dit type handelsbedrijven vertikaal geïntegreerd is met rederijen. AUCOSA heeft nauwe banden met de conservenindustrie. De bedrijven in Vigo werken informeel samen om te voorkomen dat schepen naar andere havens uitwijken. Door deze samenwerking tracht men de positie van Vigo als belangrijkste aanvoerhaven voor diepvriesvis te handhaven.

De diepvriesbedrijven die hier worden bedoeld hebben ruime ervaring met de im- en export uit diverse landen, vaak zelfs op mondiale schaal. Ze verhandelen meestal grote partijen, hele scheepsladingen, containers of vrachtwagens. De bedrijven zijn zeer goed geïnformeerd over de situatie op buitenlandse markten. Omgekeerd bestaan in deze kring zeker de mogelijkheden en de interesse voor export van Spaanse onbewerkte vis.

Vanuit Nederlands gezichtspunt niet onbelangrijk zijn de diepvriesbedrijven op de Canarische Eilanden, bijvoorbeeld PEVECAS. Via deze bedrijven wordt de door een internationale vloot (Spanjaarden, Zuid-Koreanen, Japanners en Marokkanen) aangevoerde Senegalese tong aan boord of op de Canarische Eilanden ingevroren en daarvandaan op de centrale markten in Spanje gebracht. Het gaat momenteel om een hoeveelheid van bijna 2.000 ton tong.

De diepvriesgroothandel in het binnenland

De diepvriesgroothandel in het Spaanse binnenland is voor een groot deel weer verbonden met de rederijorganisaties. Dit geldt in ieder geval voor een aantal "asentadores" die cartons diepgevroren produkten verhandelen op de centrale markten. Gezien de nauwe betrekkingen met de Spaanse visserij en het type produkt dat deze bedrijven voeren, is het niet waarschijnlijk dat dit een belangrijk afzetkanaal zal kunnen worden voor diepgevroren produkten uit Nederland.

De groothandelsbedrijven/rederijen op de centrale markten hebben de mogelijkheid vriesopslagruimte te huren van MERCASA.

Overigens wordt het merendeel van de diepvriesprodukten niet verhandeld via centrale markten (in Madrid 30 tot 40 procent). Buiten de centrale markten zijn verschillende diepvriesbedrijven en depôts gevestigd die vaak ook verder bewerkte produkten distribueren. Een indicatie van het assortiment dat in deze markt wordt gevraagd is opgenomen in bijlage 9. Binnen deze groep zijn een aantal bedrijven (potentieel) geïnteresseerd in diepgevroren produkten uit Nederland.

Door MERCASA is een plan gelanceerd om ook de Madrileense diepvriesbedrijven bijeen te brengen op MERCAMADRID in een nieuw complex in de buurt van de bestaande vishal. Het mag voorlopig worden betwijfeld of dit plan zal kunnen worden gerealiseerd. De belangrijkste diepvriesbedrijven hebben veel geïnvesteerd in hun huidige bedrijfspand en zijn om deze reden niet genegen hun activiteiten te verplaatsen naar MERCAMADRID.

Verwerkende industrie

De belangrijkste organisatie met betrekking tot de verwerking van diepvriesvis is Pescanova dat onlangs een nieuw produktiebedrijf (FRINOVA) heeft ingericht nabij Vigo. Andere groepen die diepvriesprodukten in consumentenverpakking produceren zijn Delfin, Pycasa, Frio Condal. Een belangrijke verdeler is Findus.

De verwerkende industrie is voor een groot deel gespecialiseerd in het portioneren en verpakken of glaceren van zeegevroren halfprodukten. De belangrijkste produktgroepen zijn heek, inktvis (calamar, sepia) en schaaldieren.

Tabel 3.10 Overzicht van de marktsituatie m.b.t. produkten uit Nederland die (potentieel) van belang zijn voor de Spaanse diepvriesmarkt

Vissoort	Marktsituatie	Impoteurs/geïnteresseerden
Halfprodukten:		
- Kokkels	- Vraag groter dan aanbod	- Diepvries-industrie
- Overige produkten	- Markt sterk gedomineerd door de Spaanse aanvoersector	- Producenten van kant en klaar maaltijden
Eindprodukten:		
- Noorse kreeft (Nephrops norvegicus)	- Goede vraag - Reeds Spaans produktiebedrijf in Schotland	- Diepvries-industrie - Diepvriesgroothandel in het binnenland
- Tong 1,2,3 I.Q.F.	- Vraag t.b.v. horeca	
- Scholfilet en overige produkten	- Weinig interesse; onbekend, omvang filetmarkt relatief beperkt, markt sterk gedomineerd door de Spaanse aanvoersector	- via agenten of "brokers"
	- Canadese flounder werd wel (op kleine schaal) geïntroduceerd	
	- Op lt wellicht mogelijkheden via horeca, catering-kanalen	

Ook de grootste organisaties beschikken over het algemeen niet over een eigen wagenpark voor de distributie naar de finale verkooppunten, omdat ze dit meestal kunnen uitbesteden. Dit neemt

niet weg dat Pescanova en Findus inmiddels al een distributieorganisatie hebben opgebouwd met nationale spreiding. Pescanova distribueert daarbij ook ingevroren groenten.

Detailhandel

Ten dele ligt de detailhandels-distributie van diepvriesprodukten uiteraard bij de grootwinkelbedrijven. Daarnaast zijn de laatste jaren ook gespecialiseerde winkels voor diepgevroren vis ontwikkeld. Deze "diepvries"-winkels zijn meest gevestigd in de overdekte gebruikersmarkten. Het zijn dus verkooppunten die vergelijkbaar zijn met de gewone viswinkels. In de meeste gevallen behoren de diepvrieswinkels tot rederij/handelsorganisaties zoals Pescanova, Delfin en Alvarez Entrena. De traditionele viswinkels doen als regel weinig in verpakte diepvriesprodukten. Wel wordt op vrij grote schaal op de centrale markten ingekochte en daarna ontdooide vis verkocht. Deze produkten die nog bevroren zijn of diepgevroren zijn geweest zijn als zodanig meestal duidelijk herkenbaar aan de wijze van presentatie of de verpakking. De meningen lopen uiteen over de mate waarin diepgevroren vis voor vers wordt verkocht. In de meeste gevallen kan uit de herkomst worden afgeleid of het produkt werkelijk vers is of niet. Belangrijke soorten zijn in dit verband: Senegalese tong, verschillende soorten inktvis en "pescadilla" (kleine heek).

Belangrijke soorten die worden aangeboden in de vriesvakken van supermarkten zijn: heek en heekfilet, verschillende soorten inktvisringen (calamar a la Romana). Een uitvoeriger lijst met produkten is opgenomen in bijlage 9. De meest waargenomen merken zijn Pescanova en Findus.

3.6 De markt voor gerookte/gezouten produkten

Deze markt is zeker niet onbelangrijk maar ligt vrijwel geheel buiten de Nederlandse interessesfeer omdat gedroogde en gezouten kabeljauwfilet eigenlijk het enige produkt van betekenis is. Naast de eigen aanvoer (10.000 ton) wordt dit produkt ook nog geïmporteerd uit ondermeer Denemarken, IJsland, de Far Oer en Frankrijk (17.000 ton).

Haring en dus ook gezouten haring is in Spanje een nagenoeg geheel onbekend artikel. Het enige produkt dat er enige overeenkomst mee heeft is gezouten sardien die uit kleine vaten wordt verkocht in kleine kruidenierswinkels die overigens ook belangrijk zijn voor de distributie van gezouten kabeljauw en gerookte zalm.

De markt voor gerookte produkten is nog van zeer beperkte omvang. In 1983 werd bijvoorbeeld slechts 169 ton gerookte zalm, 43 ton gerookte haring, 13 ton gerookte makreel en 1 ton gerookte paling geïmporteerd. De markt voor gerookte haring blijkt voornamelijk geconcentreerd te zijn in het Zuiden. In Madrid en Bar-

celona wordt alleen wat gerookte zalm verkocht door viswinkeliers en in levensmiddelenwinkels.

3.7 Visconserven

De eerste Spaanse conservenfabriek werd opgericht in 1861 in Galicië en sindsdien is de conservenindustrie een belangrijke activiteit geworden. In 1975 telde Spanje, inclusief de Canarische Eilanden, ruim 400 bedrijven met volconserven van vis als hoofdprodukt. De produktiecapaciteit bedroeg toen 230.000 ton. Met een produktie van bijna 180.000 ton (produkt-gewicht) werd een capaciteitsbenutting van bijna 80 procent bereikt. Hoewel zowel de produktie als de produktiecapaciteit verder toenam begon het aantal bedrijven snel te dalen. In 1980 werd een produktie-record gehaald van 210.000 ton. Maar het aantal bedrijven was toen al tot ongeveer 250 gereduceerd. De concentratie van de produktie in grotere bedrijven werd mede veroorzaakt door een wet uit 1968 die voor nieuwe bedrijven een minimale capaciteit van 1.500 ton per jaar eist. Sinds 1981/1982 maakt de conservenindustrie een crisis door. Als gevolg van het olijfolieschandaal in 1982 is zowel de binnenlandse als de buitenlandse vraag sterk achteruit gegaan. Daarnaast zijn een paar grote buitenlandse markten, met name de EG, Nigeria en Libië, verdwenen. De Spaanse exporten van visconserven zijn tussen 1981 en 1984 in volume gehalveerd van 67.000 naar 34.000 ton. De exportwaarde zakte van 15,7 naar 11,4 miljard Ptas (UFCG, 1985).

De huidige situatie ziet er dan ook alles behalve rooskleurig uit. De ongeveer 200 bedrijven hebben een totale capaciteit van 350.000 ton terwijl de produktie in 1984 slechts 175.000 ton bedroeg. Dit impliceert een gemiddelde capaciteitsbenutting van 50 procent. De waarde van de produktie was 42 miljard Ptas. De toegevoegde waarde bedroeg ongeveer 50 procent van de omzet. De conservenindustrie geeft werk aan ongeveer 38.000 personen. De crisis treft vooral de kleinere bedrijven en het kan verwacht worden dat hun aantal in de komende jaren verder zal afnemen. De grote ondernemingen die, werkend met diepvriesvoorraden, het hele jaar door draaien, staan er echter nog betrekkelijk goed voor. Over vier á vijf jaar als de afbraak van EG-tarieven gevorderd is, zullen zij waarschijnlijk een serieuze concurrent worden van de Franse en de Italiaanse conservenindustrieën (zie par. 3.9).

Net als de vissersvloot is ook een groot deel van de conservenindustrie gevestigd op Galicië. Ongeveer 50 procent van de produktiecapaciteit en 60 procent van de produktieomvang en de produktiewaarde is geconcentreerd in deze provincie. Daarna volgen de Spaanse Noordkust, met name Baskenland en Santander en de Canarische Eilanden met 31 procent, respectievelijk 13 procent van de capaciteit. Regionaal gezien zijn er echter grote kwalitatieve verschillen. De gemiddelde capaciteit van de bedrijven op de Canarische Eilanden bedraagt ruim 7.600 ton per jaar en in

Galicië is dit 1.750 ton/jaar (ongeveer het nationale gemiddelde). In Santander, waar handgefileerde ansjovis wordt ingeblikt wordt gemiddeld slechts 410 ton per bedrijf per jaar geproduceerd. (Massó, 1984). Sommige bedrijven hebben meerdere kleine vestigingen om van de lokale omstandigheden beter te kunnen profiteren. Zo worden bijvoorbeeld mosselen voor een deel verwerkt in gespecialiseerde produktiebedrijfjes die gevestigd zijn nabij de kwekerijcentra.

De belangrijkste produkten zijn sardien (31 procent van het totale produktievolume) en tonijn (23 procent) gevolgd door makreel bonito, mosselen en ansjovis met elk 7 á 9 procent. Verder worden horsmakreel, geep en vele andere soorten vis, week- en schelpdieren ingeblikt, waaronder Nederlandse kokkels. Ongeveer 75 procent van de produkten bevat olie, 16 procent "escabeche"-saus (pikante saus), 5 procent tomatensaus, en 3 procent is naturel.

Een groot deel (misschien 70 procent) van de sardienconserven wordt geproduceerd op de Canarische Eilanden. De verwerking van sardien neemt bijna de gehele produktiecapaciteit van de eilanden in beslag. Ongeveer de helft van deze produktie is bestemd voor de export naar Afrikaanse landen. De produktie op het schiereiland is veel gevarieerder en wat minder afhankelijk van buitenlandse markten die ongeveer 20 procent afnemen.

Met behulp van diepvriesopslag kunnen de grote bedrijven het hele jaar door blijven werken. Toch is de bedrijvigheid wel afhankelijk van de seizoenen, met name de verwerking van sardien. Sardien wordt voor 50 procent gevangen in de periode tussen september en november. Voor de Spaanse markt moet bovendien met verse sardien worden gewerkt. Van diepgevroren sardien wordt bij het verwerken de huid beschadigd. In tegenstelling tot bijvoorbeeld Portugal, wordt in Spanje alleen ingeblikte sardien met onbeschadigde huid geaccepteerd. Teneinde zich te verzekeren van voldoende aanvoer van verse vis van goede kwaliteit (sardien, makreel, octopus, etc.) hebben de grote ondernemingen inkopers op de meeste afslagen in hun omgeving. Ook bij mosselen wordt alleen vers produkt verwerkt maar dit wordt ingekocht tegen vaste prijzen in het kader van een jaarlijks akkoord met de kwekers (paragraaf 3.2.6).

De bedrijven kopen hun verse vis individueel in. Echter het invriezen en de opslag van grote voorraden gebeurt ten dele door groothandels/toeleveringsbedrijven. De grootste in Vigo is AUCOSA. Dit bedrijf beschikt over een opslagcapaciteit van 6.000 ton en een vriescapaciteit van 60 ton per dag. AUCOSA koopt hele scheepsladingen van vooral diepgevroren tonijn en weekdieren om ze op te slaan en vervolgens door te verkopen aan o.a. de conservenindustrie. Afhankelijk van het seizoen vriest men verse vis (bonito, palometa, octopus) in voor eigen rekening of men verhuurt vries- of opslagcapaciteit aan andere bedrijven. AUCOSA importeert weekdieren uit Frankrijk en kokkels uit Nederland. AUCOSA beschikt over de enige vismeelfabriek in Vigo, waar het

afval van de conservenindustrie en de doorgedraaide vis verwerkt wordt. Andere bedrijven in Vigo die over grote vries- en koelinstallaties beschikken zijn Pescanova, Vieira S.A., Berbes, Porto Prado en Mar S.A.

Om de gemeenschappelijke commerciële belangen beter te kunnen behartigen hebben elf conservenbedrijven, waaronder enkele grote als Massó Hermanos, Bernardo Alfageme en Hijos de Carlos Albo zich verenigd in FACORE 1). FACORE koopt alle olie in en verder tomatensaus, soms diepgevroren vis van Spaanse schepen en bijvoorbeeld kokkels uit Nederland. De vereniging distribueert de geïmporteerde produkten onder haar leden en organiseert gezamenlijk exporten naar bepaalde landen. FACORE koopt echter geen conserven en opereert nooit op de verse visafslagen om de prijzen niet op te drijven. Een aantal belangrijke bedrijven zijn geen lid, onder andere Manolo Calvo, Frisula, Garavilla en Escuris. FACORE is de enige organisatie in zijn soort in Spanje. De hierboven genoemde bedrijven zijn in feite ook de belangrijkste op een drietal na die gevestigd zijn op de Canarische Eilanden: Rocar, Lloret & Linares en Hijos de Ayel Ojeda.

De sectorbelangen worden behartigd door regionale associaties en door de nationale federatie. De grootste associatie is die van Galicië (Unión de Fabricantes de Conservas de Galicia) die met haar 85 leden het reeds genoemde aandeel van 60 procent in de totale sector vertegenwoordigt. De Union die al meer dan 100 jaar bestaat, verleent juridische bijstand, geeft sociaal-economische adviezen in verband met arbeidskwesties, beschikt over een chemisch laboratorium voor kwaliteitscontrôle en presenteert de industrie op internationale tentoonstellingen.

De verkoop van conserven loopt via eigen vertegenwoordigers van de bedrijven of via agenten in algemene levensmiddelen. De grote ketens (Simago) en inkoopcentrales (UDA, Vivó, Centra) onderhouden direkte contacten met vertegenwoordigers van producenten. De conservenfabrikanten voeren vaak één kwaliteitsmerk en een aantal B-merken. Bijvoorbeeld in het geval van Bernardo Alfageme is het A-merk "MIAU" en de B-merken zijn EUREKA, LA BARRETIMA en ALFA. De grote inkoopcentrales brengen produkten die ze veel omzetten ook uit onder eigen merk. Dit geldt ook voor conserven van kokkels. De inkoopcentrales brengen meestal meer dan één merk op de markt. Bijvoorbeeld CENTRA voert de merken CENTRA, LUCHA, SERPA en VIRTU.

De inkoopcentrales bevoorraden hun leden eveneens met geïmporteerde conserven, maar tot nu toe verliepen de importen meestal via een agent/importeur. De algemene opvatting is dat een agent sterker staat tegenover een fabrikant doordat hij grotere hoeveelheden afneemt, ondermeer UDA heeft echter te kennen gegeven in directe contacten met fabrikanten geïnteresseerd te zijn.

1) Fabricantes Conservos Reunidos

Visconserven stellen geen bijzondere eisen aan de verkoopruimte en zijn dan ook bij elke kruidenier te koop. In de super- en de hypermarkten zijn uitgebreide visconserven-afdelingen te vinden, met een gevarieerd assortiment zowel naar produkt als naar merk. Een overzicht van de prijzen van zowel Spaanse als geïmporteerde visconserven is opgenomen in bijlage 10. Hieruit blijkt dat haringconserven van Duitse herkomst tot de belangrijkste geïmporteerde visconserven behoren. Niettemin is dit een kleine markt.

Zowel de Spaanse fabrikanten als de winkelorganisaties voeren een promotie-beleid met betrekking tot visconserven. De fabrikanten maken onder meer gebruik van enorme affiches die op vele plaatsen op straat zijn aangebracht. Rond de feestdagen in december maakt de conservenindustrie tv-reklame via nationale en regionale zenders. De winkelbedrijven waarvoor visconserven een niet onbelangrijke produktgroep is, maken uiteraard gebruik van de algemene faciliteiten die men daar heeft voor verkoopbevordering zoals reklame in de winkel, huis aan huisbladen en ook tv-reklame.

Nederland heeft zich een gevestigde positie op de Spaanse visconservenmarkt verworven, doordat de meeste in Spanje zeer populaire kokkels uit Nederland worden geïmporteerd.

Tabel 3.11 Nederlandse export van kokkels naar Spanje 1)

	1983		1984	
	ton	milj. gld.	ton	milj. gld.
Diepvries	3.100	6,4	2.000	6,6
In blik	7.500	34,2	7.000	33,7

1) Hoeveelheden afgerond op 100 ton
Bron: EXMIS

Uit tabel 3.11 blijkt dat de exporten dalen. De oorzaak is dat Nederland de gevraagde hoeveelheden niet kan leveren. In 1985 lijkt het aanbod nog verder te dalen. Uit gesprekken met onder andere inkoopcentrales is gebleken dat hun vraag voor slechts 50 procent gedekt is. Bovendien toonde men bezorgdheid over het steeds kleiner wordende formaat. Er werd op gewezen dat maten boven 50 á 60 stuks per blik (120 gr.) voor de Spaanse consument te klein zouden kunnen zijn.

Naast kokkels hebben sommige conservenbedrijven een lichte belangstelling c.q. nieuwsgierigheid getoond naar een aantal andere Nederlandse half-produkten voor de conservenindustrie. De marktsituatie is aangegeven in tabel 3.12.

Tabel 3.12 Overzicht van de marktsituatie m.b.t. produkten uit Nederland die (potentieel) van belang zijn voor de Spaanse conservenmarkt

Vissoort	Marktsituatie	Importeurs/belang-stellenden
Kokkels	Halfprodukten:	
	- de vraag naar diep-vrieskokkels als halfprodukt neemt af	- conservenindustrie al dan niet via FACORE - diepvriesgroothandel - agenten/importeurs
	Eindprodukten:	
	- conserven diepvries als eindprodukt - vraag groter dan aanbod - nog kleiner formaat kan tot vraagslijtage leiden	- conservenindustrie - inkoopcentrales winkelbedrijven - importeurs-diepvries-produkten/agenten
Makreel	Halfprodukten:	
	- diepgevroren in cartons t.b.v. de conservenin-dustrie maten 3-8 st./kg - Spaanse vangsten dalen	- conservenindustrie al dan niet via FACORE - diepvries groothandel
	Eindprodukten:	
	- volconserven, zonder huid en graat, beperkte maar constante vraag	- conservenindustrie - inkoopcentrales winkelbedrijven - importeurs conserven
Horsmakreel	Halfprodukten:	
	- er is een markt voor de maten 10-12 cm - deze maten zijn in Spanje sinds enkele jaren onvol-doende beschikbaar	- FACORE
Haring	Halfprodukten:	
	- in Spanje geen produktie van haringconserven. Er is wel belangstelling voor proefzendingen.	- FACORE
	Eindprodukten:	
	- conserven geïmporteerd uit W-Duitsland - kleine markt	- inkoopcentrales winkelbedrijven - importeurs conserven

3.8 De finale vraag naar visprodukten

Volgens de eerder aangehaalde enquête van INE gaf in de jaren 1980/81 een doorsnee-Spanjaard 7.737 Ptas. (f 154) per jaar uit aan visprodukten. De totale marktomvang kan worden getaxeerd op 1.400 miljoen kg visprodukten waarvan bijna 700 miljoen kg verse vis, 350 miljoen kg schaal/weekdieren, bijna 250 miljoen kg diepvriesvis en 150 miljoen kg conserven met een totale omzetwaarde van ongeveer 10 miljard gulden. Het gemiddelde visverbruik per soort kan met de beschikbare gegevens nader worden gespecificeerd naar het verbruik per soort en per regio. Uit bijlage 8 blijkt dat de regionale verscheidenheid met betrekking tot de hoeveelheid en de soorten die worden gegeten samenhangt met drie aspekten. Het visverbruik thuis is in steden 35 procent hoger dan op het platteland, in het Noorden wordt ruwweg twee maal zoveel vis gegeten als in het Zuiden en langs de kusten is het verbruik logischerwijs hoger. Het is niet zo dat het laatstgenoemde aspekt overheerst, de inwoners van Burgos blijken bijvoorbeeld meer te besteden aan aankopen van visprodukten dan die van Valencia. Ook in andere steden langs de Middellandse Zee zijn de uitgaven voor visprodukten minder hoog dan men zou verwachten. Centra met een zeer hoog visverbruik zijn de steden in Gallicië en in Baskenland hoewel de grote bevolkingscentra Madrid en Barcelona daar weinig bij achterblijven.

Het aantal soorten waaruit de Spaanse consument kan kiezen is erg afhankelijk van het verkooppunt. Het assortiment van veel traditionele viswinkeltjes is veelal beperkt tot tien á vijftien soorten. Uit de analyse van gezinsbudgetten blijkt dat 80 procent van de gezinsuitgaven voor verse visprodukten betrekking hebben op negen soorten (in deze volgorde: heek, schartong, sardien, ansjovis, zeebaars, horsmakreel, blauwe wijting). Dit beeld wordt in grote lijnen bevestigd door de cijfers van de aanvoer in MERCAMADRID (bijlage 9) waarbij bedacht moet worden dat hier ook de leveringen aan de horeca bij zijn inbegrepen. Uit de gegevens van MERCAMADRID blijkt bovendien naar welke vissoorten vraag bestaat naast de genoemde negen basissoorten. Uit alle gegevens blijkt hoe belangrijk heek is. Met betrekking tot verse vis bestaat 41 procent van de gezinsaankopen uit heek en is de aanvoer te MERCAMADRID voor 21 procent heek. De gezinsuitgaven voor diepvries-visprodukten (incl. schaal- en weekdieren) bestaat zelfs voor 85 procent uit heek.

Bij de diepvriesprodukten is opmerkelijk dat de produkten voor het grootste deel nog heel of gestript, maar in ieder geval herkenbaar worden gepresenteerd. In Spanje gebruikt men hiervoor de uitdrukking "a granel". De filetmarkt is dan ook van relatief beperkte omvang; ook diepgevroren heek wordt voor een groot deel heel of in moten verhandeld. Naast heek bestaat de diepvriesmarkt voor een belangrijk deel uit schaaldieren, langoustines, gamba's en andere garnaalsoorten meest afkomstig van de verre vloot en uit inktvis. Het diepvries-assortiment voor de horeca is wat breder dan dat voor de distributie in winkels (bijlage 9).

Niet onbelangrijk, vooral in de horecasfeer, is de tongmarkt zowel voor verse als voor diepgevroren tong. In Spanje worden verschillende tongsoorten verhandeld. De Spaanse vloot voert zowel de Atlantische tong als de Middellandse zee-tong (samen 3.000 ton) aan. Bovendien wordt de Atlantische tong (Solea solea) geïmporteerd uit Ierland, Frankrijk en Nederland, zowel vers (350 ton) als diepgevroren (882 ton). Daarnaast wordt op vrij grote schaal tong aangevoerd uit de Canarische Eilanden. Dit betreft de Senegalese tong die daar wordt aangevoerd en vandaar geïmporteerd in Spanje. Dit betekent dat de totale marktomvang voor tong kan worden geraamd op 5.000 á 6.000 ton. Bovendien worden enkele soorten op de markt gebracht die veel op tong lijken; de belangrijkste zijn de "acedia" (Lat.: Dicologoglosse cuneata) en hondstong (Lat.: Glyptocephalus aynoglossus). De markt voor tarbot is, gelet op de omzet te MERCAMADRID (± 150 ton per jaar) van beperkte omvang. Een schaaldier waar goede vraag naar is en dat bovendien vangbaar is in Noord-Europese wateren is de "cigala", (Lat.: Nephrops norvegicus; Ned.: Noorse kreeft of langoustine).

De vraag naar schelpdieren betreft voornamelijk "chirlas" (venusschelpen), mosselen, "almejas" en kokkels. De markt voor oesters is vrij klein gezien de aanvoer in MERCAMADRID (16 ton 1985 t/m september) en de import (30 ton in 1984). Schelpdieren worden veel verwerkt in tapa-gerechten (zie paragraaf 2.4).

3.9 Effecten van de toetreding tot de EG

De visserij was een van de laatste en moeilijkste onderwerpen van discussie voordat na tien jaar onderhandelingen het uiteindelijke toetredingsakkoord rond was. De oorzaak was het wederzijdse wantrouwen en gevoel van bedreiging. De Europese visserijindustrie vreesde de Spaanse overmacht terwijl van hun kant de Spanjaarden bang waren dat Brussel met name hun internationale belangen onvoldoende zou behartigen. Uit de onderstaande tabel 3.13 blijkt dat het "blauwe" Europa na de toetreding van Spanje (en Portugal) een heel ander gezicht zal krijgen.

Het aantal vaartuigen zal met 45 procent toenemen, het aanvoervolume met 40 procent en de waarde met 65 procent. De directe werkgelegenheid zal meer dan verdubbelen. De internationale betrekkingen en de exploitatie van exclusieve economische zones van derde landen zullen een veel belangrijker rol gaan spelen. De EG van de twaalf zal s'werelds tweede vloot van schepen boven de 100 BRT beheren. (In termen van bruto registertonnage is alleen de vloot van de USSR groter). Het Europese visserijbeleid met betrekking tot de verdeling van de TAC's en de toegang tot de visgronden is vastgelegd tot eind 1992. De onderhandelingen over een eventuele nieuwe verdeelsleutel zullen pas in het begin van de jaren negentig moeten beginnen. De sterk veranderde situatie na 1-1-1986 maakt het vrij waarschijnlijk dat de fakto althans de

Tabel 3.13 Vergelijking van de visserij in Spanje, Portugal, de EG en Nederland (1981)

	Spanje	Portugal	de EG van de tien	Nederland (zeevisserij)
Aantal vaartuigen	17.555	6.531	53.858	587
Totaal BRT	749.411	211.259	1.116.072	83.976
Werkgelegenheid	108.400	42.100	112.700	3.286
Produktie				
(1000 ton) a.	1.022	248	3.114	434
(mln. ECU)	1.444	275	2.665	714
Import				
(1000 ton)	262	77	1.043 b.	353
(mln. ECU)	425	133	2.211 b.	296
Export				
(1000 ton)	252	42	686 b.	437
(mln. ECU)	388	77	642 b.	458
Consumptie				
(kg/capita)	33	29	13	14

a) excl. industrie; b) handel met derde landen
Bronnen: Morselli, 1984; Visserij en cijfers, 1984; Eurostat.

informele discussie ook in de tussenliggende periode door zal gaan. De Spaanse visserijindustrie zal zeker vanaf het begin haar positie bij de toekomstige TAC-verdeling zo sterk mogelijk trachten te maken. De korte en lange termijn effekten van de uitbreiding van de EG worden hieronder besproken.

Spanje zal alle aspecten van het communautaire visserijbeleid over moeten nemen, waarbij in sommige gevallen de aanpassing binnen zeven á tien jaar zal mogen plaatsvinden. De fasering is zowel onderworpen ten behoeve van de Spaanse als ter bescherming van de Europese visserijsector.

Herstructurering van de vloot

Spanje zal met onmiddelijke ingang gebruik kunnen maken van de beschikbare fondsen. Met name de artisanale vloot is aan modernisering toe. De Europese Commissie heeft getracht Spanje te bewegen om reeds in de loop van 1985 het tonnage van de vloot te verminderen. Indien Spanje met eigen middelen 12.500 BRT uit de vaart zou nemen, zou Brussel bereid zijn 28,5 miljoen ECU ter beschikking te stellen voor verdere herstructurering in dat jaar. Het commissievoorstel ging uit van 1.000 ECU per BRT voor schepen van minder dan 12 meter. Spanje had zelf een reduktie van 9.000 BRT voorzien. Een nog verder gaande vermindering werd als politiek onacceptabel gezien en het is niet zeker of men van deze regeling gebruik heeft gemaakt.

De toegang tot communautaire wateren en visbestanden

De kwantitatieve bepalingen met betrekking tot de toegang van de Spaanse vloot tot de wateren van de EG van de tien zijn opgenomen in bijlage 11. In grote lijnen is Spanje er, vergeleken met de jaren 1982-1985, redelijk op vooruitgegaan. In totaal zullen 200 trawlers en 50 spannen toegang hebben tot de gebieden V, VI, VII en VIII; echter nooit meer dan 150 "standaardschepen" van 700-800 pk tegelijk. In de komende jaren zullen de Spaanse schepen afhankelijk van de TAC, tussen 4.500 en 18.000 ton heek mogen vangen, 30.000 ton blauwe wijting en 31.000 ton horsmakreel. In het gebied VIII-c krijgen zij een aandeel van 90 procent of meer in de TAC van zeeduivel, langoustine en witte koolvis. Sinds 1982 daarentegen hadden maximaal 114 schepen een licentie gekregen met quotas van ongeveer 8.000 ton heek en 16.500 ton bijvangsten.

Het niveau van de "gespecialiseerde" visserijactiviteiten (o.a. ansjovis en sardien; zie bijlage 11) in de golf van Biscaje werd gehandhaafd op dat van de voorgaande jaren. Hierbij wist Spanje ook haar rechten in de 6-12-mijls zone voor de Franse kust te handhaven.

De Spaanse scheepseigenaren lijken dan ook betrekkelijk tevreden te zijn over deze onderhandelingsresultaten. De enige echte "tegenvaller" is dat de Spaanse schepen tot eind 1995 geweerd zullen worden uit de "Irish Box" (tussen 50°30' en 56°30' NB en ten oosten van de 12° WL). De Noordzee blijft tot 1996 gesloten en waarschijnlijk zal deze situatie tot 2002 gehandhaafd blijven.

Op langere termijn zal de Spaanse vloot zeker geen genoegen nemen met de status quo die nu is bereikt. De nieuwe sleutel voor de verdeling van TAC's zal per 1-1-1993 ingaan. Hoewel volgens het toetredings-akkoord de Spaanse rechten pas per 1-1-1996 voor een wijziging in aanmerking zullen komen, zal hiervoor impliciet al per 1-1-1993 een besluit genomen moeten zijn in het kader van de algemene onderhandelingen over de verdeling van de TAC's. In Spanje hoopt men dan ook dat een verbetering van positie reeds vóór 1996 bedongen en van kracht zal worden. Spanje zal in de eerste instantie vragen:

- toegang tot de Ierse Box;
- grondige herziening (d.w.z. verhoging) van de TAC voor heek, want, zeggen de Spanjaarden, heek is in de EG van de tien geen commercieel belangrijke vissoort zodat er nooit goed onderzoek naar is gedaan. De heekstand is waarschijnlijk veel groter dan tot nu toe werd gedacht. Ook in de Noordzee zou heek gevangen kunnen worden (volgens de Spanjaarden). Omdat de heekmarkt een Spaanse aangelegenheid is, zouden de nieuwe rechten toe dienen te komen aan Spaanse schepen.

Van de bovengenoemde 150 schepen zullen er vijf geen bodemvis mogen vangen; deze vaartuigen zijn gerechtigd pelagische soorten - makreel, horsmakreel en blauwe wijting - te vangen, binnen de toegewezen quota. Indien dit een lucratieve visserij

zou blijken, mede doordat de consumptie van deze soorten door FROM gestimuleerd wordt, dan zullen de Spanjaarden zeker ook meer rechten wensen voor dit type visserij, inclusief eventueel toegang tot de Noordzee. De Spaanse opstelling in Brussel zal sterk afhangen van de handhaving en uitbreiding van de Spaanse visrechten bij derde landen.

Tenslotte mag zeker worden verwacht dat het Spaanse visserijbedrijfsleven het opzetten van nieuwe joint-ventures in andere EG-landen aktief zal nastreven teneinde haar vangstmogelijkheden uit te breiden.

Internationale akkoorden

Spanje is erin geslaagd om door middel van multi- en bilaterale akkoorden 2.000 schepen in de vaart te houden en de binnenlandse markt met ongeveer 700.000 ton vis te bevoorraden. De verantwoordelijkheid voor de continuering respektievelijk uitbreiding van deze akkoorden zal bij de Europese Commissie komen te liggen, een taak die belangrijke repercussies zou kunnen hebben. De lopende akkoorden zullen met hoogstens een jaar onder dezelfde voorwaarden kunnen worden verlengd indien de tegenpartij daartoe bereid is. Daarna zullen nieuwe, door de Commissie bereikte afspraken van kracht moeten worden. De mogelijkheid tot verlenging is met name voor de Commissie van belang omdat anders in de loop van 1986 nieuwe akkoorden nodig waren geweest.

De uitgebreide betrokkenheid van de Spaanse vloot met derde landen brengt zowel nieuwe mogelijkheden als bedreigingen met zich mee. Als grote visserijmogendheid zal de EG de akkoorden misschien kunnen uitbouwen zodat ook schepen van andere EG-landen hiervan zullen kunnen profiteren. In het kader van preferentiële behandelingen bij handel of ontwikkelingshulp heeft de EG van de twaalf aanzienlijk meer te bieden dan Spanje alleen. Daarentegen zijn er twee gevaren. Ten eerste, in termen van vangstrechten in de eigen EEZ hoefden derde landen aan Spanje geen concessies te vragen want Spanje heeft nauwelijks iets weg te geven. De EG beheert echter belangrijke visgronden en in onderhandelingen met andere ontwikkelde landen (o.a. Noorwegen) zou de tegenpartij toegang tot de communautaire wateren kunnen verlangen in ruil voor visrechten binnen de eigen EEZ. Een tweede gevaar ligt in de mogelijkheid dat de Commissie er niet in zal slagen de Spaanse internationale belangen afdoende te behartigen. In dat geval zal er zeker een zeer sterke druk van Spaanse zijde komen om hun visrechten binnen de EG-wateren uit te breiden. Bovendien zouden waarschijnlijk hoge bedragen gevraagd worden voor sanering van de vloot die haar visgronden zou verliezen.

Joint-ventures

Joint-ventures, zoals in Spanje ontwikkeld, zijn in de EG van de tien nog vrijwel onbekend. Een constructie die hier op lijkt vloeit voort uit verordening (EEG) 2909/83 die voorziet in

de vorming van "gemengde bedrijven" waarin het aandeel van de Europese investeerder minstens 40 procent moet zijn. Indien een reder een schip tijdelijk of definitief "exporteert" ten behoeve van een gemengd bedrijf heeft hij recht op een bijdrage van 25 ECU/BRT, respectievelijk 200-300 ECU/BRT. De operationele binding van het schip met de Europese mede eigenaar gaat echter volkomen verloren. Dit is juist de basisgedachte van de Spaanse joint-ventures, waarbij minstens een deel van de oorspronkelijke bemanning aan boord kan blijven (met behoud van de Spaanse sociale zekerheid). De schepen worden vanuit Spanje bevoorraad en onderhouden. Een deel van de vangst kan zonder tariefbeperkingen op de Spaanse markten worden afgezet. Het resultaat is dat de visbedrijven als zodanig, in vrijwel alle opzichten, in stand worden gehouden.

Met name het laatste aspect stuitte bij onderhandelingen op bezwaren van de kant van de EG. De Gemeenschap verleent namelijk dergelijke vrijstellingen wel aan landen - de geassocieerden landen (ACP) - maar niet aan groepen bedrijven, ofschoon het Verdrag van Rome ook anders geïntepreteerd zou kunnen worden (Morselli, 1984). De tariefvrije invoercontingenten in het kader van joint-vertures zullen daarom verlaagd worden van ongeveer 150.000 ton in 1984 tot 66.300 ton in 1986. Daarna zullen ze worden afgebouwd tot nul in 1993. Alle bestaande joint-ventures zullen in deze regeling delen naar hun relatieve aandelen in 1983. Met name de joint-ventures in Zuid Amerika en Zuid-Afrika waar de EG geen preferentiële handelsrechten aan toekent zullen hierdoor sterk getroffen worden. De export van diepgevroren heek uit deze landen zal onderworpen zijn aan een EG buitentarief van 15 procent. De joint-ventures in Groot-Brittannië, Ierland en de meeste Afrikaanse landen zullen vrijwel onbeperkt en tegen nul-tarief naar Spanje kunnen exporteren want op dit handelsverkeer zullen geen invoerrechten van kracht zijn.

Het Spaanse visserijbedrijfsleven is sterk overtuigd van de grote voordelen die de constructie van joint-ventures biedt; niet alleen voor Spanje maar ook voor de betrokken landen en uiteindelijk ook voor de EG-visserij in zijn geheel. De Spanjaarden zullen op dit punt zeker aandringen op een wijziging in de EG-veroreningen, want in een situatie van beperkte toegang tot de visgronden zowel binnen als buiten de communautaire wateren, bieden joint-ventures met derde landen een extra mogelijkheid de continuïteit van visserijbedrijven veilig te stellen.

Brandstofsubsidie

De Spaanse vloot profiteert momenteel van de aanzienlijke oliesubsidie die de door de vissers te betalen prijs op 32,8 Ptas /liter brengt (ongeveer f 0,65 in september 1985). Dergelijke subsidies zijn binnen de EG niet toegestaan en Spanje zou deze bijdrage dus per 1-1-1986 moeten beëindigen. In de praktijk lijkt dit op korte termijn niet waarschijnlijk daar de prijs met ongeveer 30 procent zou stijgen, met alle consequenties van dien.

Bovendien is er een Frans precedent waartegen de Commissie pas nu, na tien jaar, zal procederen.

Marktordening en prijsbeleid

In Spanje funktioneert een reeds besproken marktordenings-systeem voor zeven vissoorten, waarvan er slechts twee - sardien en ansjovis - ook in het kader van de communautaire marktordening worden gesteund. In het geval van sardien bestaan aanzienlijke prijsverschillen binnen Spanje tussen de vangst uit de Middellandse Zee en die van de Atlantische kust en in Europees verband tussen de Spaanse en de EG-ophoudprijzen. De aanpassing zal in de loop van tien jaar plaats vinden. Het prijsverschil, tussen de EG en Spanje, voor ansjovis wordt in vijf jaar weggewerkt.

Spanje heeft bij de onderhandelingen gevraagd om een EG-ophoudregeling voor horsmakreel, zeebrasem, zeeduivel, schartong, tong, blauwe wijting, noorse kreeft, gamba, venusschelpen, octopus, braam, bonito, mosselen en forel. De EG is slechts met drie soorten akkoord gegaan, namelijk schartong, zeeduivel en braam. De beperkte uitbreiding van de ophoudregelingen was één van de drie belangrijkste concessies (naast de Irisch Box en belemmering van de export van sardienconserven) waarop Spanje heeft moeten toegeven. Het is te verwachten dat men in de toekomst zal proberen om alsnog de gewenste soorten in de EG-marktordening op te nemen.

Producenten-organisaties

Dit onderwerp is in Spanje nog niet definitief uitgewerkt. Het lijkt vrijwel zeker dat bestaande organisaties - de Cofradias en de Asociaciones - de basis zullen vormen van de toekomstige PO's. Hoe dit zal gebeuren is echter nog onduidelijk omdat a) deze organisaties juridisch meestal geen privaat-rechterlijke status hebben en b) hun huidige aantal veel groter is dan de EG uiteindelijk kan toelaten. Er zal daarom een aanzienlijke reorganisatie doorgevoerd moeten worden die waarschijnlijk ook hoge kosten met zich mee zal brengen. De vraag is in hoeverre de EG hierin bij zal willen dragen.

Aquacultuur

Spanje heeft zeer ambitieuze plannen om de visteelt uit te breiden. Men heeft een integraal "ontwikkelingsplan" opgesteld dat in Brussel is ingediend in het kader van de verordening 355/77.

Buitenlandse handel

De Spaanse importen van vis en visprodukten werden tot de toetreding bij grensoverschrijding belast met:

a. Compenserende heffingen (derechos compensatorios) die wekelijks worden bijgesteld en die ontworpen zijn om binnenlandse prijsschommelingen ook over te brengen op geïmporteerde goederen. Het gaat om betrekkelijk lage bedragen per kg;
b. Belasting ter compensatie van binnenlandse heffingen (ICGI: impuesto de compensación de gravamenes interiores). Deze belasting is bedoeld ter compensatie van de Spaanse omzetbelastingen ITE (impuesto general de tráfico interior). De ICGI bedraagt ongeveer 6 á 8 procent van de importwaarde;
c. douanetarieven: afgezien van enkele uitzonderingen is de invoer van verse vis tariefvrij. Op diepvriesvis en schaal- en schelpdieren werd een tarief tussen 5,3 en 13,2 procent geheven. De tarieven op gedroogde en gerookte produkten variëren tussen 1,7 en 11,1 procent en die voor conserven liggen op een niveau van 7,6 procent.

Dit betekent dat een importeur van verse vis in 1985 ongeveer 10 procent van de importwaarde aan belastingen en tarieven betaalde, in geval van diepvriesvis 20-25 procent en voor conserven circa 25 procent. Na de toetreding zullen de compenserende heffingen volledig afgeschaft worden. De ICGI en het Spaanse systeem van omzetbelastingen, zal vervangen worden door een BTW-tarief van 6 procent, met het verschil dat de betaalde BTW teruggevorderd kan worden, hetgeen met ICGI niet mogelijk was. De aanpassing van de Spaanse tarieven aan het EG-buitentarief zal, afhankelijk van het verschil tussen de twee, in één respectievelijk zeven jaar gerealiseerd worden.

Om te voorkomen dat Spanje overspoeld zal worden met visexporten uit andere EG-landen is een speciale regeling getroffen op basis waarvan het communautaire deel in de Spaanse importen van bepaalde produkten, met maximaal 15 procent per jaar kan groeien (bijlage 14). Zodra de importen deze limiet overschrijden kan Spanje bij de Commissie om marktbeschermende maatregelen vragen.

De tarieven die van toepassing waren op het handelsverkeer tusen Spanje en de EG van de tien, zullen binnen een periode van zeven jaar, in tranches van 12,5 procent worden afgebouwd (bijlage 15). Een belangrijke uitzondering hierop is de Spaanse uitvoer van conserven van sardien waarvoor een aanpassingsperiode van tien jaar is overeengekomen. Dit was de derde grote concessie waartoe Spanje tijdens de onderhandelingen werd gedwongen.

De conservenindustrie

Met de belemmering van de toegang van de Spaanse sardienconserven tot de Europese markt wordt een belangrijke expansiemogelijkheid op korte termijn weggenomen. In de komende tien jaar zullen de concurrentieverhoudingen met de Franse en de Italiaanse industrie voor een deel rechtgetrokken worden doordat uiteindelijk toch één sardienprijs zal ontstaan. Voor de Spaanse industrie wordt deze prijs hoger en voor de anderen lager. Bovendien zullen ook de loonkosten in Spanje misschien sneller stijgen dan

elders. In Spanje zal dit leiden tot een verdere concentratie van de produktie in een aantal grote bedrijven, terwijl de kleinere geleidelijk zullen verdwijnen. Gezien de omvang van de Europese markt voor visconserven zal de mate van concurrentie over vijf á zeven jaar sterk toenemen.

De positie van de Canarische Eilanden

De economie van de Canarische Eilanden is evenals die van de eilanden Ceuta en Melilla gebaseerd op hun vrijhandelszones. Hierin zal met de toetreding geen verandering komen. De Canarische Eilanden zullen buiten het gemeenschappelijke douanegebied vallen. In twee opzichten zal er wel een speciale regeling getroffen worden, namelijk met betrekking tot de aanvoer van Spaanse of andere EG-vissersvaartuigen en voor de traditionele export naar Spanje en de EG.

Een deel van de Spaanse vloot is geregistreerd op de Canarische Eilanden en heeft daar de thuishaven maar produceert voor de Spaanse markt o.a. diepgevroren schaaldieren, schartong, senegalese tong en weekdieren. Ten behoeve van deze vloot overweegt men in Las Palmas en enkele andere havens een "EG-kade" in te richten. Aldaar aangevoerde vis zou een EG-origine verklaring krijgen en dus binnen de EG vrij verhandelbaar zijn.

Elders aangevoerde vis en visconserven, zullen in de overgangsperiode (d.w.z. tot 1-1-1993) tegen nultarief naar Spanje geëxporteerd mogen worden binnen een bepaald kontingent dat gebaseerd is op de gemiddelde handelsstroom tussen 1982 en 1984. Bij doorvoer uit Spanje naar overige EG-landen zullen op dat moment geldende tarieven van toepassing zijn. Met ingang van 1-1-1993 zullen deze kontingenten ook binnen het gehele EG-gebied vrij verhandelbaar worden, met uitzondering van sardienconserven.

4. Conclusies

4.1 Perspectieven voor de Nederlandse visserijsector

4.1.1 Algemene situatie

- Spanje heeft een omvangrijke markt met 38,5 miljoen inwoners en ca. 1 miljoen extra "inwonersequivalenten" door het toerisme;
- De bevolking is geconcentreerd in de grote steden (38 procent in de 5 grootste agglomeraties) en in de kuststreek;
- De koopkracht is enkele jaren verslechterd als gevolg van de nationaal-economische situatie die nu echter enig herstel laat zien;
- Door de Spaanse levensgewoonten, het toerisme en de verstrekte maaltijden in o.a. scholen en bedrijven is het verbruik buitenshuis hoog;
- De levensmiddelensector is in de breedte nog vrij traditioneel en kleinschalig maar momenteel wordt in snel tempo schaalvergroting doorgevoerd doordat buitenlandse (Franse) winkelbedrijven fors hebben geïnvesteerd;
- De omvang van de markt voor visprodukten is groot; het verbruik is ca. 35 kg/hoofd/jaar; jaarlijks wordt ca. 1.400.000 ton vis omgezet tegen een waarde van ca. tien miljard gulden;
- De Spaanse consument bezuinigt weinig op visprodukten ondanks de gedaalde koopkracht;
- De uitgaven voor visprodukten bedragen 11 procent van de bestedingen voor levensmiddelen (Nederland 2,8 procent);
- Spanje heeft een tekort aan visprodukten van ca. 100.000 ton per jaar;
- Als gevolg van de toetreding tot de EG zal het handelsverkeer worden vergemakkelijkt; het prijsniveau zal waarschijnlijk niet ingrijpend wijzigen;
- De Spaanse kustvisserij is nog kleinschalig en afhankelijk van de omstandigheden maar de grote zeevisserij blinkt uit door de kwaliteit van het management en de aanwezige kennis van internationale visgronden en buitenlandse markten;
- De handelskontakten met Nederland en de meeste van de overige EG-landen liggen qua volume op een laag niveau. Spanje importeert jaarlijks ongeveer 100.000 ton uit de EG. De Nederlandse export betreft voornamelijk kokkels en kokkelconserven, diepgevroren tong en geringe hoeveelheden verse vis.

4.1.2 De markt voor verse vis

- De Spaanse consument heeft een voorkeur voor verse vis. Jaarlijks wordt 700.000 ton verhandeld, dit is ca. 50 procent van de totale visconsumptie;

- Het jaarlijks tekort aan verse vis bedraagt ca. 40.000 ton die voornamelijk worden geïmporteerd uit Frankrijk;
- De distributie van verse vis is in Spanje goed georganiseerd. Dit is mogelijk door de aanwezigheid van centrale groothandelsmarkten en overdekte gebruikersmarkten bij en in alle grotere steden. De overheid ondersteunt verdere verbeteringen van de infrastructuur;
- De belangrijkste handelscentra zijn de aanvoerhavens Vigo, La Coruña en de centrale markten te Madrid en te Barcelona;
- Hoewel het grootste deel van de verse vis nog wordt verhandeld via traditionele viswinkels, wordt verse vis ook op grote schaal en op een goede wijze aangeboden in moderne winkels of winkelcentra. De algemene schaalvergroting in de lm-detailhandel dus lijkt niet ten koste te gaan van het aantal verkooppunten voor verse vis; de kwaliteit van de verkooppunten lijkt er door te verbeteren en het beleid zal minder traditioneel bepaald worden;
- De (verse) vissoorten die het meest worden geconsumeerd zijn: heek, schartong, sardien, ansjovis, zeebaars, horsmakreel, blauwe wijting en in mindere mate braam, tong, makreel, zeeduivel;
- De kwaliteitseisen die de Spaanse markt stelt zijn hoog. Een kwaliteitsmerk is behalve de maat en de versheid ook het vangstgebied en de vismethode;

Sterke punten van de Spaanse visserijsector

. de goede overeenstemming van vangsten en gevraagde soorten;
. de goed georganiseerde distributie van kust naar bevolkingscentra, hoewel het aantal groothandelaren zeer groot is. De aangevoerde vis ligt voor een groot deel 24 á 36 uur na aanvoer in de winkel;
. de Spaanse handel beheerst voor een groot gedeelte ook de importhandel (uit Frankrijk, VK en Ierland). De concurrentiepositie van deze landen is hierdoor sterk;
. het promotiebeleid van FROM is er vooral op gericht de afzet van in Spanje aangevoerde kleine pelagische soorten te bevorderen.

Zwakke punten van de Spaanse visserijsector

. de lage produktiviteit van de schepen; de te grote kustvloot;
. de grote mate van afhankelijkheid van visrechten in buitenlandse wateren;
. de inefficiency als gevolg van de kleinschalige handel en de eenvoudige faciliteiten op de meeste afslagen (geen koeling, houten viskisten).

Sterke punten van Nederlandse verse vis

- geen uitgesproken sterke punten; er is belangstelling bij exportadores (Vigo en asentadores) voor intensievere contacten.

Zwakke punten van Nederlandse verse vis

- vanuit Nederland kunnen slechts weinig soorten worden geleverd (tong, tarbot) waarnaar in Spanje reeds vraag bestaat;
- het probleem van de grote afstand en de hoge transportkosten is niet opgelost; een groepagedienst door een transportbedrijf zou verbetering kunnen brengen; dit gebeurt nu reeds met de (ook geringe) exporten uit Denemarken;
- de spaarzame handelscontacten en de over het algemeen beperkte kennis van de Spaanse markt.

4.1.3 De markt voor diepvriesprodukten

- Jaarlijks wordt ongeveer 250.000 ton aan diepvriesprodukten omgezet die grotendeels afkomstig zijn van de eigen vloot;
- De markt en met name de distributie via grootwinkelbedrijven wordt sterk gedomineerd door enkele Spaanse rederij/handelsbedrijven;
- De rederijen en handelsbedrijven breiden hun groot- en detailhandelsactiviteiten uit, er komen meer winkels met diepvriesfaciliteiten;
- De belangrijkste soorten zijn heek, schaaldieren, inktvis en in mindere mate tong; de meeste diepvriesvis wordt "a granel" verkocht, d.w.z. de heel of in moten I.Q.F., onverpakte vis.

Sterke punten van de Spaanse visserijsector

- de goede overeenstemming van gevangen en gevraagde soorten;
- de rederijen beschikken over een grondige kennis van de internationale visgronden;
- de sterke mate van integratie en belangenverweving van vloot, groot- en kleinhandel. Mede daardoor en door de grootschalige opzet kan een hoge mate van efficiency worden bereikt;
- de Spaanse industrie (m.n. Pescanova beschikt over een distributie-organisatie met nationale spreiding.

Zwakke punten

- afhankelijkheid van derde landen en van bi- en multilateraal overleg via de Europese Commissie;
- de gunstige tariefregeling voor joint-ventures (met name die in Zuid-Amerika en Zuid-Afrika) zal verdwijnen.

Sterke punten van Nederlandse diepgevroren (eind)produkten

- momenteel is Nederland het enige land waar op maat gesorteerde I.Q.F. tong kan worden geleverd;
- Nederlandse bedrijven zijn de enige aanbieders van diepgevroren kokkels.

Zwakke punten

- het vooralsnog beperkte assortiment dat geschikt is voor de Spaanse markt; voor scholfilet bestaat momenteel weinig belangstelling omdat a. de filetmarkt als zodanig van beperkte omvang is en b. omdat schol een onbekend soort is;
- door de Spaanse handel wordt gesignaleerd dat de maat van de geleverde kokkels voortdurend kleiner wordt. Een maat kleiner dan 50 á 60 stuks per blik zal voor de consument minder aantrekkelijk worden.

4.1.4 Diepgevroren halfprodukten ten behoeve van de conservenindustrie

- Een traditioneel bepaalde markt die grotendeels kan worden voorzien door de Spaanse kustvisserij. De soorten die verwerkt worden zijn sardien, tonijn, makreel, bonito, mosselen, ansjovis, horsmakreel, geep, kokkels;
- Ten dele bestaat een sterke voorkeur voor het verse produkt, dit geldt in het bijzonder voor sardien;
- De conservenindustrie zal de eerstkomende vijf jaar waarschijnlijk stagneren, vooral omdat de toegang tot de Euromarkt voorlopig moeilijk blijft als gevolg van de hoge invoertarieven. Naar verwachting zal het voortbestaan van veel van de kleinere conservenfabrieken in gevaar komen.

Sterke punten van de Spaanse vloot

- de aansluiting van gevangen en gevraagde soorten.

Zwakke punten

- wisselvallige vangsten van de kustvloot waardoor onregelmatige marktvoorziening, lage efficiency.

Sterke en zwakke punten van het Nederlandse produkt

- Nederlandse halfprodukten die in aanmerking komen zijn vooralsnog uitsluitend diepgevroren kokkels die alleen vanuit Nederland kunnen worden geleverd;
- diepgevroren makreel van Nederlandse schepen voldoet blijkbaar aan de Spaanse wensen; tot nu toe wordt op kleine schaal

(1984 1.800 ton) uit Nederland geëxporteerd, wellicht als gevolg van de nog bestaande invoerrechten;
- horsmakreel van Nederlandse schepen komt niet in aanmerking in verband met de maat. De Spaanse industrie is geïnteresseerd in horsmakreel met een lengte van 10 tot 12 cm;
- in een enkel geval toonde de industrie interesse om proeven te nemen met de verwerking van Noordzeeharing; haring is in Spanje een nagenoeg onbekend produkt.

4.1.5 Conservenprodukten

- De economische situatie van de conservenindustrie is momenteel niet gunstig. De hoop is vooral gevestigd op de Euromarkt die over vijf jaar beter toegankelijk zal worden;
- Het is niet onmogelijk dat de marktstructuur voor conserven zich verder zal wijzigen door de nog verdergaande concentratie van de inkoop van winkelbedrijven. (Het eigenmerken-beleid van winkelorganisaties versus producentenmerken is nu reeds aan de orde).

Sterke en zwakke punten van het Nederlandse produkt

- de kokkelconserven die momenteel worden geëxporteerd zijn het belangrijkste Nederlandse visprodukt in Spanje, waarvoor Nederland opnieuw een monopoliepositie heeft; ondanks dit sterke uitgangspunt worden de Nederlandse kokkelconserven vrijwel zonder uitzondering onder een Spaans label op de markt gebracht;
- in principe zouden ook Nederlandse volconserven van makreel geschikt kunnen zijn voor de Spaanse markt; ook haringconserven - Duitse stijl - worden in Spanje verkocht zij het op beperkte schaal;
- op de conservenprodukten staat een invoerrecht van ca. 20 procent.

4.1.6 Gezouten en gerookte produkten

- In Spanje is nog een markt voor 30.000 ton stokvis;
- Gezouten haring is geheel onbekend;
- Voor gerookte haringprodukten bestaat een kleine markt in Zuid-Spanje.

4.1.7 Vis als aas voor longliners

- De beug vloot gebruikt jaarlijks 15.000 ton tot 20.000 ton aas; meest verse (uit de Middellandse Zee afkomstige) sardien, makreel en horsmakreel. In de afgelopen jaren werd ook een kleine hoeveelheid makreel uit Ierland geïmporteerd.

4.2 Te verwachten Spaanse concurrentie in de Euromarkt

4.2.1 De aanvoersector

- De belangrijkste concurrentiestrijd tussen de Spaanse visserijsector en die van de oude EG-landen gaat om de vangstrechten in de Eurozee;
- Op korte termijn is de Spaanse vloot voornamelijk geïnteresseerd in visrechten in de golf van Biskaje en de ICES-zones V, VI en VII. Bovendien zal men deelnemen aan de horsmakreel- en blauwe wijtingvisserij;
- Op langere termijn wordt toegang tot de Irish Box gewenst en ook de Noordzee, hoewel Spanje in de Noordzee geen historische rechten heeft;
- Voor de Spaanse visserij is het van belang dat de joint-ventures verder kunnen worden uitgebouwd zodat nieuwe groeimogelijkheden ontstaan.

4.2.2 Spaanse produkten

- Op korte termijn is weinig uitbreiding van de export van Spaanse produkten naar de Euromarkt te verwachten;
- De vers-handel is primair georiënteerd op de Spaanse binnenlandse markt. De huidige export bestaat voor een groot deel uit aanvoer van Spaanse schepen in buitenlandse (Franse) havens;
- De werkelijke export van verse produkten betreft voornamelijk de handel in mosselen naar Italië en Frankrijk;
- De uitvoer van diepvriesprodukten bestaat nu nog voor een groot deel uit inktvis ten behoeve van de Japanse markt en tonijn. Wellicht zullen in de toekomst meer produkten worden ontwikkeld (inktvis?) ten behoeve van de Euromarkt;
- De export van Spaanse volconserven (in 1984 35.000 ton) zal na 1990 als de toegang tot de Euromarkt gemakkelijker zal zijn, ongetwijfeld toenemen.

Literatuur

Alimarket
Informe Anual '84 de Alimentación y Bebidas, Madrid, 1984

Aparicio, F. en J.M. Allo
Comercialisación de la pesca, ICE, februari 1979

Aral
El rumbo del sector depende del gobierno, Aral, 13/20 juli 1985, a

Aral
Las condiciones de nuestro ingreso en la CEE, grave handicap para el sector de conservas de pescado, Aral, 13/20 juli 1985, b

Banco de Bilbao
La pesca Española ante el reto del futuro, Situación no.4.1984

Banesto
El comercio minorista se reducirá en un 20 per 100, Boletín informativo del comercio interior, Iresco, 30 september 1985

Briz, J. en J. Casares
Una revisión histórica del comercio Español, ICE, juli 1985

Bureau Landbouwraad
Catering sector in Spanje, Madrid, 1982

CBS
Statistical Yearbook of The Netherlands, Den Haag, 1984

CFCE
Les circuits d'importation et de distribution en Espagne et aux Canaries, CFCE, Parijs, 1984

Cogeca
Fisheries organizations in Spain - Information document, Brussel, 1984

Commissie van de EG
Negociations d'adhesion de l'Espagne á la Communauté - considerations sur le secteur de la pêche, Com (80) 458 final, Brussel, 1980

Commissie van de EG
Negociations pour l'adhesion de l'Espagne à la Communauté - considerations sur le secteur de la pêche, COM (83) 165 final, Brussel, 1983

LITERATUUR (le vervolg)

Commissie van de EG
Negociations d'adhesion d'Espagne - Propositions concernant le secteur de la pêche, Com (84) 145 final, Brussel, 1984, a

Commissie van de EG
Toetredingsonderhandelingen met Spanje - Visserijsector, beschouwingen en suggesties m.b.t. een globale oplossing, Com (84) 510 def., Brussel, 1984, b

Crédito Social Pesquero
Memoria correspondiente al ejercicio 1984, Madrid, 1984

EG
Nota: Toetredingsinstrumenten Spanje en Portugal, Hfd 4 Visserij, Brussel, 1985

Esnaola, M.M.
Las empresas pesqueras conjuntas: una solución factible, in Banco de Bilbao, 1984

FAO
Spain: Fishery Country Profile, FAO, Rome, 1980

FROM
Guía de comercialización de pesca, Madrid, 1982, a

FROM
Estudio sobre el comercio exterior de los productos de la pesca y sus derivados, 1982, b

FROM
Estudio de productos auxiliares para las artes de pesca, Madrid, 1982, c

FROM
Informe sobre la infrastructura de las lonjas, Madrid, 1982, d

FROM
Directorio de actividades de pesca, Madrid, 1983

FROM
Análisis del mercado de mejillón en andere statistieken, niet gepubliceerde gegevens van FROM, Madrid, 1984

García, F.J.N.
Las organizaciones de productores pesqueros en la CEE, in Banco de Bilbao, 1984

LITERATUUR (2e vervolg)

Gonzáles-Laxe, F.
Análysis y resultados de la política de ordenación pesquera, in Banco de Bilbao, 1984

Industrias Pesqueras
Acuicultura: situación actual y perspectiva en España, Industrias Pesqueras, no's 1365-1366, 1984

Huxley, S.
Desde el Golfo de Vizcaya hasta la Gran Bahía, El Campo, oktober 1985

IRESCO
Comercialización de la pesca, Madrid, 1977

IRESCO
Características estructurales del comercio en España, Madrid, 1983

IRESCO
Commercialización de los productos congelados, Madrid, 1985, a

IRESCO
Boletin informativo de comercio interior, 30 september 1985, Madrid, 1985, b

Jimenez de Gregorio, F.J.
La aportación de la administración pesquera a la prospección de nuevos caladeros, in Banco de Bilbao, 1984

Juana Sardon, E. de
Guía de pescados y mariscos de consumo usual en España, Ministerio de Sanidad y Consumo, Madrid, 1985

Lopez Diaz, F.J.
El mundo de la alimentación fuera del hogar, Industrias Pesqueras, no. 1401-1402, Vigo, 1985

Madrid Chamber of Commerce and Industry
The Spanish economy in figures, Madrid, 1984

MAPA (Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación)
Primer avance sobre el plan estratégico nacional de acuicultura, Tomo I y II, Madrid, 1981

MAPA
Anuario de pesca marítima 1983, Madrid, 1983

LITERATUUR (3e vervolg)

Massó Bolivar, T.
La industria de conservas de pescados, Alforja, 30 juni 1984

Mercamadrid
Memoria y balance del ejercicio 1984, Madrid, 1984

Mercamadrid
Asociación de empresarios mayoristas de pescados de Madrid, 1985, a

Mercamadrid
niet gepubliceerde gegevens over de verhandelde hoeveelheden en prijzen in 1984 en 1985, b

Mercasa
Memoria del ejercicio 1983, Madrid, 1983

Mercasa
Memoria del ejercicio 1984, Madrid, 1984

Ministerio de Transporte, Turismo y Comunicaciones
Movimiento turístico 1984, Madrid, 1985

Meseguer, J.L.
Acuerdos bilaterales de pesca suscritos por España, MAPA, Madrid, 1984, a

Meseguer, J.L.
Acuerdos bilaterales y multilaterales de pesca suscritos por España: naturaleza y problemas, in Banco de Bilbao, 1984, b

Morselli, P.
Informatief rapport van de afdeling voor landbouw inzake: "De situatie en de vooruitzichten op middellange termijn in de Communautaire visserijsector, Economisch en Sociaal Comite van de EEG, Brussel, 1985

Nielsen
Censo de establecimientos del indice Nielsen de bares y restaurantes, Nielsen Marketing Research, Madrid, 1984, a

Nielsen
Censo de establecimientos del indice Nielsen de detallistas alimentación y congelados, Nielsen Marketing Research, Madrid, 1984, b

OECD
Informe sobre pesquerías españolas durante 1983, Madrid, 1983

LITERATUUR (4e vervolg)

OECD
Spain, in Review of fisheries in OECD member countries, Parijs, 1984

Pery, J.C.
La problemática de pesca en el nuevo derecho del mar, MAPA, Madrid, 1984

Rabobank
Zicht op Spanje, Rabobank, Utrecht, 1984

Rodriguez Regueiro, M.
Evolución de consumo de alimentos y bebidas, Aral, 5/12 november 1983

Rodriguez Regueiro, M.
Comercio exterior de preparados y conservas de pescado, Aral, 13/20 juli 1985, a

Rodriguez Regueiro, M.
El consumo de conservas y preparados de pescado, Aral, 13/20 juli 1985, b

Salén, H.
La distribución Española, Aral, 14/21 september 1985

SFIA
European supplies bulletin, juli 1985

Spitters, P.J.A.
Afzetperspectieven voor Nederlands varkensvlees, kalfsvlees en vleeswaren in Spanje, LEI, Den Haag, 1985

Unibaso, F.G.
La pequeña historia de nuestros pescadores de bacalao, El Campo, oktober 1985

Unión de Fabricantes de Conservas de Galicia
niet gepubliceerde gegevens over exporten van visconserven, 1985

Vergara, R.J.
La commercialización de la pesca, ICE, februari 1976

Vergara, R.J.
El consumo del pescado fresco y congelado, Revista de Estudios Agro-Sociales, april-juni 1985

Bijlagen

Bijlage 1 De verhandelde hoeveelheden op de 18 groothandelsmarkten van MERCASA, 1984

	Fruit en Groenten		Vis		Vlees		Totaal	
	Tm.	%	Tm.	%	Tm.	%	Tm.	%
MERCAMADRID	773.429	26,6	149.241	41,9	-	-	922.670	27,8
MERCABARNA	555.361	19,1	76.280	21,4	24.797	42,4	656.438	19,8
MERCASEVILLA	270.289	9,3	31.354	8,8	5.584	10,0	307.227	9,3
MERCABILBAO	208.843	7,2	25.060	7,0	-	-	233.903	7,1
MERCAZARAGOZA	144.363	5,0	5.849	1) 1,7	8.610	14,7	158.822	4,8
MERCAVALENCIA	108.866	3,8	42.397	11,9	6.050	10,3	157.313	4,7
MERCAMALAGA	151.103	5,2	-	-	-	-	151.103	4,6
MERCAGRANADA	93.975	3,2	11.115	3,1	4.982	8,5	110.072	3,3
MERCAPALMA	105.930	3,7	-	-	3.935	6,7	109.865	3,3
MERCALASPALMAS	83.238	2,9	1.191	0,3	-	-	84.429	2,5
MERCASALAMANCA	66.964	2,3	4.212	1,2	-	-	71.176	2,2
MERCAMURCIA	62.603	2,2	2.287	0,7	4.547	7,8	69.437	2,1
MERCASANTANDER	63.155	2,2	-	-	-	-	63.155	1,9
MERCATENERIFE	62.620	2,2	-	-	-	-	62.620	1,9
MERCAIRUNA	41.030	1,4	3.195	0,9	-	-	44.225	1,3
MERCALICANTE	39.724	1,4	-	-	-	-	39.724	1,2
MERCAJEREZ	38.698	1,3	95	-	-	-	38.793	1,2
MERCABADAJOZ	30.515	1,0	3.691	1,1	-	-	34.206	1,0
TOTAAL	2.900.706	100,0	355.967	100,0	58.505	100,0	3.315.178	100,0

1) In bedrijf vanaf juni 1984.
Bron: MERCASA, 1984.

Bijlage 2 Adressen van winkelorganisaties

Vrijwillige ketens:

CENTRA
O'Donnel, 4
Madrid-9
09-(341)4318500

IFA
Clara del Rey
Madrid-2
09-(341)4120523

UNA VIVO
Condado de Trevino, 19
Madrid-33
09-(341)7661222

SPAR
José Lâzaro Galdiano, 6-1 planta
Madrid-16
09-(341)4576304

UNION VEGE
Génova, 5
Madrid-4
09-(341)4192612

Inkooporganisaties van detaillisten:

MAESA
General Rodrigo, 6
Madrid-3
09-(341)2345304

PENTA IBERICA
General Yague, 8-3°B
Madrid-20
09-(341)4552782

UNA GRAS
Paseo de la Castellane, 129
Madrid-16
09-(341)4563868

SELEX IBERICA
Avda. Meridiana, 354-4°
Barcelona-27
09-(343)3453508

SOGECO
Menorca, 9-4°
Madrid-9
09-(341)4093195

UDA (centrale coops)
Jorge Juan, 19
Madrid-1
09-(341)4359220

Warenhuisbedrijven:

El Corte Ingles
Hermosilla, 112
Madrid-9
09-(341)4018500

Bijlage 2 (vervolg)

Hypermarktorganisaties:

Promotora de Hipermercados
Campero s/n
Pol. de las Mercedes
Madrid-22
09-(341)7473800

Alcampo
Santiago de Compostella Sur, s/n
Madrid-34
09-(341)7306666

Simago
Cartagena, 34
Madrid-29
09-(341)2467400

SAUDISA
General Perón, 29
Madrid-20
09-(341)4558215

Jumbo Comercial
Avda. Pío XII, 2
Madrid-16
09-(341)2590300

Belangrijke consumentencoöperaties:

EROSKI
Barrio San Augustín
de Etsebarría, s/n
Elorrio (Vizcaya)
09-(344)6582411

ECOCOL
Calle de Economía, parcela 37
Sevilla
09-(3454)511700

COEBA
Bravo Murillo, 377
Madrid-20
09-(341)7331100

BIDE ONERA VASCA
Avda Libertad 1
Baracaldo (Vizcaya)
09-(344)4379110

NUSICO
Pol. Indal. Vara de Cuart,
c/Pedrapiquers, 10
Valencia-14
09-(346)3798500

Meer adressen kunnen worden ontleend aan "Informe Anual Alimarket", Alimarktet, Madrid.

Bijlage 3

Aankoopcoöperaties van hotels in Spanje

	Gebied	Evt. gegevens
Cofeba	Palma Mallorca	120.000 stoelen
SERHS	Calella (Barcelona)	96 hotels, 25.000 stoel.
Coop. Host. Navarra	Navarra	600 leden
" " de Gijon	Gijon	1300 "
" " de la Coruña	La Coruña	700 "
" " Guipuscoa	Guipuzcoa	600 "
" " de Logroño	Logroño	60 "
" " de Vizcaya	Vizcaya	717 "
" " Ibiza	Ibiza	
" " Murcia	Murcia	
" " Albacete	Albacete	
" " Leon	Leon	
" " Miranda de Ebro	Burgos	80 "
" " de Palencia	Palencia	
" " de Salamanca	Salamanca	
" " de Santander	Santander	
" " de Valencia	Valencia	
" " de Valladolid	Valladolid	
Coop. Host. de la Costa del Sol	Malaga	
Coop. Host. de Granollers	Granollers (Barc.)	
Host. y Similares de Prats de Llobregat	Prats de Llobregat (Barc.)	

1) Lid van Cooperativa Nacional de Hostelaria
Bron: Bureau Landbouwraad, 1982

Bijlage 4 Catering-bedrijven

De belangrijkste bedrijven op het gebied van collectieve maaltijden zijn:

	Vestigingen	Aantal maaltijden per dag
General de Restaurantes (Geresa)	59	17.000
Eurest España	60	15.000
Sodescho España	35	11.000
Segresa	21	8.000
Calcedo		
Ososa		
Restaurantes San Carlos, S.A.		
Serocna		

Waren het tot voor kort familiebedrijven, die de keuken verzorgden, steeds meer komen de internationale bedrijven op de voorgrond.

Daar de scholenconcentratie zich zal voortzetten, wordt een flinke toename verwacht van het aantal te nuttigen maaltijden.

Catering

De belangrijkste bedrijven op het gebied van luchtvaart en zeecatering zijn:

Entursa	Mariot	Cater
Eurest	Pequeño Mundo	Artiles
Guria S.A.	Acuña	Catering Barajas
Catering Española	Comidas Preparadas	Catering Manila

Deze bedrijven gaan zich nu ook steeds meer bezighouden met de overige catering (scholen, etc.).

Bron: Bureau Landbouwraad, 1982

Bijlage 5 Samenstelling van de vloot naar regio, BRT, type visserij en leeftijd, 1983

	BRT									
	0-20	20-25	25-50	50-100	100-150	150-250	250-500	500-900	900-1800	1.800 of meer
TOTAL GENERAL										
Número de buques	13.311	252	1.213	1.149	570	639	467	60	73	6
T.R.B.	62.936	5.720	46.199	83.029	70.703	126.340	157.021	40.099	92.781	13.985
Potencia H.P.	493.483	34.612	273.514	387.436	247.808	399.678	487.169	93.930	217.451	26.440
Tripulantes	39.832	2.310	14.068	15.730	8.603	9.714	8.772	1.493	2.590	382
POR REGIONES:										
CANTABRICA										
Número de buques	1.777	56	144	146	204	135	88	27	13	2
T.R.B.	8.866	1.303	5.159	10.901	25.270	27.571	29.462	18.312	15.102	3.920
Potencia H.P.	67.381	7.983	26.654	43.251	88.049	93.922	96.374	45.290	35.300	8.000
Tripulantes	5.003	409	1.512	2.288	3.300	1.962	1.593	617	400	116
NOROESTE										
Número de buques	4.652	42	214	202	138	279	126	22	32	3
T.R.B.	24.227	945	7.974	14.906	17.480	54.685	44.141	13.417	42.309	7.717
Potencia H.P.	175.897	6.138	50.556	59.579	57.906	168.166	136.408	30.055	84.630	13.100
Tripulantes	14.792	472	2.930	3.178	2.001	4.110	2.474	583	1.381	206
SURATLANTICA										
Número de buques	995	29	155	244	121	90	113	3	6	1
T.R.B.	6.702	668	5.930	18.663	14.824	17.245	38.013	2.292	7.747	2.348
Potencia H.P.	65.479	4.762	32.889	74.171	46.033	53.117	116.767	4.280	17.650	5.340
Tripulantes	4.024	318	1.960	3.826	1.739	1.397	2.087	95	199	60
SURMEDITERRANEA										
Número de buques	635	9	130	121	11	3	–	–	1	–
T.R.B.	3.304	204	5.231	8.163	1.302	533	–	–	1.499	–
Potencia H.P.	31.309	1.075	26.601	36.740	4.640	1.750	–	–	4.400	–
Tripulantes	2.805	101	1.783	1.667	175	42	–	–	26	–
LEVANTE										
Número de buques	562	22	169	159	25	9	–	–	–	–
T.R.B.	2.143	510	6.682	10.894	2.979	1.499	–	–	–	–
Potencia H.P.	19.670	2.212	36.625	53.791	11.327	5.248	–	–	–	–
Tripulantes	1.603	198	1.896	1.873	327	131	–	–	–	–
TRAMONTANA										
Número de buques	2.052	77	302	210	36	–	1	–	1	–
T.R.B.	8.708	1.706	11.554	14.711	4.370	–	286	–	1.113	–
Potencia H.P.	70.984	10.502	83.806	100.196	25.588	–	1.160	–	1.850	–
Tripulantes	5.584	684	2.930	1.989	415	–	12	–	37	–
BALEAR										
Número de buques	981	11	43	23	1	–	1	–	–	–
T.R.B.	3.032	248	1.647	1.514	121	–	367	–	–	–
Potencia H.P.	26.752	1.265	8.591	8.265	430	–	750	–	–	–
Tripulantes	1.869	84	385	220	14	–	16	–	–	–
CANARIA										
Número de buques	1.657	6	56	44	34	123	138	8	20	–
T.R.B.	5.955	136	2.022	3.277	4.357	24.807	44.752	6.078	25.011	–
Potencia H.P.	36.011	675	7.792	11.443	13.835	77.475	136.710	14.305	73.621	–
Tripulantes	4.152	44	672	689	632	2.072	2.590	198	547	–

Número de buques = aantal schepen; T.R.B. = BRT; Potencia HP = motorvermogen PK
Tripulantes = bemanning
Bron: MAPA, 1983

Bijlage 5 (le vervolg)

	Type visserij								Leeftijd (jaren)				
Totaal	Verse trawl	Vries trawl	Kabel-jauw	Ring-net	Kust-viss.	Vries-sei-ner	Fabr. sche-pen	Hulp-sche-pen	tot 5	5-10	10-15	15-20	20 e.m.
17.740	2.808	475	84	2.048	11.959	62	6	498	1.567	1.855	2.913	3.024	8.381
698.813	243.804	188.098	43.794	95.175	61.149	56.534	4.970	5.289	44.629	171.836	136.609	162.819	182.920
2.661.521	949.015	515.563	96.180	453.343	437.316	167.190	11.770	31.144	233.738	867.586	527.446	534.357	708.394
103.494	27.953	9.871	2.107	25.984	34.606	1.360	196	1.417	6.256	14.136	17.839	21.661	43.603
2.592	216	16	38	411	1876	26	–	9	278	282	486	581	965
145.865	44.335	8.631	21.882	36.337	13.002	21.579	–	99	7.163	32.082	36.459	36.990	33.171
511.204	154.834	23.954	43.496	139.368	88.122	60.760	–	651	31.754	119.091	135.357	121.754	103.248
17.200	3.174	375	977	6.232	5.833	562	–	47	903	2.181	3.479	4.865	5.772
5.710	405	119	40	611	4.116	2	4	413	509	657	810	1.075	2.659
227.801	75.225	73.502	19.623	25.548	23.830	2.948	2.719	4.406	9.303	65.408	43.520	60.426	49.144
782.435	230.119	178.290	46.730	127.850	156.825	8.000	7.599	27.022	59.485	221.041	147.567	183.730	170.612
32.127	5.776	3.239	983	7.647	13.199	45	106	1.122	2.019	5.181	5.399	7.888	11.640
1.757	533	110	6	221	869	8	–	10	82	208	287	294	886
114.432	50.881	39.375	2.289	10.008	6.609	5.046	–	224	3.802	27.360	21.273	27.875	34.122
420.488	177.022	112.265	5.955	51.107	57.925	15.510	–	704	22.191	98.653	77.550	85.775	136.319
15.705	6.429	2.074	137	3.344	3.531	145	–	45	489	2.170	2.658	3.104	7.284
910	245	1	–	222	432	1	–	9	108	93	155	135	419
20.236	12.705	202	–	4.293	1.452	1.498	–	85	3.168	1.997	3.250	3.237	8.584
106.515	53.936	750	–	33.300	13.751	4.400	–	378	17.420	13.072	17.310	15.405	43.308
6.599	2.767	16	–	2.390	1.388	26	–	32	657	622	906	1.005	3.409
946	351	3	–	82	506	–	–	4	91	82	148	135	490
24.707	20.065	535	–	2.235	1.864	–	–	8	2.286	2.213	3.790	4.473	11.946
128.873	95.576	1.965	–	14.776	16.434	–	–	122	15.591	15.173	20.979	19.741	57.389
6.028	3.534	46	–	1.016	1.422	–	–	10	409	445	832	847	3.495
2.679	719	1	–	284	1.630	–	–	45	210	242	434	326	1.467
42.448	29.776	1.113	–	6.771	4.691	–	–	97	4.342	8.190	6.664	6.386	16.866
294.086	197.319	1.850	–	51.722	42.246	–	–	949	35.113	66.111	50.262	39.297	103.303
11.661	4.867	37	–	3.192	3.468	–	–	87	818	1.334	2.057	1.405	6.037
1.060	95	–	–	19	946	–	–	–	76	61	188	125	610
6.929	3.675	–	–	612	2.642	–	–	–	671	588	963	831	3.876
46.053	19.690	–	–	2.562	23.801	–	–	–	4.192	4.937	8.315	6.290	22.319
2.588	768	–	–	143	1.677	–	–	–	156	147	384	300	1.602
2.086	44	225	–	198	1.584	25	2	8	213	230	405	353	885
116.395	7.142	64.740	–	9.371	7.059	25.462	2.251	370	13.895	33.998	20.690	22.601	25.211
371.867	20.519	196.489	–	32.638	38.212	78.520	4.171	1.318	47.992	119.508	70.106	62.365	71.896
11.596	638	4.084	–	2.020	4.108	582	90	74	805	2.056	2.124	2.247	4.364

Bijlage 6 Aanvoer en prijzen

Tabel B6.1 Aanvoer van de belangrijkste soorten, 1979-1983, tonnen

	1979	1980	1981	1982	1983
Ansjovis	3.986.562,3	5.754.841,4	6.480.491,4	7.287.752,4	7.976.430,3
Tonijn	2.194.059,9	2.843.362,6	3.902.083,4	4.588.669,2	4.948.431,8
Witte tonijn	3.563.652,2	4.378.121,5	5.479.213,5	6.520.455,1	6.078.463,5
Bl. wijting	1.215.174,8	6.527.282,1	1.262.268,0	1.507.949,9	1.605.413,9
Kabeljauw	2.382.240,9	4.552.390,1	2.391.352,1	6.092.120,0	4.548.682,8
Zeebrasem	1.588.220,6	1.740.269,8	1.608.891,5	2.360.490,9	2.278.420,7
Bokvis	176.712,4	190.950,2	139.769,8	149.472,3	146.669,4
Bonito	215.651,0	153.017,4	360.597,6	455.982,2	380.406,4
Kl. leng	198.917,4	189.288,0	251.342,0	320.585,9	317.198,2
Makreel	779.938,1	694.234,3	908.968,7	1.046.664,5	967.651,8
Gr. oogtandbr.	112.547,2	78.880,8	82.707,7	99.625,1	152.917,7
Congeraal	408.658,1	456.342,6	524.606,1	521.672,6	575.748,5
Schelvis	39.097,7	38.949,8	48.138,1	68.825,7	94.046,9
Steenbolk	735.702,1	707.383,1	710.253,6	734.876,6	850.509,8
Schartong	2.541.565,5	2.892.614,1	3.594.467,4	3.582.123,0	3.809.391,5
Horsmakreel	1.411.415,0	1.918.701,6	1.958.793,6	1.994.713,4	2.414.134,5
Skipjack	742.605,5	1.012.842,2	1.804.838,9	1.867.239,0	1.550.628,7
Gr. heek	8.889.865,6	9.445.420,6	14.861.926,0	16.126.067,7	18.953.408,2
Braam	645.540,9	510.452,5	1.050.901,2	473.505,2	809.614,3
Kl. heek	13.717.482,7	13.671.846,7	17.357.226,5	18.336.080,7	22.483.176,7
Zwaardvis	1.215.426,6	1.594.614,0	1.747.805,6	1.988.168,0	3.001.646,4
Yellow fin ton.	801,8	4.407,8	6.699,2	43.389,7	118.887,6
Zeeduivel	2.442.398,6	3.251.396,5	3.871.652,6	4.603.688,8	5.186.515,6
Mul	1.186.338,4	1.354.106,1	1.488.921,5	1.826.745,2	2.001.421,3
Sardien	3.611.084,0	3.831.728,3	5.192.110,0	4.939.097,6	5.966.894,8

Bijlage 6 (le vervolg)

Tabel B6.2 Aanvoer van de belangrijkste soorten, 1979-1983, duizenden Ptas

	1979	1980	1981	1982	1983
Ansjovis	65.053,3	68.919,2	65.718,1	78.897,3	64.586,4
Tonijn	25.262,3	28.166,5	33.630,0	36.571,0	35.988,2
Witte tonijn	28.665,0	23.982,2	20.825,1	24.494,7	27.252,1
Bl. wijting	22.162,9	32.791,5	20.301,3	22.701,5	16.423,4
Kabeljauw	21.460,4	27.686,3	8.296,6	22.722,9	14.214,3
Zeebrasem	9.199,3	8.083,8	6.123,2	8.138,1	6.723,8
Bokvis	8.387,5	8.604,7	5.604,7	6.003,5	4.803,8
Bonito	1.680,6	1.191,0	3.239,5	3.320,6	2.359,8
Kl. leng	1.312,8	1.150,3	1.338,2	1.444,3	1.338,4
Makreel	33.893,8	25.808,6	21.881,7	26.273,3	20.053,5
Gr. oogtandbrasem	1.634,6	992,9	840,8	876,3	1.013,4
Congeraal	3.448,6	3.673,0	3.759,8	3.985,2	3.783,9
Schelvis	653,7	913,0	844,0	926,1	1.507,0
Steenbolk	6.418,7	7.715,8	5.019,2	4.606,9	4.125,9
Schartong	15.270,1	18.007,0	20.228,4	19.391,5	17.621,1
Horsmakreel	65.850,3	58.122,7	54.588,3	43.738,8	53.653,4
Skipjack	12.027,4	16.121,6	20.907,2	23.077,7	17.268,6
Gr. heek	54.141,3	50.296,3	65.982,8	67.985,1	71.397,1
Braam	6.562,8	4.894,1	8.779,7	2.741,0	3.815,6
Kl. heek	78.772,7	71.122,5	80.562,2	80.497,1	77.262,5
Zwaardvis	3.915,7	4.658,5	4.844,8	4.996,9	7.523,5
Yellow fin tonijn	8,4	49,5	135,9	408,3	748,5
Zeeduivel	15.849,6	19.660,6	20.215,2	21.538,9	19.477,2
Mul	3.277,0	3.181,9	3.222,1	4.295,0	3.824,7
Sardien	184.368,9	226.527,8	329.263,5	315.529,2	241.718,7

Bijlage 6 (2e vervolg)

Tabel B6.3 Regionale spreiding van aanvoer, waarde en hoeveelheid, 1982-1983

Regio's	1982		1983	
	ton	procent	ton	procent
Cantábrica	120.843	9,7	125.330	11,0
Noroeste	564.111	45,4	557.792	48,8
Suratlántica	138.119	11,1	110.880	9,7
Surmediterránea	60.520	4,9	52.812	4,6
Levante	31.410	2,5	32.565	2,8
Tramontana	85.333	6,9	81.033	7,1
Balear	4.593	0,4	5.151	0,4
Canaria	237.901	19,1	178.427	15,6
Totaal	1.242.830	100	1.143.990	100
	duizend Ptas	procent	duizend Ptas	procent
Cantábrica	22.289.402	14,7	25.110.218	15,0
Noroeste	58.191.293	38,5	66.621.191	39,8
Suratlántica	27.489.534	18,2	25.384.912	15,1
Surmediterránea	6.673.359	4,4	7.315.857	4,4
Levante	5.203.778	3,4	6.575.291	3,9
Tramontana	11.826.772	7,8	13.452.818	8,0
Balear	1.455.404	1,0	1.708.932	1,0
Canaria	18.070.896	12,0	21.372.328	12,8
Totaal	151.200.438	100	167.541.547	100

Bijlage 6 (3e vervolg)

Tabel B6.4 Aanvoer naar type visserij, waarde en hoeveelheid, 1982 - 1983

Soorten	1982		1983	
	ton	mln. Ptas	ton	mln. Ptas
VIS				
Verse vloot	799.083	80.378,7	705.382	93.542,9
Vriesvloot (bodem)	116.419	21.204,6	110.333	20.027,2
Vriesvloot (pelagisch)	56.860	5.859,6	48.935	5.308,9
SCHAALDIEREN				
Verse vloot	23.000	14.260,5	20.465	14.147,6
Vriesvloot	10.235	5.094,7	3.739	1.431,1
WEEKDIEREN				
Verse vloot	34.340	5.344,2	32.785	7.218,2
Vriesvloot	56.969	13.773,1	82.009	20.321,7
Vriesvloot (bijvangst)	1.513	53,0	329	14,6
VISTEELT				
Schaaldieren	57	35,2	50	26,0
Schelpdieren	132.802	3.594,3	128.641	4.068,4
OVERIG				
Staand wand voor tonijn	2.308	279,2	2.436	343,5
Walvissen	6.913	1.094,1	4.752	855,7
Algen, wieren	4.331	229,2	4.134	244,7
TOTAAL	1.242.830	151.200,4	1.143.990	167.541,5

Tabel B6.5 Gemiddelde prijzen van de belangrijkste verse vissoorten op de afslagen, 1979-1983, Ptas/kg

	1979	1980	1981	1982	1983
Ansjovis	61,3	83,5	98,6	92,3	123,5
Blauwe wijting	54,8	199,0	62,2	66,4	97,7
Zeebrasem	172,6	215,3	262,2	290,0	338,8
Makreel	23,0	26,9	41,6	39,8	48,2
Schartong	166,4	160,6	177,6	184,7	216,1
Horsmakreel	21,4	33,0	35,8	45,6	44,9
Grote heek	409,1	450,4	512,6	535,9	579,0
Kleine heek	209,3	251,3	267,6	280,0	339,3
Zeeduivel	154,1	165,4	191,5	213,7	266,2
Mul	362,0	425,6	462,0	425,3	523,2
Sardien	19,5	17,8	15,7	15,6	24,5

Bron: MAPA, 1983

Bijlage 7. Spaanse multi- en bilaterale akkoorden, rechten en verplichtingen, situatie per 31-12-1984

I.C.S.E.A.F.
Rechten: 116 schepen, TAC 1984 106.955 ton heek

N.A.F.O.
Rechten: Kabeljauwvisserij met 24 spannen en 2 sterntrawlers

E.E.G.
Rechten: Voor de toetreding:
Zone VI - 18 schepen voor heek
Zone VII - 54 schepen
Zone VIII - 24 sardienschepen tot 100 BRT, 10 longliners tot 100 BRT 50 heekliners tot 50 BRT, 160 anjovisschepen, 120 anjovisschepen voor levend aas, 25 schepen voor palometa,
tonijnvisserij zonder beperking in de drie genoemde zones
(voor de situatie na de toetreding zie bijlage 11)

U.S.A.
Rechten: 120 vriestrawlers voor inktvis, maximaal 20 tot 50 tegelijk afhankelijk van de quota
Verplichtingen: licentie US$89/schip
canon US$134/ton pijlinktvis en US$60/ton inktvis; kosten van de Amerikaanse inspecteurs aan boord

CANADA Akkoord wordt niet gebruikt wegens onenigheid over de voorwaarden

NOORWEGEN Idem

PORTUGAL Idem

SVALBARD
Rechten: kabeljauwvisserij met 24 spannen en 2 sterntrawlers

ANGOLA
Rechten: a) schaaldieren maximaal 45 schepen
TAC 10.000 ton, waarvan 27% gambas en 73% langoestine en krab
b) 10 tot 12 tonijnschepen (seiner-freezers)
700 ton/schip/jaar
Verplichtingen: a) US$ 300.000/jaar
aanvoer van 2,1 ton vis per ton schaaldieren
b) US$ 40.000/schip/jaar
aanvoer van alle bijvangsten
10% van de tonijnvangst, waarvan 95% à US$ 530/ton en 5% á US$ 930/ton
Bijdrage van de Spaanse overheid
- 40 beurzen

- een Spaanse deskundige in 'population dynamics' voor 6 maanden
- onderhoud van de conservenfabriek in Townba
- opzetten van een centrum t.b.v. de Spaanse vissers

GUINEE CONAKRY

Rechten:
a) schaaldieren - 7 schepen
b) weekdieren - 10 schepen
c) longliners - 15
d) tonijn freezer-seiners - 15

Verplichtingen:
a) 1.650.000 Ptas/schip/trimester
b) 1.925.000 Ptas/schip/trimester
c) 1.100.000 Ptas/schip/trimester
d) 825.000 Ptas/schip/trimester

Bijdrage van de Spaanse overheid:
- 1 schipper en 1 mecanicien voor een jaar naar Conakry
- inkomsten moeten voldoende zijn om jaarlijks twee schepen te kopen, zo niet moet Spanje het saldo bijbetalen

ECUATORIAAL GUINEE

Rechten:
a) 10 schepen met licentie A (visserij vanaf de kust)
b) 40 schepen licentie B (visserij vanaf 12 mi)
c) 50 tonijn freezer-seiners
d) 10 verse vis schepen

Verplichtingen:
a) 1.000.000 Ptas/jaar/licentie A
b) 600.000 Ptas/jaar/licentie B
c) 50.000 Ptas/jaar/schip
d) 200.000 Ptas/jaar/schip

Bijdrage van de Spaanse overheid:
- koelopslag en vriesinstallaties
- ijsfabriek
- haveninfrastructuur
- beurzen

KAAP VERDIE

Rechten: 8 "pole and line" tonijnschepen

Verplichtingen: vergoeding van de kosten van het invriezen en opslag

MAROKKO

Rechten:
311 trawlers voor verse vis
49 ringnetters voor verse vis
139 longliners voor verse vis
53 schepen voor verse weekdieren
188 vriesschepen voor weekdieren
30 schepen voor Afrikaanse heek

Verplichtingen: canon US$ 65-140/BRT/trimester
1-2 lokale vissers aan boord

Bijlage 7 (2e vervolg)

Bijdrage van de Spaanse overheid:
- 30 beurzen
- training voor 40 vissers
- krediet van US$ 159 miljoen, looptijd 25 jaar, rente 4%
- krediet van US$ 400 miljoen waarvan 25% tegen zachte voorwaarden en 75% tegen commerciële

Opm.: alle krediet is gebonden aan opdrachten in Spanje

MOZAMBIQUE

Rechten: 18 garnaalschepen
TAC: 2.400 ton in ondiepe wateren
1.300 ton in diepzeegarnaal

Verplichtingen: US$ 1.350/ton "kustgarnaal"
US$ 750/ton diepzeegarnaal
Bijdrage van de Spaanse overheid:
- ontwikkeling van de mosselcultuur
- Kredieten voor bouw van schepen (in Spanje)

SENEGAL

Rechten:
a) 46 tonijnschepen
b) 39 schepen voor schaaldieren
c) 20 schepen voor verse Afrikaanse heek
d) 10 longliners

Verplichtingen:
a) 7.500.000 FCFA/schip en 6.000 FCFA/ton tonijn
b) 6.200.000 - 7.750.000 FCFA/schip en 21.250 FCFA/BRT
c) 553.000 FCFA/schip/trimester en 9.375 FCFA/BRT
d) 2.500.000 FCFA/schip/seizoen

Bijdrage van de Spaanse overheid:
- schoolschip ter waarde van 150 miljoen FCFA
- 63.000.000 FCFA voor de kosten van Senegalese inspecteurs

SEYCHELLES

Rechten: 17 tonijnschepen
Verplichtingen: 5% van de vangst
vorming van een joint-venture met 2 "pole and line" tonijnschepen, met aandeel van Seychelles 80% en van Spanje 20%
Bijdrage van de Spaanse overheid:
- herstel van de slip-way in Puerto Victoria
- een scheepsbouwtechnicus voor 4 maanden

ZUID AFRIKA 5 schepen
TAC: 1.800 ton heek met maximaal 10% bijvangst
Verplichtingen: 500 Rd/licentie
40 Rd/ton heek
25 Rd/ton makreel
60 Rd/ton inktvis
40 Rd/ton andere vissoorten

Bronnen: Meseguer, 1984 a,b

Bijlage 8 Gegevens m.b.t. de consumptie van visprodukten

Tabel B8.1 De uitgaven aan visprodukten per capita (Ptas per jaar), met onderscheid naar regio en urbanisatiegraad

	Totaal	Vers/ diepgevroren	Schaal/ schelpdieren	Gerookt en gez.			Conserven		
				totaal	kabeljauw	overige	totaal	vis	schaal/ weekd.
Hele land	7736	5061	695	536	502	35	1444	788	656
Platteland	6610	4173		576	538	38		738	
In steden	8913	5988		496	464	31		840	
Alava (Baskenland)	11347	7642	822	929			1954		
Pontevedra (Vigo)	14481	9988	409	2060			2024		
Burgos	9335	6481	493	774			1587		
Barcelona	9697	6146	797	689			2065		
Madrid	9285	6475	700	339			1771		
Valencia	5516	3062	925	235			1294		
Granada	4635	2831	606	365			833		
Cadiz	7261	5648	502	117			994		
Malaga	6579	4506	535	263			1275		

Bron: INE, Budgetonderzoek 1980/1981

Tabel B8.2 Het thuis-verbruik van schaal- en schelpdieren (uitgaven per jaar per capita in Ptas)

	Totaal	Calamares	Chirlas	Mossel	Overige vers	Overige diepgevr.
Spanje	1351	256	164	57	479	395

Bron: INE, Budgetonderzoek 1980/1981

Het thuis-verbruik van diepvriesprodukten (uitgaven per persoon in Ptas)

	Totaal	Heek	Overige
Spanje	1103	926	177

Bron: INE, Budgetonderzoek 1980/1981

Bijlage 8 (1e vervolg)

Tabel B8.3 Het thuis-verbruik van verse produkten in enkele grote steden

	Totaal vers	Ansjo-vis	Blauwe wijting	Zee-baars	Sar-dines	Schar-tong
Spanje 1)	3.958	233	108	182	253	527
Spanje 2)		1,49	0,66		2,36	
Spanje 3)	17					
Alava (Baskenland)		3,20	0,37		1,32	1,63
Pontevedra (Vigo)		0,00	1,87		5,26	3,60
Burgos		3,16	1,70		2,07	2,45
Barcelona		0,89	0,25		3,23	0,55
Madrid		1,94	0,89		1,72	4,29
Valencia		0,43	0,82		1,63	0,34
Granada		5,67	0,35		1,47	0,20
Cadiz		2,40	0,06		0,84	4,43
Malaga		5,27	0,53		0,70	0,65

	Heek groot	Heek klein	Hors-makreel	Forel	Zalm	Overige
Spanje 1)	550	1.129	130	91	25	727
Spanje 2)	0,95	3,08	1,02	0,03		
Spanje 3)						
Alava (Baskenland)	1,79	3,15	1,41	0,45		
Pontevedra (Vigo)	1,98	4,81	9,80	0,06		
Burgos	0,25	4,07	2,70	0,58		
Barcelona	2,64	2,96	0,36	0,14		
Madrid	0,25	6,13	0,37	0,94		
Valencia	0,86	0,99	0,12	0,06		
Granada	0,77	1,36	1,10	0,00		
Cadiz	0,46	6,02	1,37	0,00		
Malaga	0,32	1,99	3,85	0,00		

1) Uitgaven in Ptas per persoon per jaar; Bron: INE, Budgetonderzoek 1980/1981
2) Verbruik in kg per persoon per jaar; Bron: INE, Budgetonderzoek 1980/1981
3) Geraamd verbruik in kg per persoon per jaar; Bron: FROM

Bijlage 9 Gegevens m.b.t. het in Spanje gevraagde assortiment

Tabel B9.1 De aangevoerde visprodukten op MERCAMADRID in 1984

De belangrijkste verse visprodukten aanvoer in 1984 (ton)			
Heek klein	12.534	Lirio	3.694
Ansjovis	11.471	Forel	3.553
Sardien	10.654	Horsmakreel	2.939
Schartong	9.931	Kabeljauw	2.366
Heek groot	5.912	Tong	2.181

Overige soorten van betekenis: de aanvoer in 1985 t/m september (ton)			
Tonijn	340	Tarbot	106
Zeebrasem	559	Zalm	318
Bonito	1.575	Baars	123
Steenbolk	394	Pollak	164
Braam	1.942	Lenguadina	1.106
Zwaardvis	606	Chipirones	135
Zeeduivel	723	Mul	233
Blauwe wijting	1.737	Pijlinktvis (loligo)	231
Makreel	855	Octopus	406
Congeraal	849	Pijlintkvis	62
Zeebaars	124		
		Totaal vers (1984)	91.965

De belangrijkste schaal/schelp/weekdieren in 1984 (ton)			
Venusschelp	12.282	Langoustines	613
Mosselen	8.638	Topshell	536
Gamba	4.151	Choca	515
Krab	1.991	Alikruik	234
Tapijtschelp	1.150		

Overige soorten van betekekenis: de aanvoer in 1985 t/m september (ton)			
Garnaal:			
Paeneus	100	Oesters	16
Crangon	1	Coquille St. Jaques	492
Aristeus	1	Kokkels	28
Kreeft	1	Fluwelen zwemkrab	193

Bron: Mercamadrid, 1985 (a).

Bijlage 9 (le vervolg)

Tabel B9.2 Het assortiment diepvriesprodukten

De belangrijkste soorten te Mercamadrid; aanvoer in 1984 (ton)			
Pijlinktvis (loligo)	3.549	Heek groot	1.422
Gamba	3.402	Tong	1.332
Heek klein	2.581	Paeneus	798
Pijlintvis	2.154	Ansjovis	621
Octopus	1.429	Palometa	419

Overige soorten van betekenis te Mercamadrid; aanvoer 1985 t/m september (ton)			
Kabeljauw	341	Sardines	133
Langoustines	175	Overige	920

Bron: Mercamadrid, Memoria 1984
Mercamadrid, 1985 (b)

Tabel B9.3 Belangrijke diepvriesprodukten ten behoeve van de horecasector

Soort	Land van herkomst
Gamba's I.Q.F.	Angola, Senegal, Marokko
Gamba's I.Q.F. (gepeld)	Angola, Senegal, Mozambique
Garnaal I.Q.F. (groot)	Mozambique, Senegal, Mauretanië
Garnaal I.Q.F. (klein)	Angola, Senegal
Noorse kreeft I.Q.F. (langoustines)	Schotland
Coquille St. Jacques I.Q.F.	Schotland
Tong I.Q.F.	Nederland, Spaanse Sahara
Octopus	Spaanse Sahara, Thailand
Pijlinktvis	Spaanse Sahara, VS, Zuid-Afrika
(calamar)	Argentinië
Heek	Zuid-Afrika, Chili, Argentinië
Mul	Spaanse Sahara
Acedia	Spaanse Sahara
Zwaardvis	Spanje
Kabeljauw	Spanje
Makreelhaai	Spanje
Rosada	Zuid-Afrika, Chili, Argentinië

Bijlage 10 Prijzen van vis en visprodukten

B10.1 Consumenteprijzen van visconserven van Spaanse respectievelijk geïmporteerd handelsmerk

Handelsmerk en produkttype	Inhoud in grammen	Winkelprijs in Ptas
MIAU (Spaans)		
Tonijn (witte) in plantaardige olie	92	243
Kokkels naturel	360	349
Kokkels	113	155
Ansjofilets in olijfolie	50	164
Mosselen in escabeche	120	153
Mosselen naturel	113	131
Mosselen in escabeche, pikant	120	109
Octopus in olie	110	122
Sardines in olie	240	117
Sardines in olie	120	75
Sardines met citroen en olie	120	82
Sardines in tomatensaus	120	78
USAGO (Spaans)		
Blauwe wijting gebakken	280	321
Makreel naturel in olie	85	99
Makreel in tomatensaus	85	99
Makreel "del norte" in olie	90	93
Makreel "del norte" in plantaardige olie	90	93
Makreel "del norte" in escabeche	90	93
VIVO (Spaans)		
Makreel in plantaardige olie	90	78
Makreel in escabeche	90	82
Ansjovisfilets in olijfolie	90	85
APPEL (Duits)		
Haringfilets gerookt in olie	200	350
Haringfilets in kruidensaus	200	224
Haringfilets in pikante pepersaus	200	224
Haringfilets in pepersaus		
Haringfilets in tomatensaus	200	224
ATLANTICO (Nederlands)		
Kokkels naturel	300	185
CONCHA DE PLATA (Nederlands)		
Kokkels naturel	120	75
Kokkels naturel	55	50
ROYAL (Deens)		
Lever van kabeljauw gerookt	121	196
Kuit van kabeljauw		237
"Sardinitas" gerookt	127	176

Bijlage 10 (le vervolg)

Tabel B10.2 Aanvoer-, groothandels- en detailhandelsprijzen van de belangrijkste vers verhandelde vissoorten

	Aanvoerprijs VIGO gemid. in in aug. 1985 Ptas/kg	Grooth.prijs MERCAMADRID gemid. sept. '85 Ptas/kg 1)	Winkelprijs Madrid eind sept.'85 Ptas/kg 1)
Heek (klein)	457	631	700-800
Heek (groot)	960	1.350	NB
Blauwe wijting	-	125	160
Kabeljauw	164	510	700 (filet)
Zeeduivel	309	900 (ontkopt)	635 (heel)
Zwaardvis	389	850	900
Bonito's	319	570	850-1.000
Tong	945	200-1.600	500-1.450
Schartong	211	510	300-800
Tarbot	1.157	1.500	NB
Ansjovis	-	370	300
Sardien	28	78	150-300
Horsmakreel	61	107	NB
Forel	-	370	350-400
Zalm	-	1.400	-
Mosselen	-	NB	140

1) De vermelde prijzen zijn niet volledig vergelijkbaar:
De prijzen op alle niveau's wisselen uiteraard afhankelijk van de seizoenen en vangsten; bovendien worden bijvoorbeeld de duurste tong-, tarbot- en heeksorteringen niet via winkels maar via de horeca verkocht; de winkelprijzen per soort varieren sterk met het formaat en de herkomst van de vis.

Bijlage 10 (2e vervolg)

Tabel B10.3 Enkele winkelprijsniveau's van losgevroren (a granel) visprodukten

		Ptas/kg
Rond en platvis:	Kleine heekmoten	240-300
	Grote heekmoten	250-330
	Heekfilet	320-450
	Tong	450-790
	Tarbot	350
	Kabeljauw	320-380
Inktvis:	Calamar	500
	Pota	180-220
	Octopus	450-540
	Sepia	600
Schaaldieren:	Gamba's	1.000
	Kleine garnaal	1.400-2.000
	Camarones	350
	Langoustines	1.500
Schelpdieren:	Coquilles St. Jacques	500
	Kokkels	430-550

Bijlage 11 Toegestane visserijactiviteiten in het EG-gebied

1. De volgende gespecialiseerde visserijactiviteiten zijn toegestaan:

Soort visserij	Gebied	Totaal aantal vaartuigen met een machtiging (basislijst)	Aantal vaartuigen die tegelijkertijd mogen vissen (per. lijst)	Tijdvak waarin mag worden gevist
- Vaartuigen voor sardinevangst die met de zegen vissen van minder dan 100 BRT	VIII a,b,d	71	40	1 januari - 28 februari en 1 juli - 31 december
- Vaartuigen die met de beug vissen van minder dan 100 BRT	VIII a	25	10	het gehele jaar
- Het vissen vanaf vaartuigen van ten hoogste 50 BRT, uitsluitend uitgeoefend met vishengels	VIII a,b,d	-	64	het gehele jaar
- Vaartuigen voor de ansjovisvangst als hoofdvangst	VIII a,b,d	-	160	1 maart - 30 juni
- Vaartuigen waarmee op ansjovis wordt gevist die wordt gebruikt als levend aas	VIII a,b,d	-	120	1 juli - 30 oktober
- Vaartuigen voor de tonijnvangst	alle gebieden	-	onbeperkt	het gehele jaar
- Vaartuigen waarmee op zeebaars wordt gevist	VII g,h,j,k	-	25	1 oktober - 31 december

2. Vanaf 1 januari 1986 is het samenstel van bepalingen betreffende het uitoefenen van de in lid 1 bedoelde visserijactiviteiten identiek aan die welke onmiddelijk vóór de inwerkingtreding van de onderhavige Akte van toepassing waren.

De in lid 1, onder c., bedoelde visserijactiviteiten mogen in de desbetreffende ICES-sector evenwel overal worden verricht buiten de grens van 12 zeemijlen berekend vanaf de basislijnen

Artikel 161

1. Het aandeel in de TAC van de soorten waarvoor TAC's en aan Spanje toe te kennen quota gelden, wordt per soort en per gebied als volgt vastgesteld:

Soort	ICES-sector	Aandeel van Spanje	
- Heek	Vb, VI, VII VIII a, b	30%	
- Zeeduivel	Vb, VI	3,846%	
	VII	3,672%	
	VIII a, b, d	15,233%	
	VIII c, IX	99,9%	met inbegrip van het aandeel voor Portugal
- Schotse schol	Vb, VI	11,363%	
	VII	30%	
	VIII a, b, d	55,334%	
- Langoustine	Vb, VI	0,2%	
	VII	6%	
	VIII a, b	6%	
	VIII c	96%	
	VIII d	0	
- Witte koolvis, pollak of vlaswijting	Vb, VI	0,2%	
	VII	0,2%	
	VIII a, b	17%	
	VIII c	90%	
	VIII d	0	
- Ansjovis	VIII	90%	

2. Naast het in lid 1, onder Heek, bedoelde aandeel in TAC's van Heek, wordt jaarlijks gedurende een periode van 3 jaar vanaf 1 januari 1986 een forfaitaire extra hoeveelheid van 4.500 ton toegekend.

Indien de totale hoeveelheid van deze TAC's meer bedraagt dan 45.000 ton, wordt deze extra forfaitaire hoeveelheid zodanig verlaagd dat het peil van het totale quotum voor Spanje wordt aangevuld tot 18.000 ton.

Bijlage 11 (2e vervolg)

3. Het aan Spanje toe te wijzen aandeel in de soorten waarvoor TAC's gelden zonder een verdeling van quota, wordt als volgt forfaitair vastgesteld per soort en per gebied:

Soort	ICES-gebied	Aandeel van Spanje
- Blauwe wijting	Vb, VI, VII, VIII a, b, d	30.000 ton
- Horsmakreel	Vb, VI, VII, VIII a, b, d	31.000 ton

4. De voor Spanje vastgestelde visserijmogelijkheden en de daaruit voortvloeiende quota voor de andere Lid-Staten van de Gemeenschap worden jaarlijks en voor de eerste maal vóór 1 januari 1986 vastgesteld overeenkomstig artikel 11 van de Verordening (EEG) nr. 170/83.

Bron: Europese Commissie, Toetredingsverdrag Spanje en Portugal

Bijlage 12 Produktiedoelstellingen in visteelt (ton/jaar)

Produkten		1985	1990	1995
ZEEWATER				
- Vis:	Zalmachtigen	3.000	10.000	30.000
	Tarbot	7.000	21.000	30.000
	Tong	-	4.000	45.000
	Zeebaars	-	4.000	30.000
	Dorada		1.000	40.000
	Makreelachtigen	-	-	20.000
	Overig	-	-	5.000
Totaal vis		10.000	40.000	200.000
- Schelpdieren:	Mosselen	200.000	200.000	200.000
	Tapijtschelp	5.000	15.000	40.000
	Oester	12.000	17.000	32.000
	St. Jacobschelp	-	1.000	8.000
	Overig	-	1.000	6.000
Totaal schelpdieren		217.000	234.000	286.000
- Schaaldieren:	Paneus garnaal	-	500	1.000
	Artemia	-	10	20
	Overig	-	100	480
Totaal schaaldieren		-	610	1.500
- Algen (schartong)		-	20.000	50.000
TOTAAL ZEEWATER		227.000	294.000	537.500
BINNENWATEREN				
	Zalmachtigen	26.000	30.000	38.000
	Brasem e.d.	-	5.000	9.000
	Aal	-	2.000	6.000
	Krab	2.000	2.000	4.000
	Overig	-	7.000	14.000
TOTAAL BINNENWATEREN		28.000	46.000	71.000
TOTALE PRODUKTIE		255.000	340.610	608.500

Bijlage 13 Enkele nuttige adressen

Informatie over verre zeevisserij is te verkrijgen bij:
Cooperativa de Armadores de Pesca
del Puerto de Vigo
Puerto Pesquero
Apartado 1078
Vigo

De handelaren op Mercamadrid (asentadores) kunnen gecontacteerd worden:
Asociación de Empresarios Mayoristas
de Pescados de Madrid
MERCAMADRID
Attn: Sr. José Manuel Rodriquez Garcia (Secretario)

M.b.t. de conservenindustrie kan men contact opnemen met:
Union de Fabricantes de Conservas de Galicia
Areal 152-1°
Vigo

De centrale organisatie van de mosselkwekers is:
Fepmega
c/Mendez Nuñez 26
Villagarcia de Arosa (Pontevedra)

Bijlage 14

Verordening (EEG) nr. 654/86 van de Commissie 1) van 28 februari 1986 tot vaststelling, voor het visseizoen 1986, van het voorlopige totale invoervolume voor de produkten waarvoor de aanvullende regeling voor het handelsverkeer in de sector visserijprodukten geldt. Totaal invoervolume, intracommunautair aandeel en driemaandelijkse gedeelten voorzien in de artikelen 2 en 3 van Verordening (EEG) nr. 546/86.

A. Betreffende Spanje

Tabel B14.1 Invoeren uit andere Lid-Staten (in ton)

Omschrijving	Totaal invoer-volume	Intra-commu-nautair aandeel	Intra-commu-nautair aandeel verhoogd met 15%	Driemaandelijkse gedeelten			
				1	2	3	4
Kabeljauw vers of gekoeld	3.070	1.090	1.250	370	460	160	260
Heek (Merluccius merluccius), vers of gekoeld	7.130	6.405	7.365	230	2.120	3.060	1.955
Bl. wijting, vers of gekoeld	40	20	23	2	7	7	7
Horsmakreel, vers of gekoeld	40	20	23	2	7	7	7
Filets van kabeljauw, vers of gekoeld	3.550	2.500	2.875	345	860	750	920
Kabeljauw, niet gedroogd, gezouten of gepekeld	11.420	3.270	3.760	460	1.440	840	1.020
Zeespinnen, vers (levend)	685	630	725	30	150	215	330
Clovissen, vers of gekoeld	28.050	27.600	31.740	3.910	5.865	3.910	1.805

Tabel B14.2 Invoeren uit Portugal (in ton)

Omschrijving	Totaal invoer-volume	Intra-commu-nautair aandeel	Intra-commu-nautair aandeel verhoogd met 15%	Driemaandelijkse gedeelten			
				1	2	3	4
Sardienconserven	450	450	510	45	155	155	155

1. Slechts de relevante gegevens van de verordening zijn hier weergegeven

Bijlage 15 Afbouw van de Spaanse douanerechten voor bepaalde produkten (procent CIF waarde)

Periode	Vers		Diepvriesvis		Schaal- en schelpdieren	Haring gedroogd of gezouten
	vis	schaal- en schelp-dieren	1.3-31.8	overig		
Voor 1.4.'86 (basistarief)	0	7,30%	5,28%	13,20%	7,30%	1,70%
1.4-31.12.'86	0	6,39	4,62	11,55	6,39	1,49
1987	0	5,48	3,96	9,90	5,48	1,28
1988	0	4,56	3,30	8,25	4,56	1,06
1989	0	3,65	2,64	6,60	3,65	0,85
1990	0	2,74	1,98	4,95	2,74	0,64
1991	0	1,83	1,32	3,30	1,83	0,43
1992	0	0,94	0,66	1,65	0,92	0,22
1993	0	0	0	0	0	0

Periode	Haring gerookt	Conserven kokkels	Factor voor verlaging basistarief
Voor 1.4.'86 (basistarief)	11,10%	7,60%	
1.4-31.12.'86	9,71	6,65	0,875
1987	8,33	5,70	0,750
1988	6,94	4,75	0,625
1989	5,55	3,80	0,500
1990	4,16	2,85	0,375
1991	2,78	1,90	0,250
1992	1,39	0,95	0,125
1993	0	0	0,000

Opmerking: In sommige gevallen worden parafiscale heffingen van 3 à 5 Ptas/kg extra in rekening gebracht in verband met keuring e.d. De toekomst van deze heffingen is nog onduidelijk.

Bijlage 16 Lijst van vissoorten: Spaans, Nederlands en Latijn

PECES	VISSEN	
Abadejo	Pollak	Pollachius pollachius
Anchoa/boquerón	Ansjovis	Engraulis encrasicholus
Arete/escacho	Engelse poon	Aspitrigla luculus
Anguila	Aal	Anguila anguila
Atún	Tonijn	Thunnus thunnus
Atún blanco	Witte tonijn (albacore)	Thunnus alalunga
Arenque	Haring	Clupea harengus
Bacaladilla	Blauwe wijting	Micromesistus poutassou
Bacaladito	Gul	Gadus morhua (tot 63 cm)
Bacalao	Kabeljauw	Gadus morhua (vanaf 63 cm)
Besugo	Zeebrasem	Pagellus cantabricus/ centrodotus
Boga	Bokvis	Boops boops
Bonito	Bonito	Sarda sarda
Brotola	Kleine leng	Phycis blennioides
Caballa	Makreel	Scomber sp.
Cachucho	Grootoogtandbrasem	Dentex macrophtalamus
Cazón	Steenhaai	Galeorhinus galeus
Congrio	Congeraal	Conger oceanicus
Carbonero/palero	Koolvis	Pollachius virens
Dentón	Zeebrasem	Dentex dentex
Eglefino	Schelvis	Melanogrammus aeglefinus
Espadín	Sprot	Sprattus sprattus
Faneca	Steenbolk	Trisopterus luscus
Gallineta nórdica	Roodbaars	Sebastes marinus
Gallo	Schartong	Lepidophrombus whiffiagonis
Gata/pintarroja	Hondshaai	Scilliorhinus canicula
Jurel	Horsmakreel	Trachurus sp.
Lirio	(big tooth. pampano)	Campogramma vadigo
Listado	Skipjack tonijn	Katsuwonus pelamis
Lenquadillo/acedia	(soort tong)	Dicologoglossa cuneata
Lenquado	Tong	Solea solea
Lubina	Zeebaars	Dicentrarchus labrax/morone l.
Marrajo	Makreelhaai	Lamna sp.
Maruca	Leng	Molva sp.
Melua	Valse bonito	Auxis thazard
Merluza/pescadilla	Heek/kl. heek tot 40 cm	Merluccius merluccius
Merlan	Wijting	Merlangus merlangus
Mero	Baars	
Palometa	Pampano	Trachinotus
Palometa negra	Braam	Brama raji
Patudo	Grootoog tonijn	Thunus obesus
Pez espada	Zwaardvis	Xhiphias gladius
Platija	Bot	Platichtys flesus
Rabil	(yellow fin tonijn)	Thunnus albacares
Rape	Zeeduivel	Lophius sp.
Remol	Griet	Scophthalmus rombus
Rodaballo	Tarbot	Psetta maxima
Salmon	Zalm	Salmo sacar
Salmonette	Mul	Mullus surmuletus
Sardina	Sardien	Sardina sp/ Sardinops sp.
Solla	Schol	Pleuronectus platessa
Trucha	Forel	Salmo trutta fario

Bijlage 16 (vervolg)

CRUSTACEOS	SCHAALDIEREN	
Bogavante/lubrigante	Kreeft	Homarus sp.
Buey del mar	Noordzeekrab	Cancer pagurus
Cangrejo	Krab	
Camarón/quisquilla	Garnaal	Cragnon sp.
Carabiniero	Garnaal	Aristeus sp.
Cigala	Langoestin	Nephrops norvegicus
Gamba	Garnaal	Pandalidae sp.
Langosta	Langoest	Panulirus sp.
Langostino	Garnaal	Panaeus sp.
Necora	Fluwelen zwemkrab	Portunus Puber
CEFALOPODOS	WEEKDIEREN	
Calamar/lura/pota	Pijlinktvis	Loligo sp.
Chopito	Inktvis	Rosia macrosoma
Globito	Inktvis	Sepiola rondeleti
Pota europea	Pijlinktvis	Ommastrephes sagistatus
Pulpo	Achtarmige inktvis	Octopus sp., Eledone sp.
Volador	Inktvis	Ilex coindenti
BIVALVOS	SCHELPDIEREN	
Almeja	Tapijtschelp	Tapea decussatus
Arca	Arkschelp	Arca sp.
Berberecho	Kokkel	Cardium edule
Bigaro	Alikruik	Littorina littorea
Caracol	(topshell)	Monodonta turbinata
Chirla	Venusschelp	Venus gallina
Mejillón	Mossel	Mytilus edulis
Ostión	Oester	Crassostrea angulata
Ostra	Oester	Ostrea edulis
Vieira	St. Jacobschelp	Pecten jacobaeus